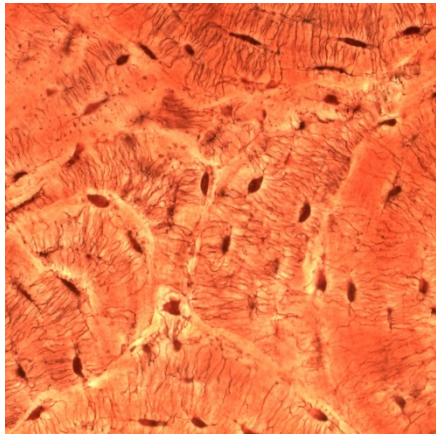
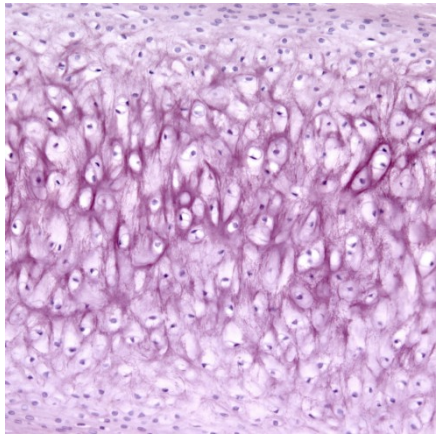

CHRUPAVKA A KOST

Petr Vaňhara

Ústav histologie & embryologie
LF MU

pvanhara@med.muni.cz

A histological micrograph of cartilage tissue. The image shows a dense population of chondrocytes, which are small, rounded cells with dark nuclei, embedded in a light purple, amorphous extracellular matrix. The tissue is stained with hematoxylin and eosin (H&E). In the upper portion of the image, there is a layer of more organized, fibrous tissue, possibly representing the perichondrium or a layer of dense connective tissue. A scale bar in the bottom right corner indicates 20 micrometers.

■ **CHRUPAVKA**

20 μ m

- **specializovaná pojivová tkáň se souvislou ECM**
- pružná, mechanicky odolná
- avaskulární, bez inervace
- podpora měkkých tkání (trachea, larynx)
- součást skeletu (kostální chrupavky)
- kloubní spojení
- nezbytná pro růst kostí

chrupavka je pojivo:

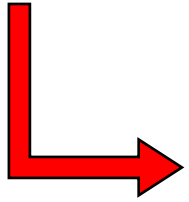
- 1. buňky**
- 2. vlákna**
- 3. základní hmota**

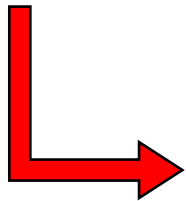
SLOŽENÍ A STRUKTURA PODMIŇUJÍ VLASTNOSTI CHRUPAVKY

- Buňky – chondroblasty a chondrocyty

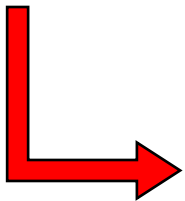
Růst chrupavky
Produkce ECM

- Perichondrium – pojivová tkáň kolem chrupavky

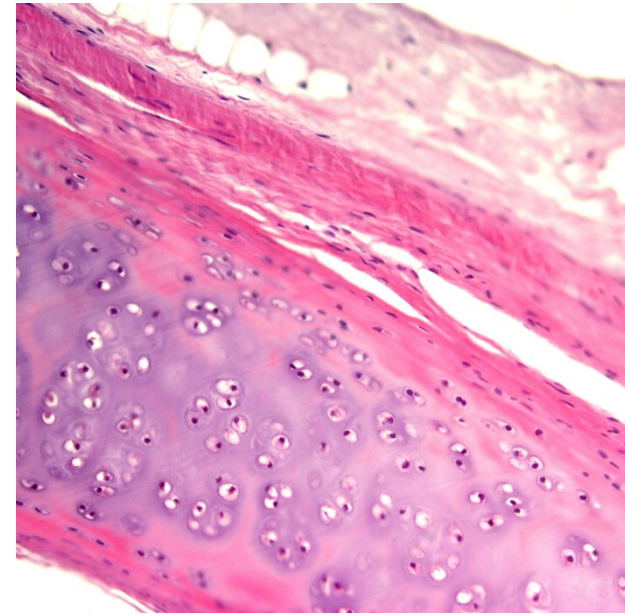

Výživa a apoziční růst
chrupavky

- ECM – voda, proteoglykany a kolagenní fibrily

Konzistence
Tlaková
elasticita

Hyalinní

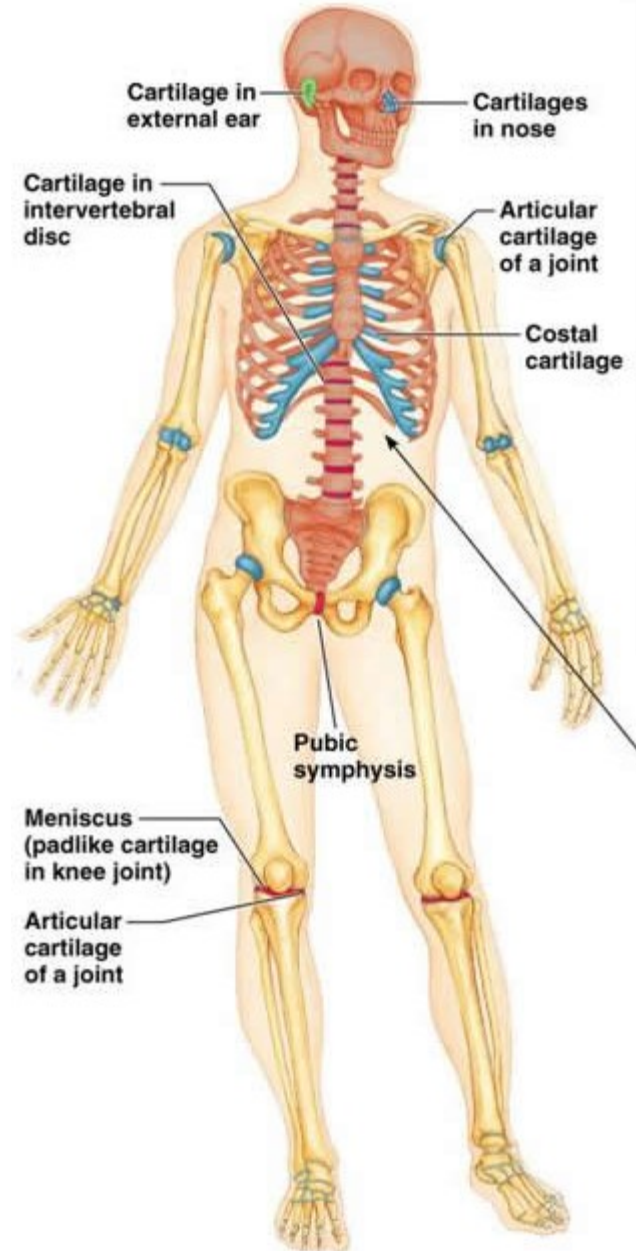
- Nos
- Kloubní povrchy
- Kostální chrupavky
- Larynx
- Trachea a bronchy

Elastická

- Auricula
- Epiglottis
- Eustachova trubice

Vláknitá

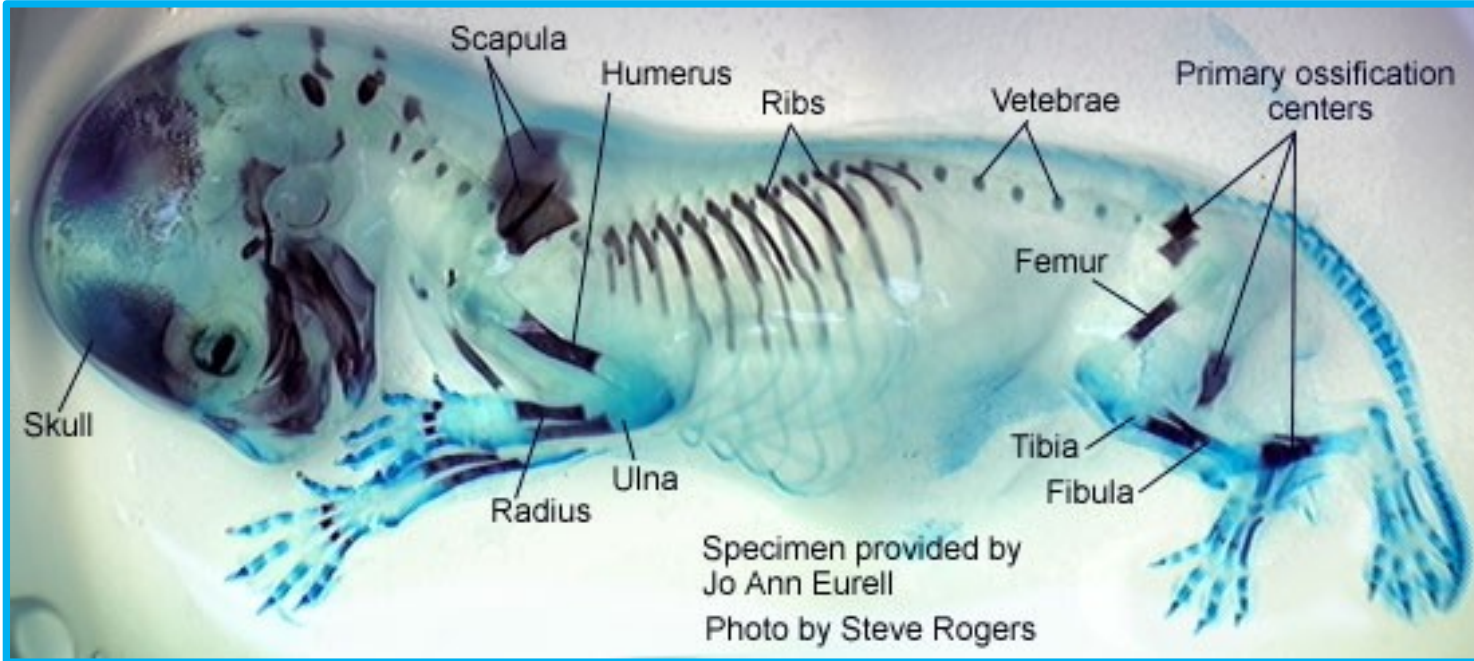
- Meziobratlové ploténky
- Symfýza os pubis
- Meniskus

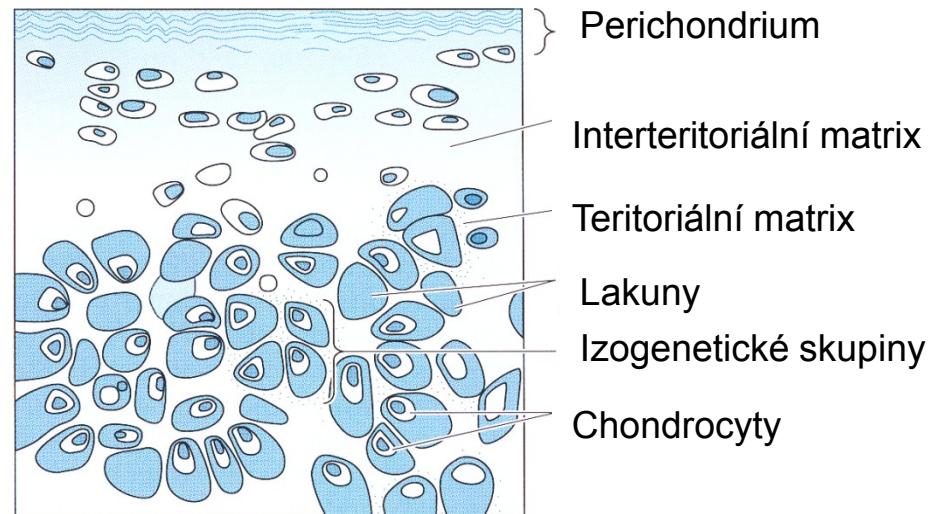
HYALINNÍ CHRUPAVKA

Alcian Blue&Alizarin Red

<http://chickscope.beckman.uiuc.edu/explore/embryology/day14/dev2.html>

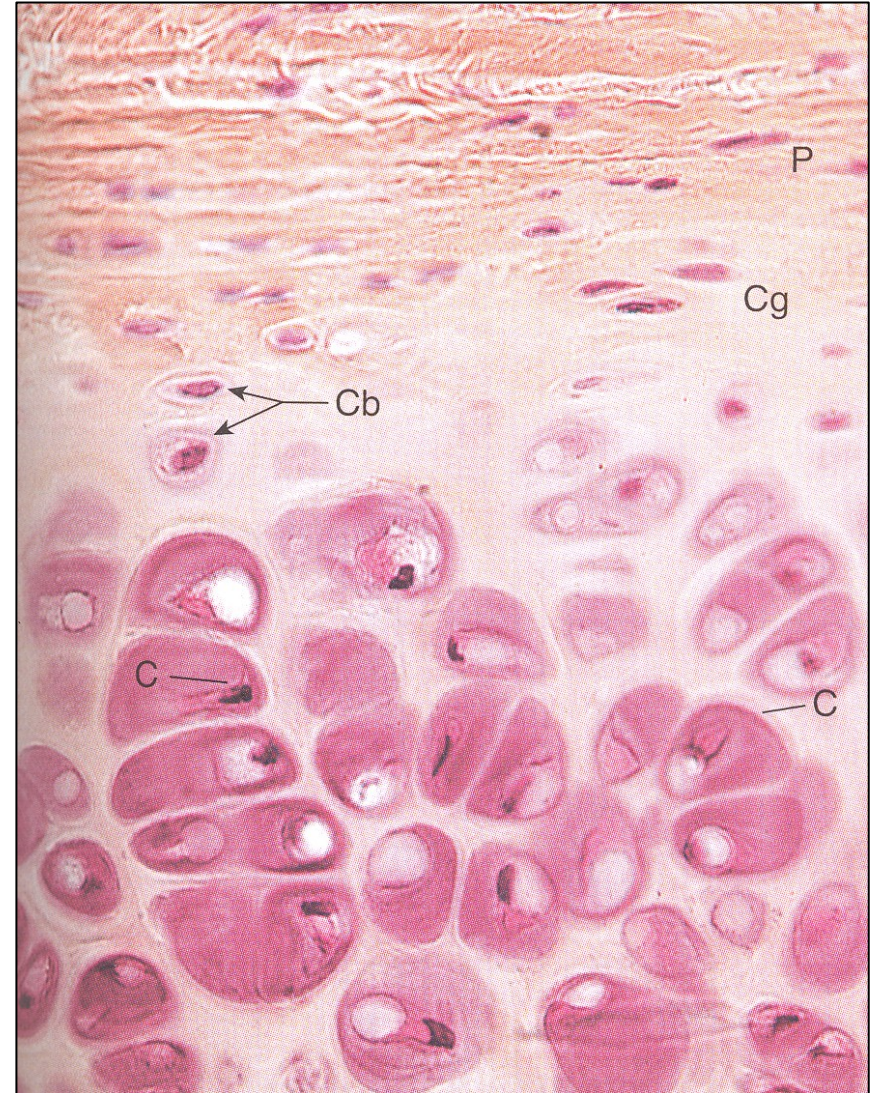
- nejběžnější
- dočasný embryonální skelet
- epifyzeální růstové ploténky
- klouby, trachea, larynx, atd.
- isogenetické skupiny

■ CHONDROBLASTY A CHONDROCYTY

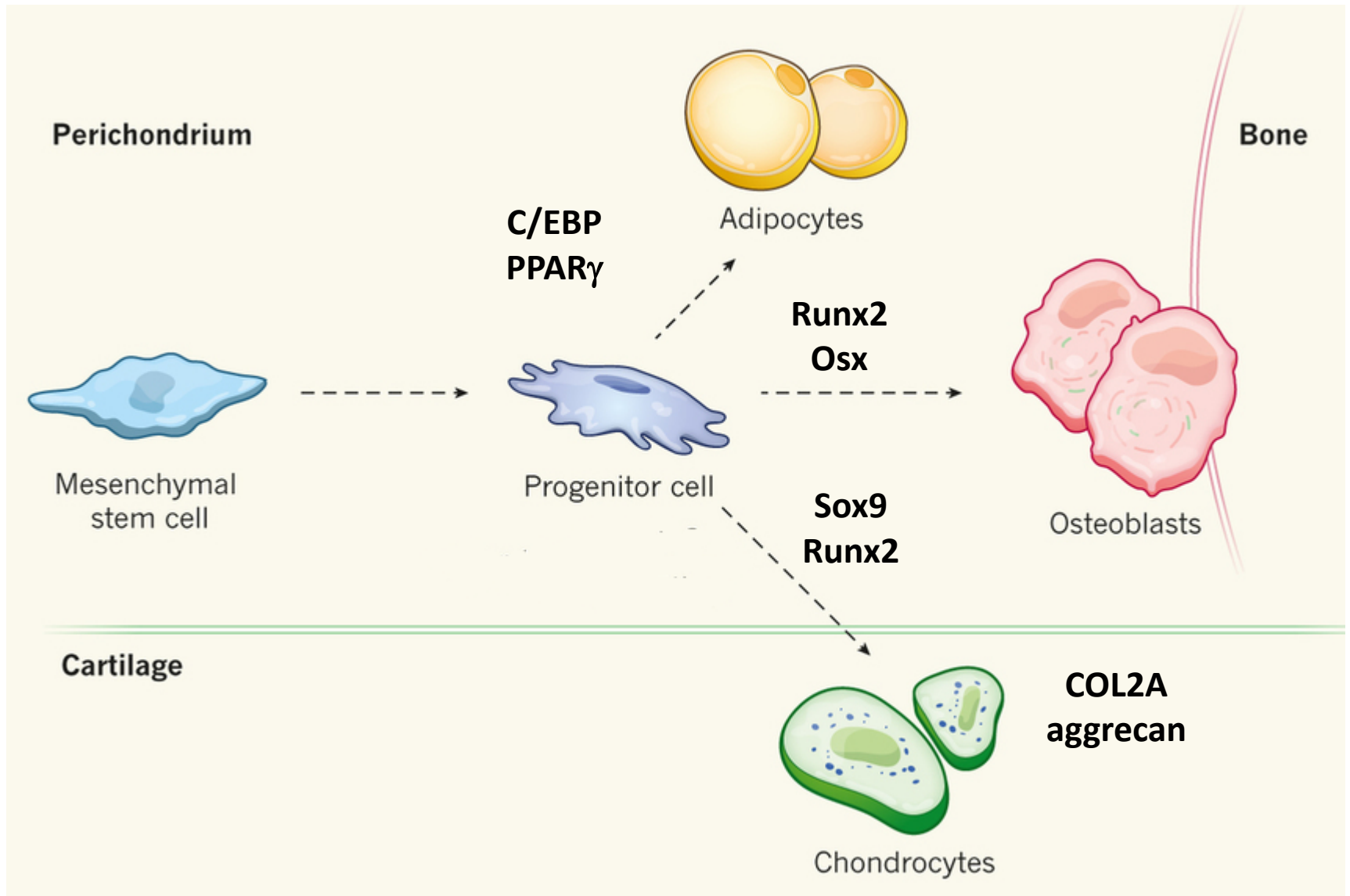
- **chondrogenní buňky**
- původ z mesenchymu
- vřetenovité, úzké
- **chondroblasty**
- bazofilní
- typická ultrastruktura proteosynteticky aktivních buněk
- produkce extracelulární matrix
- **chondrocyty**
- obklopené matrix
- isogenetické skupiny, lakuny

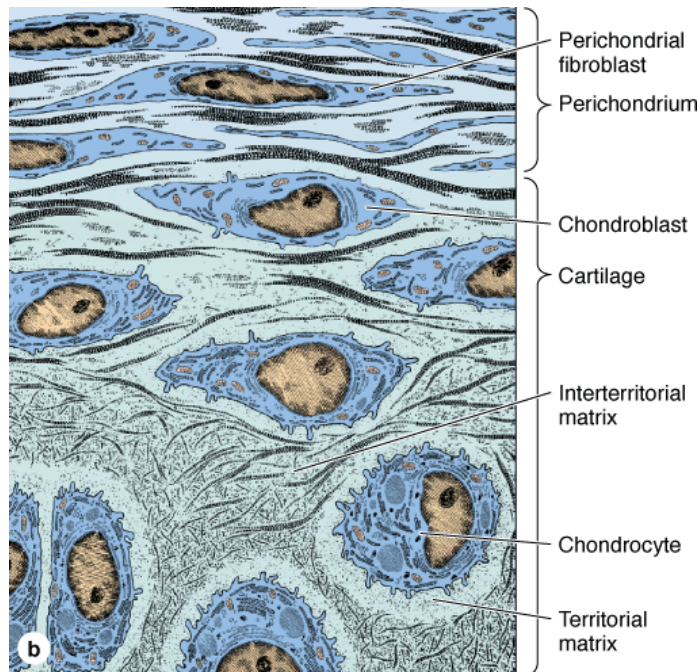

DIFERENCIACE CHONDROCYTŮ

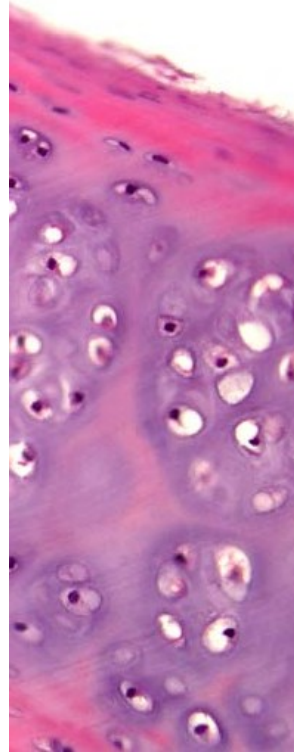
Chondrocyty jsou mesenchymální buňky, podobně jako fibroblasty, osteoblasty a adipocyty

RŮST HYALINNÍ CHRUPAVKY

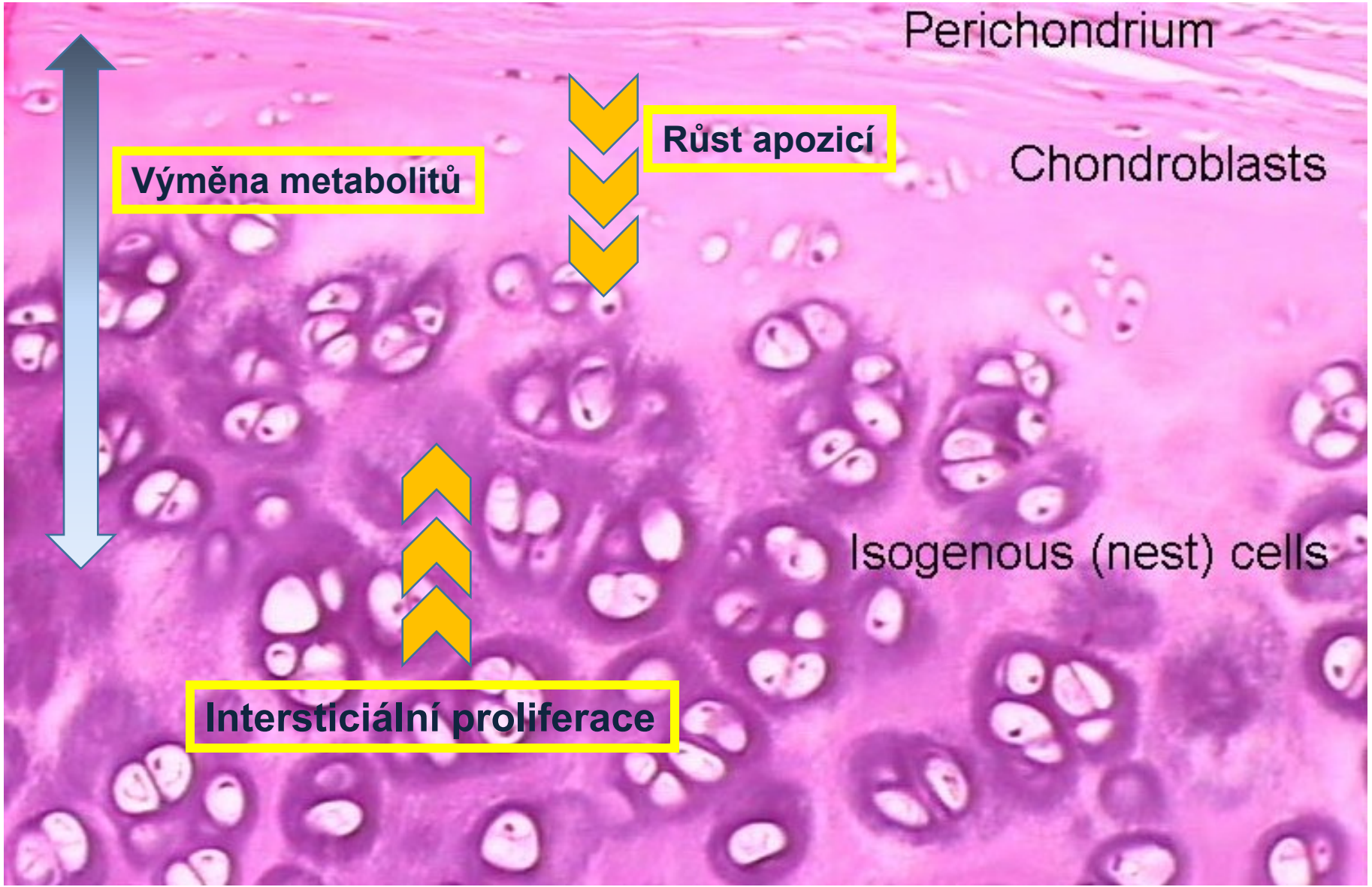

Source: Mescher AL: *Junqueira's Basic Histology: Text and Atlas, 12th Edition*: <http://www.accessmedicine.com>
Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. All rights reserved.

- **chondrifikační centra**
- diferenciace chondroblastů
- kartogenin

- **apoziční růst**
- z perichondria
- diferenciací chondroblastů z chondroprogenitorových buněk

- **intersticiální proliferace**
- dělení chondrocytů
- intersticiální skupiny

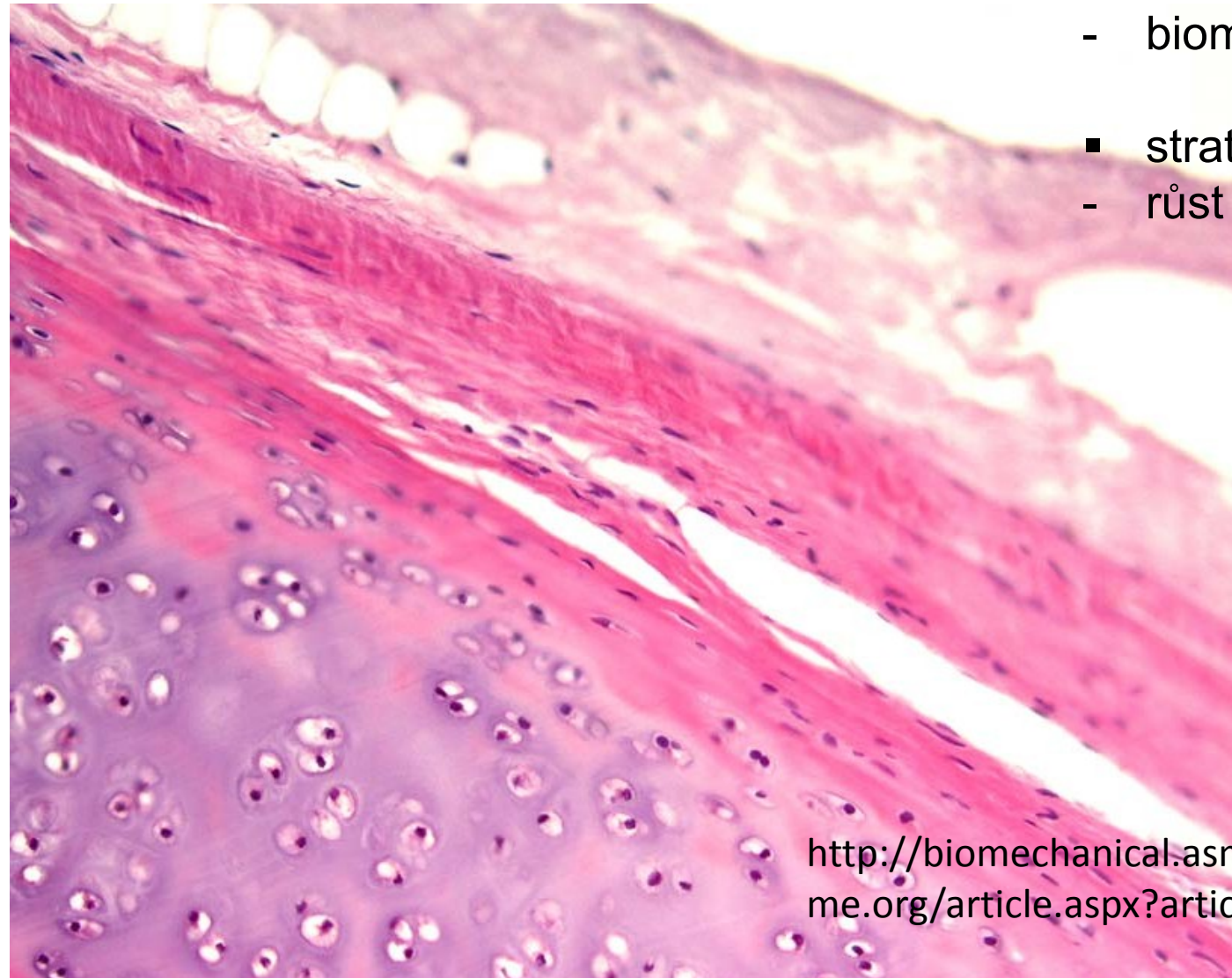
RŮST HYALINNÍ CHRUPAVKY

PERICHONDRIUM

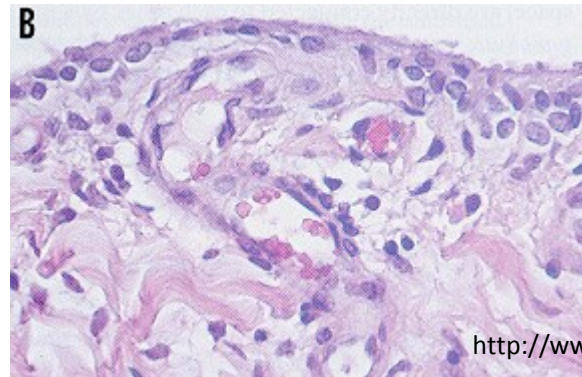
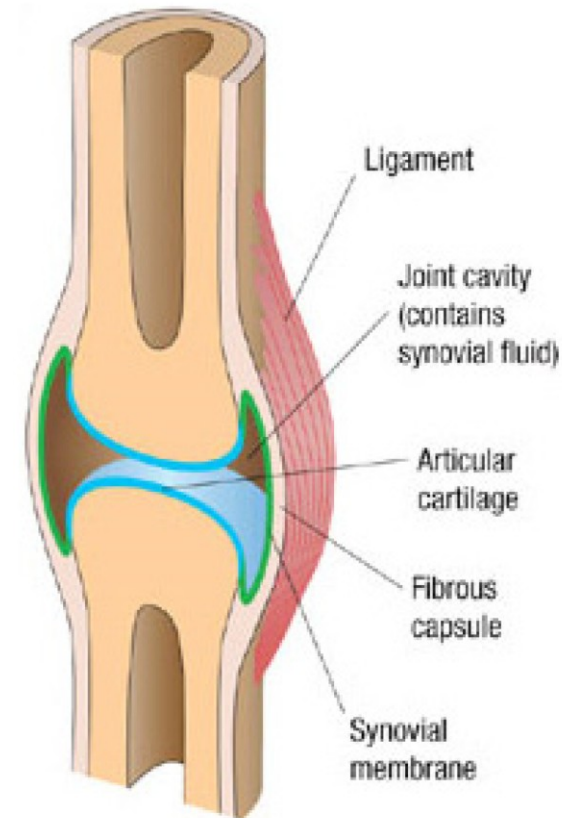
- stratum fibrosum
  - biomechanika
- stratum chondrogenicum
  - rüst

<http://biomechanical.asmedigitalcollection.asme.org/article.aspx?articleid=1426878>

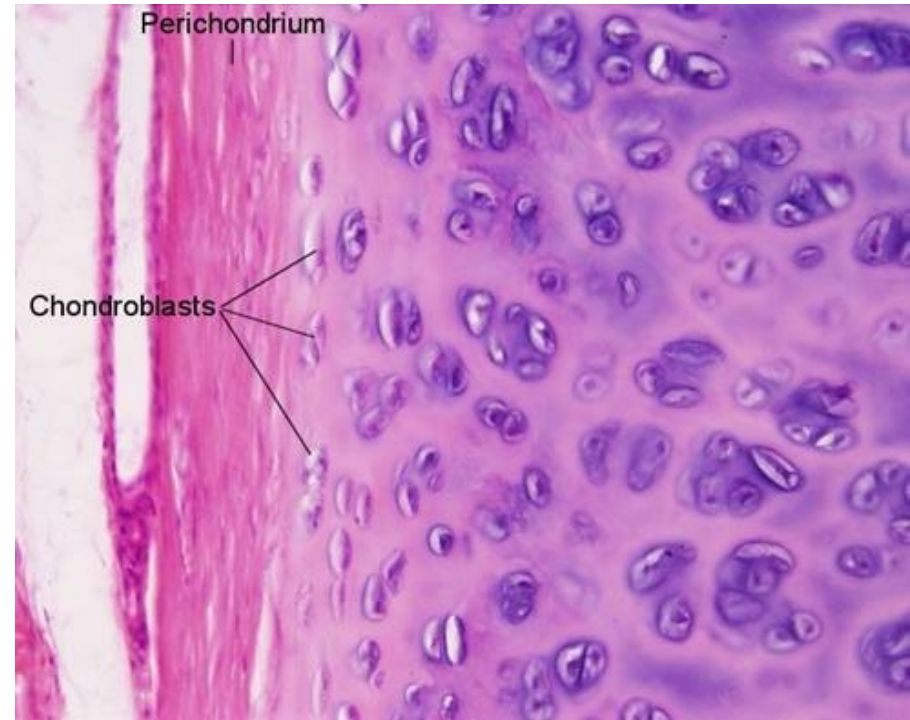
SYNOVIUM

- *membrana fibrosa*
  - husté kolagenní vazivo
- *membrana synovialis*
  - intima, subintima
    - záhyby do kloubní dutiny
    - početní krevní a lymfatické kapiláry, nervy
    - nesouvislé vrstvy buněk (synovialocyty)
    - bazální membrána a mezibuněčné spoje chybí
→ **nejedná se o epitel** ale mesenchymální pojivo
    - synoviální tekutina bohatá na hyaluronany
    - *bursae synoviales, vaginae tendineum*

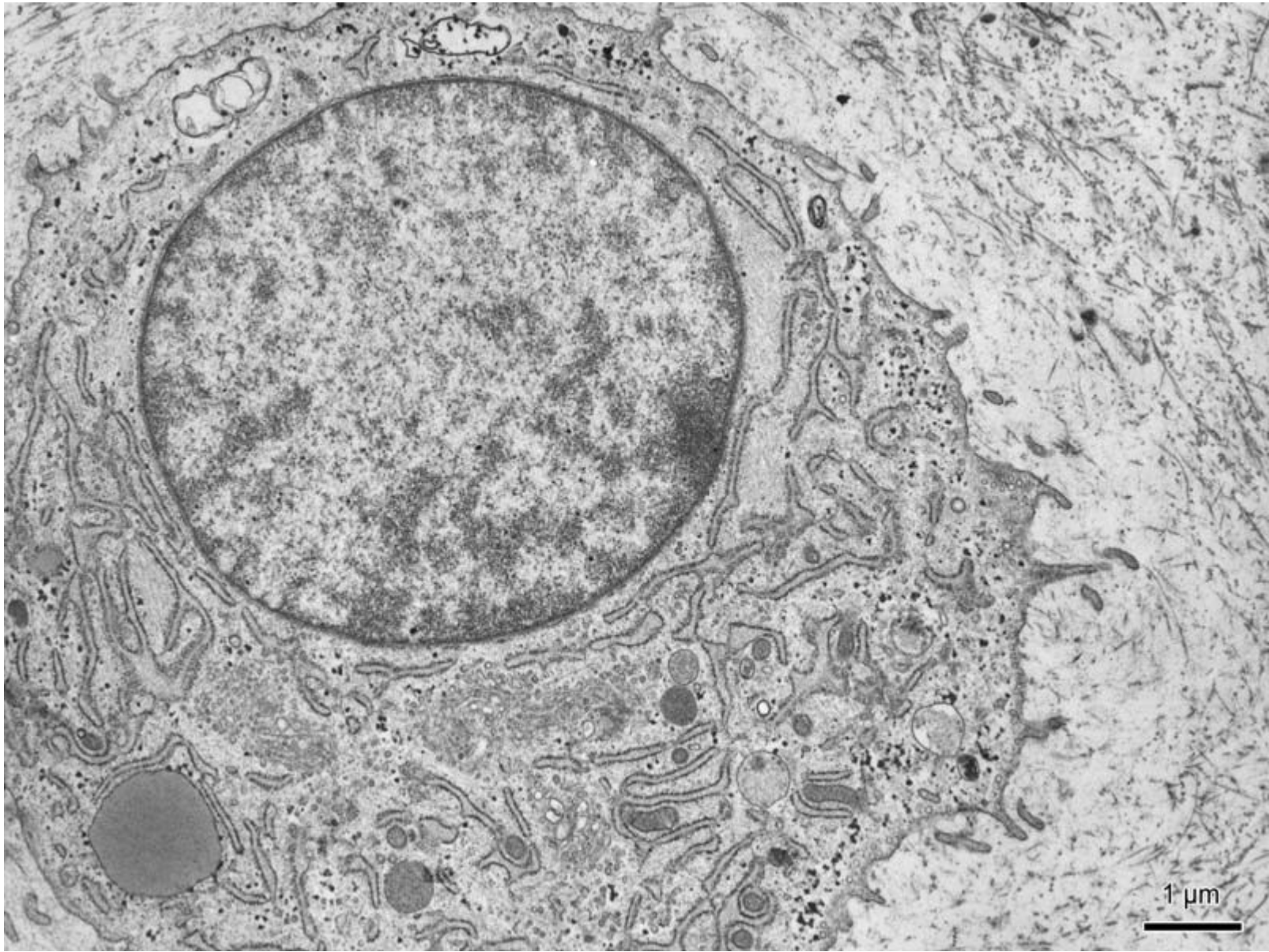
ULTRASTRUKTURA CHONDROCYTŮ

- oválné → kulaté buňky, 10-30 μ m
- bohatá organelová výbava, zejména RER, GA
- glykogenová granula (anaerobní metabolismus)
- občas lipidové kapénky

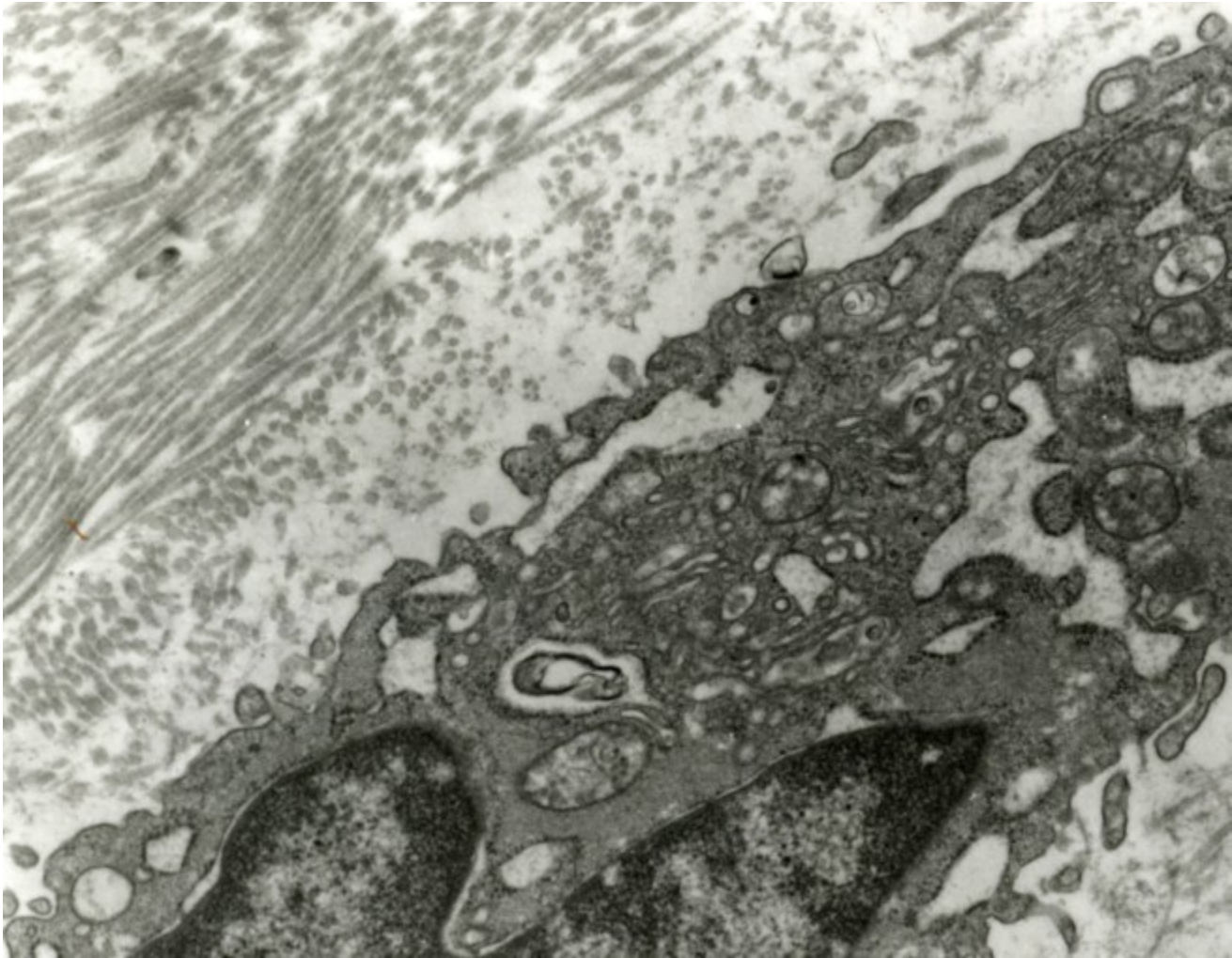

ULTRAŠTRUKTURA CHONDROCYTŮ

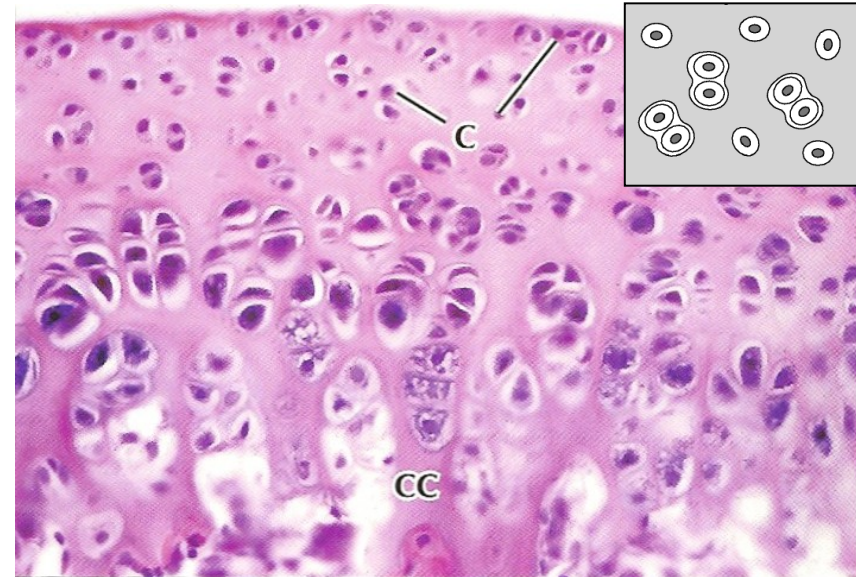
ULTRAŠTRUKTURA CHONDROCYTŮ

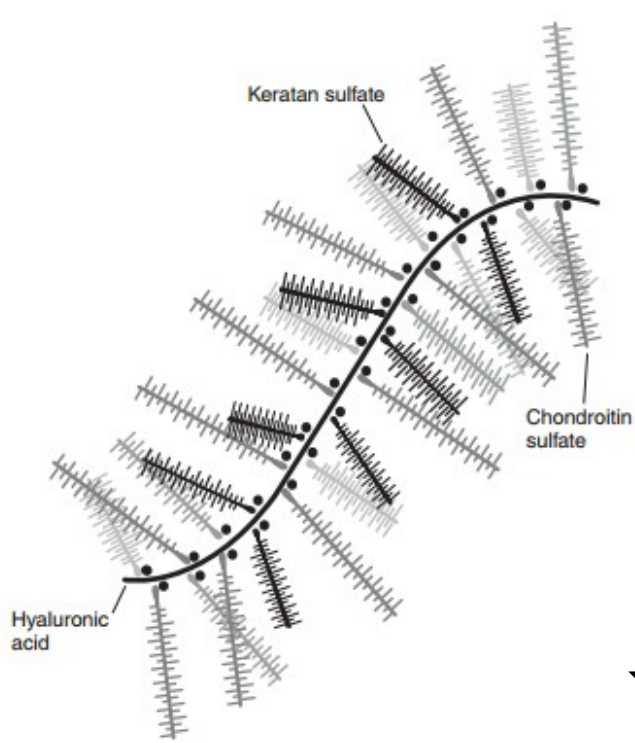
EXTRACELULÁRNÍ MATRIX HYALINNÍ CHRUPAVKY

- **pericelulární kapsula**
  - cca $5\mu\text{m}$
  - složení podobné bazální membráně
- **teritoriální matrix**
  - cca $50\mu\text{m}$ široká oblast kolem lakuny
  - bazofilní
  - vysoký obsah glykosaminoglykanů (chondroitinsulfát)
- **interteritoriální matrix**
  - bohatá na kolagen II

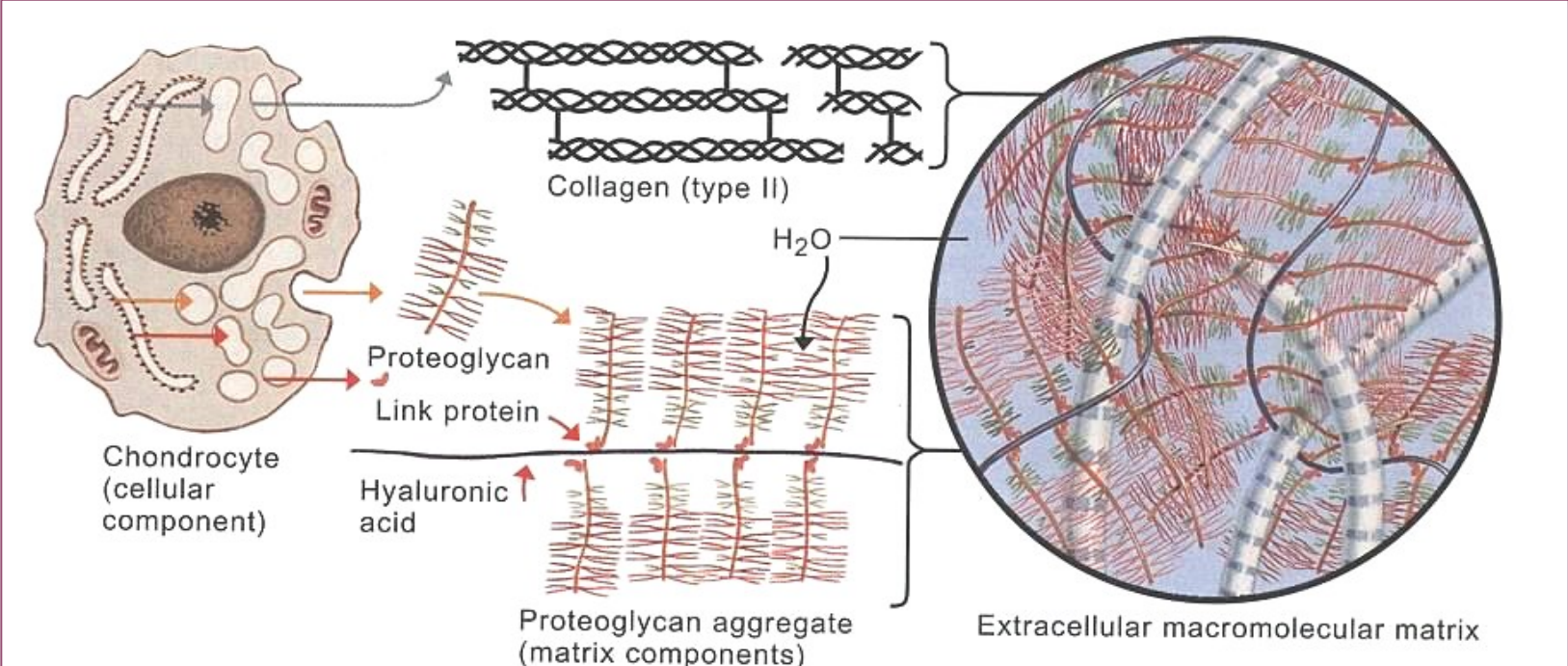
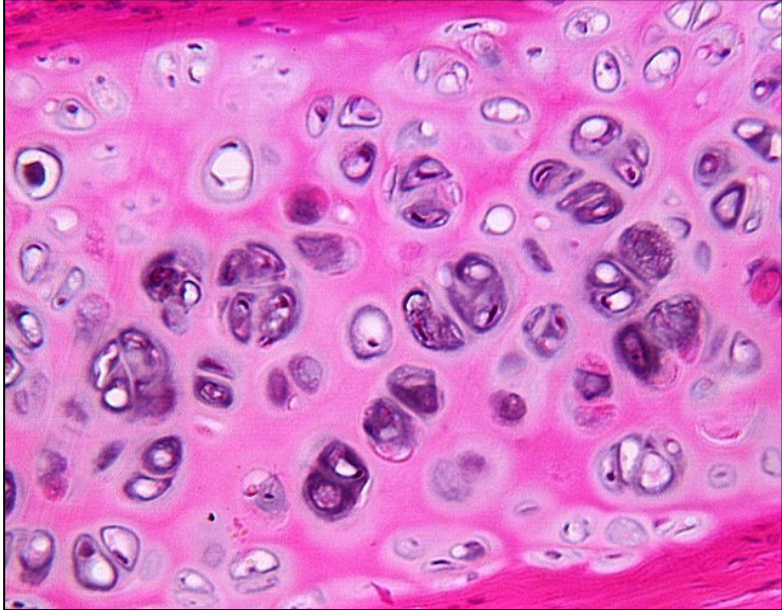
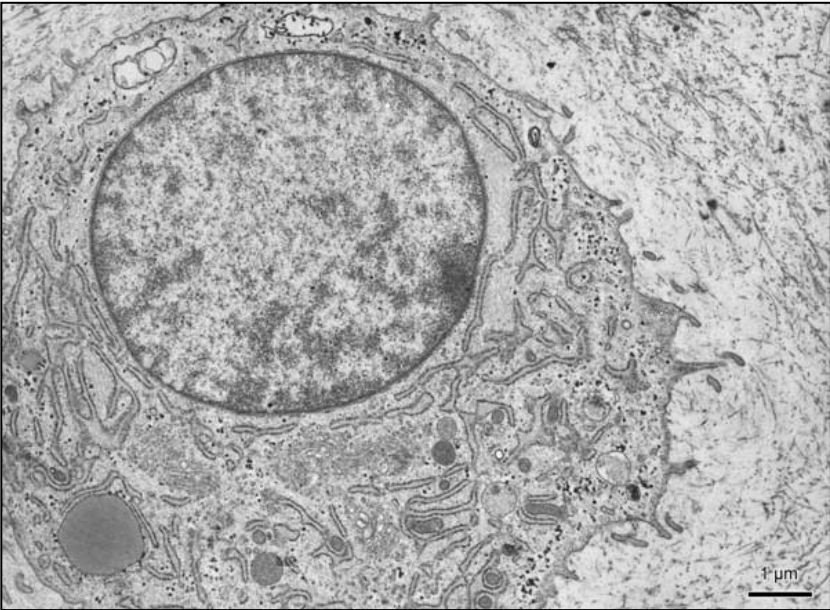
EXTRACELULÁRNÍ MATRIX HYALINNÍ CHRUPAVKY

1. glykosaminoglykany
2. proteoglykany
3. vlákna
4. voda

biomechanické vlastnosti

EXTRACELULÁRNÍ MATRIX

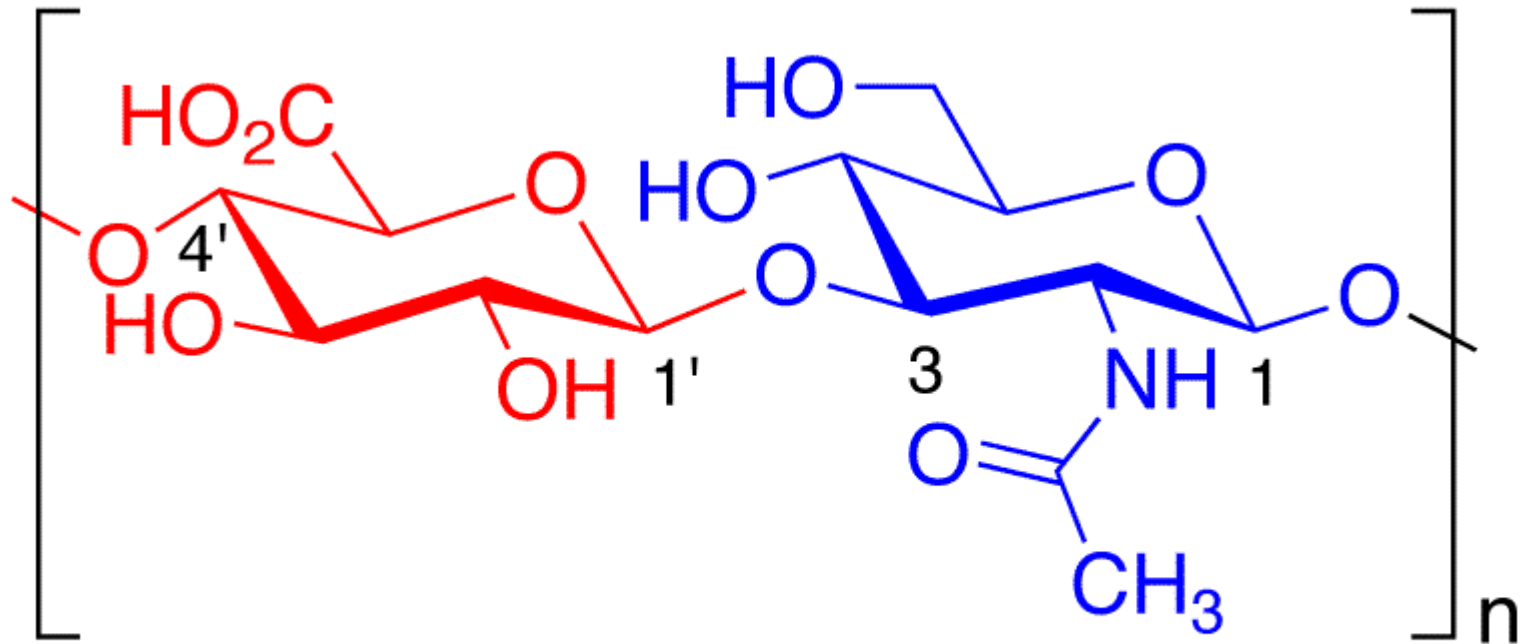

GLYKOSAMINOGLYKANY

- lineární nevětvené polysacharidy tvořené opakující se disacharidovou jednotkou:
  1. *N*-acetylgalactosamin (GalNAc) nebo *N*-acetylglucosamin (GlcNAc)
  2. uronová kyselina - glukuronát (GlcA) nebo iduronát.

hyaluronová kyselina

Glucuronic Acid N-Acetyl-D-glucosamine

Glykosaminoglykan Výskyt

Kyselina hyaluronová

Pupečník, **synoviální tekutina**, sklivcová tekutina, **chrupavka**

Chondroitinsulfát

Chrupavka, kost, rohovka, kůže, notochord, aorta

Dermatansulfát

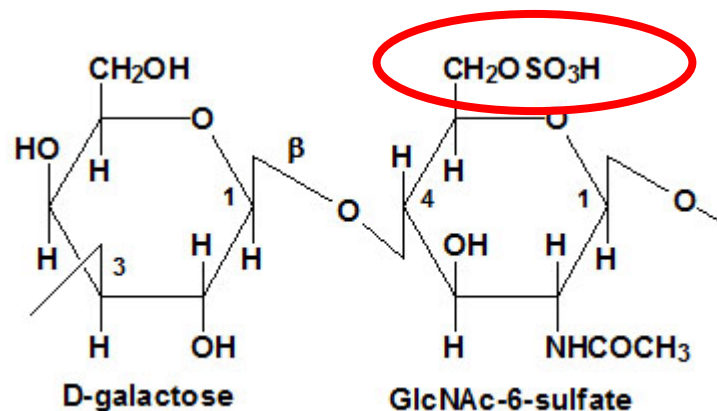
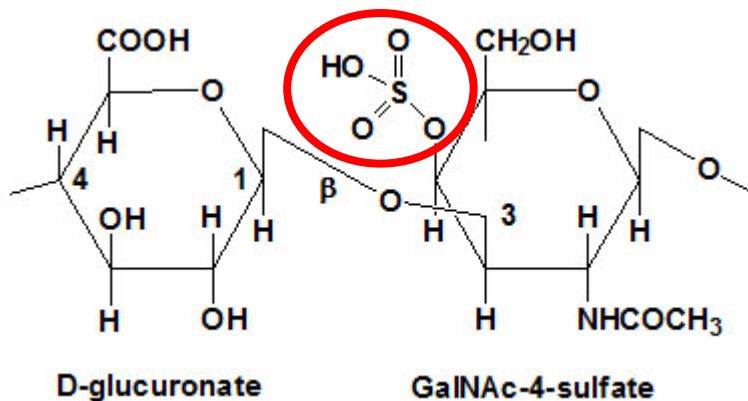
Kůže, šlachy, aorta (adventicie)

Heparansulfát

Aorta, plíce, játra, bazální laminy

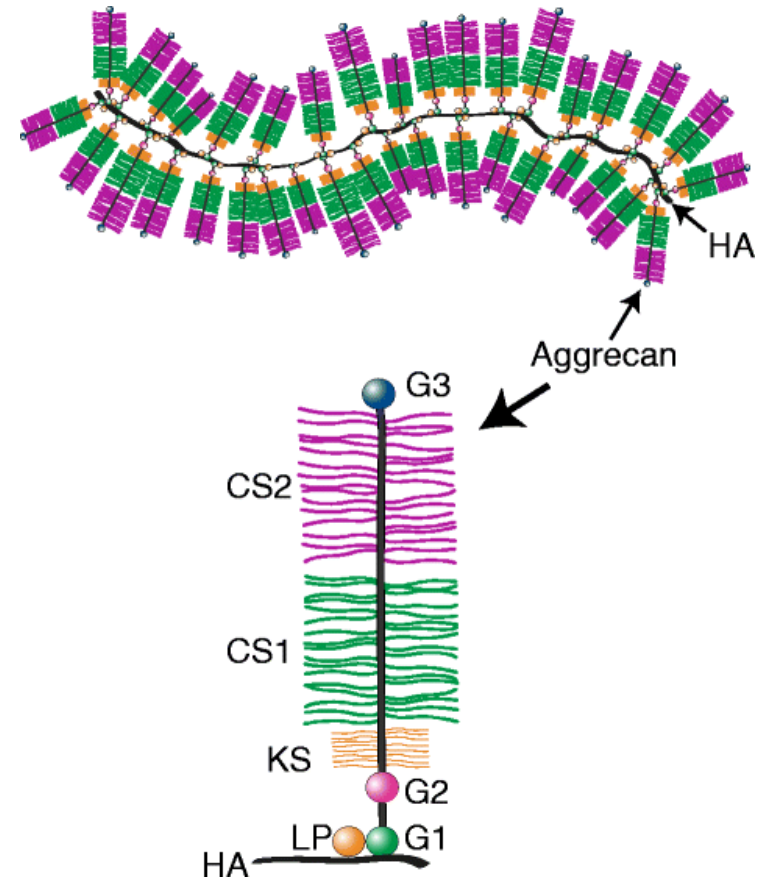
Keratansulfát

Rohovka, **chrupavka**, meziobratlová ploténka (nucleus pulposus, anulus fibrosus)

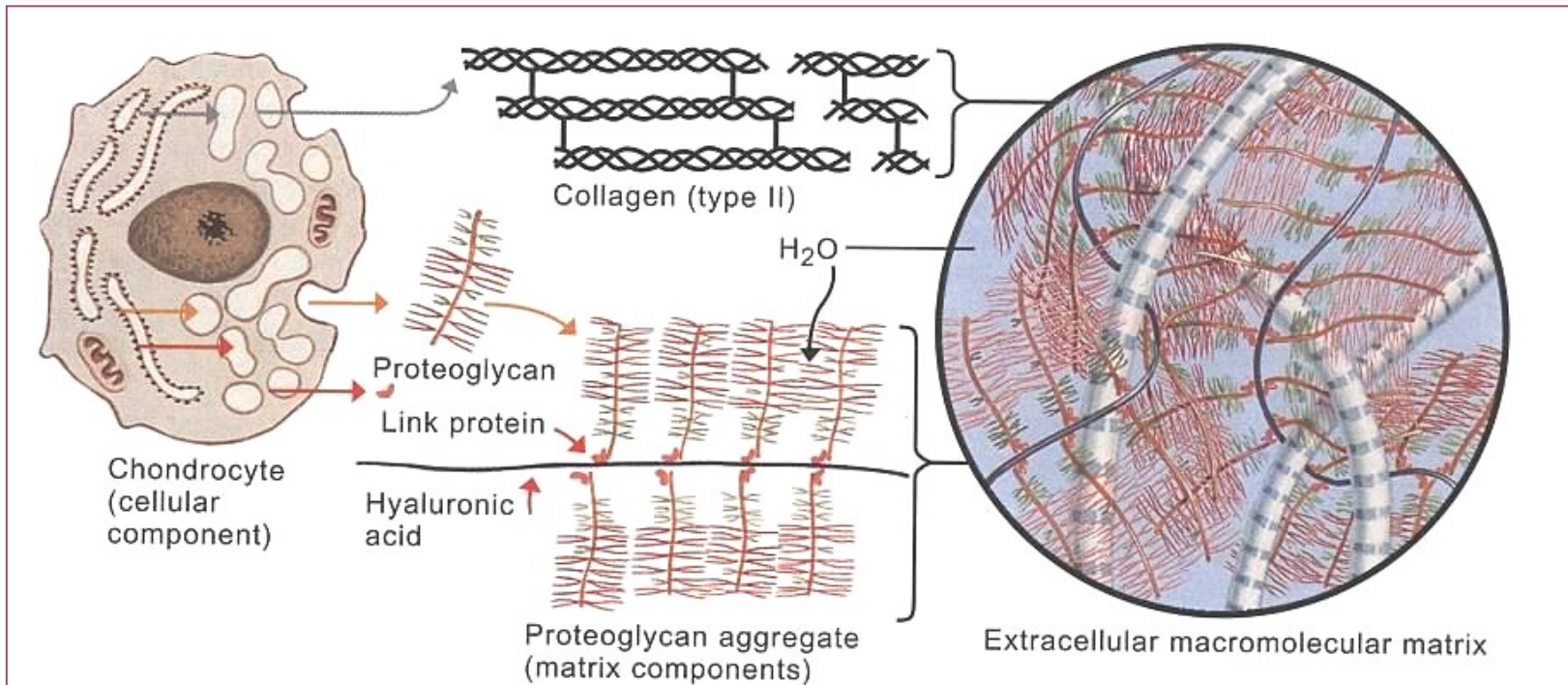

PROTEOGLYKANY A GLYKOPROTEINY

- **aggrecan**
  - protein + převažující lineární sacharidová složka
  - proteoglykanové agregáty
  - 100-200 molekul aggrecanu spolu kys. hyaluronovou tvoří 3-4 μ m velké shluky
  - vysoká schopnost vázat vodu
  - objem závislý na stupni hydratace
-
- **chondronectin**
  - vazba chondrocytů na kolagen II

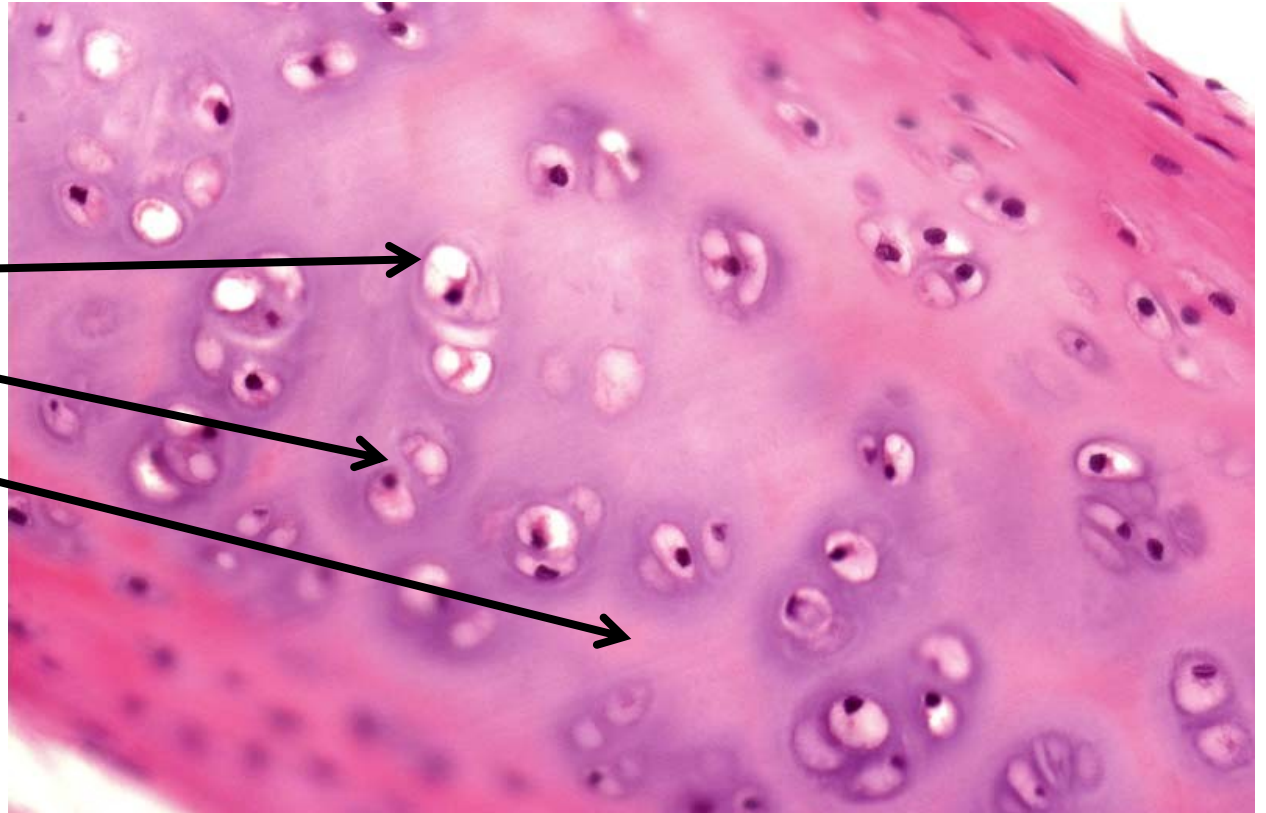

- **kolagen**
- col II + col IX/XI
- tenké fibrily (15-20 nm → bez žíhání)
- spojeny s perichondriem
- stejný index lomu jako amorfnní ECM → není vidět

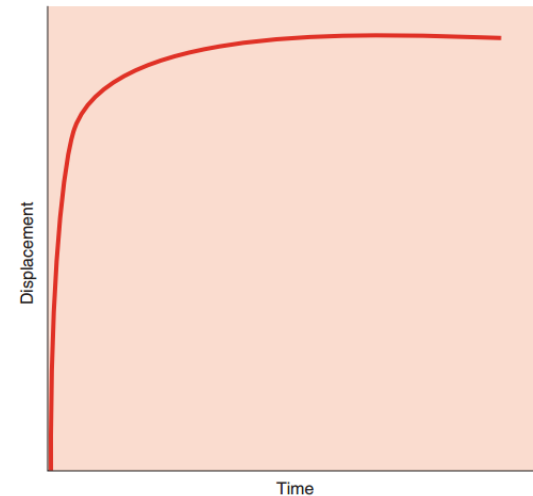
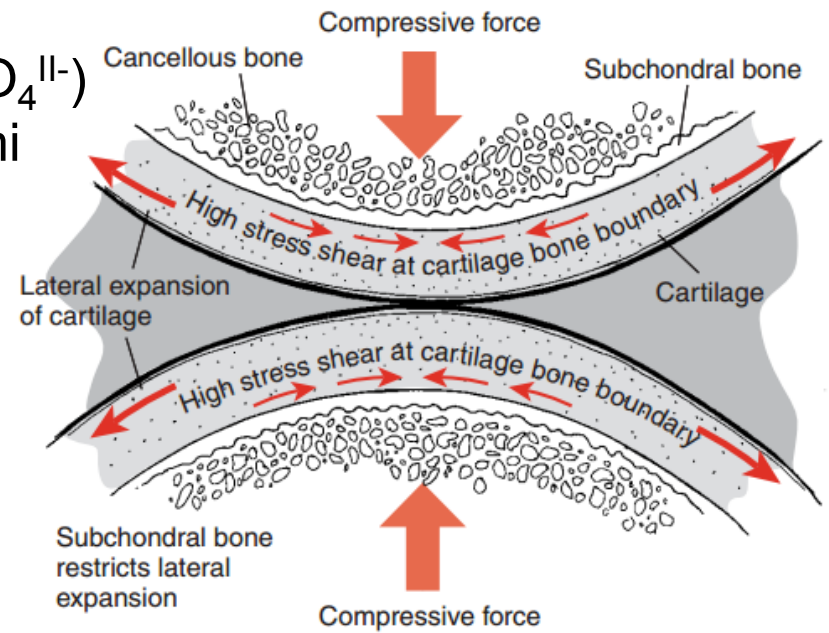
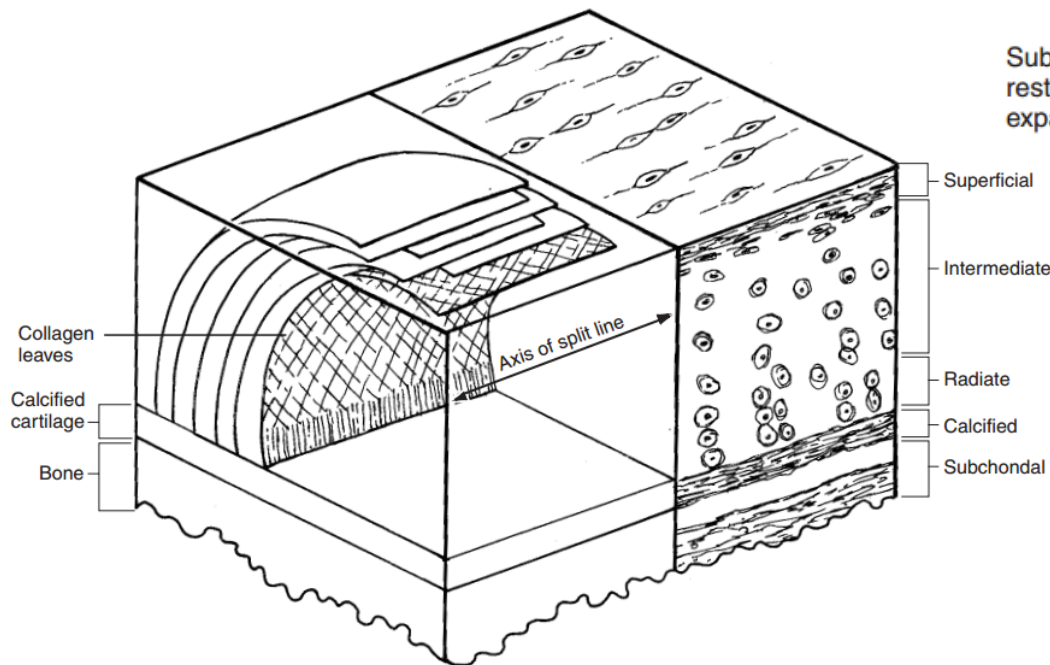
- pericelulární
- teritoriální
- interteritoriální

přenos biochemických a biomechanických signálů

- **tlaková elasticita**

- proteoglykany – polyanionty (COO^- , $\text{SO}_4^{\text{II}-}$)
- expanze omezená kolagenními fibrilami
- repulze

- **bifázický model chrupavky**
- **podmíněný složením ECM**
- proteoglykany, kolagen, elastin a buňky tvoří solidní, nestlačitelnou, ale elastickou fázi (20%)
- intersticiální tekutina která volně protéká matrix – fluidní fáze (80%)
- při tlakové zátěži tekutina protéká chrupavkovou matrix do ustanovení rovnováhy
- při dekompresi – expanze matrix
- význam i pro výživu chrupavky

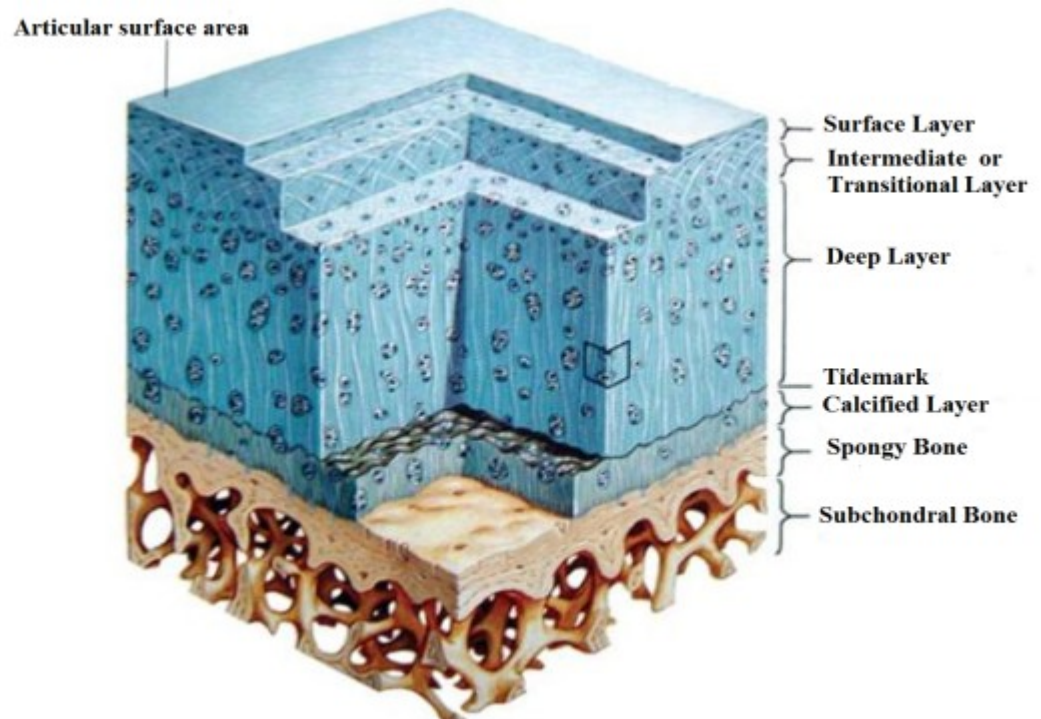
I. tangenciální (superficiální) zóna

II. přechodná zóna

III. radiální zóna

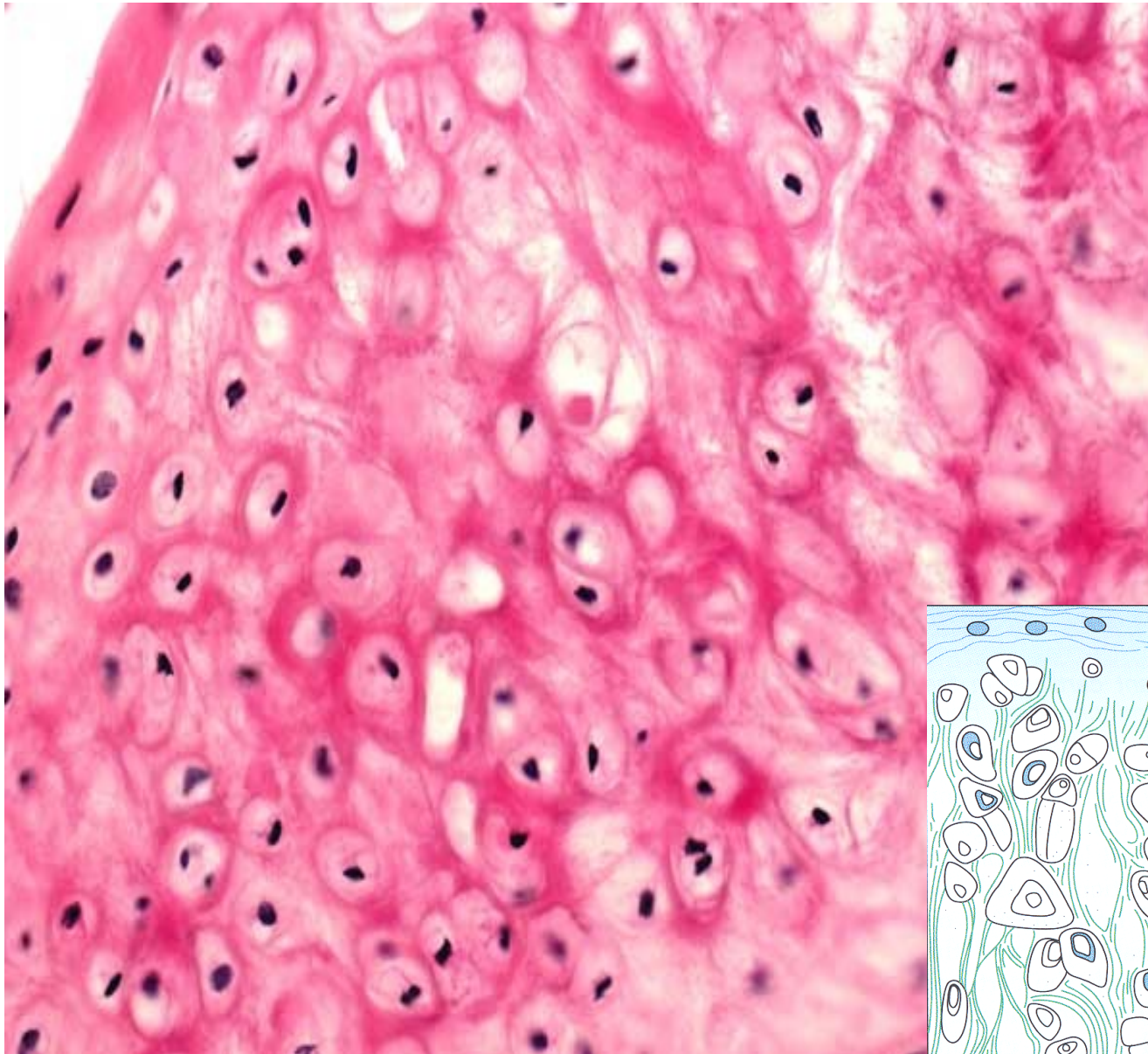
mineralizovaná chrupavka

subchondrální kost

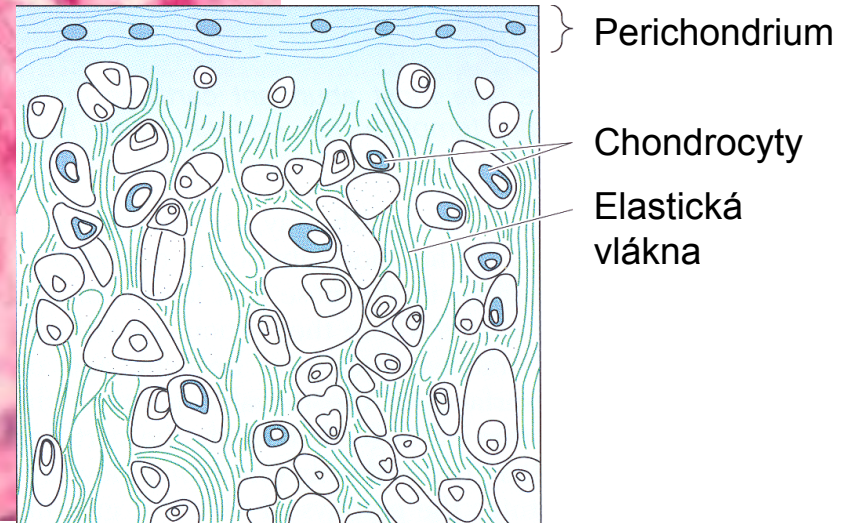

ELASTICKÁ CHRUPAVKA

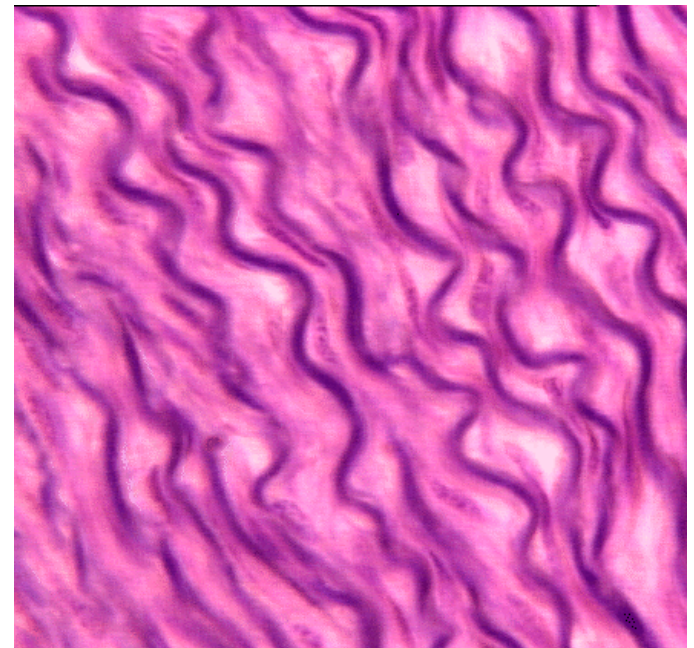
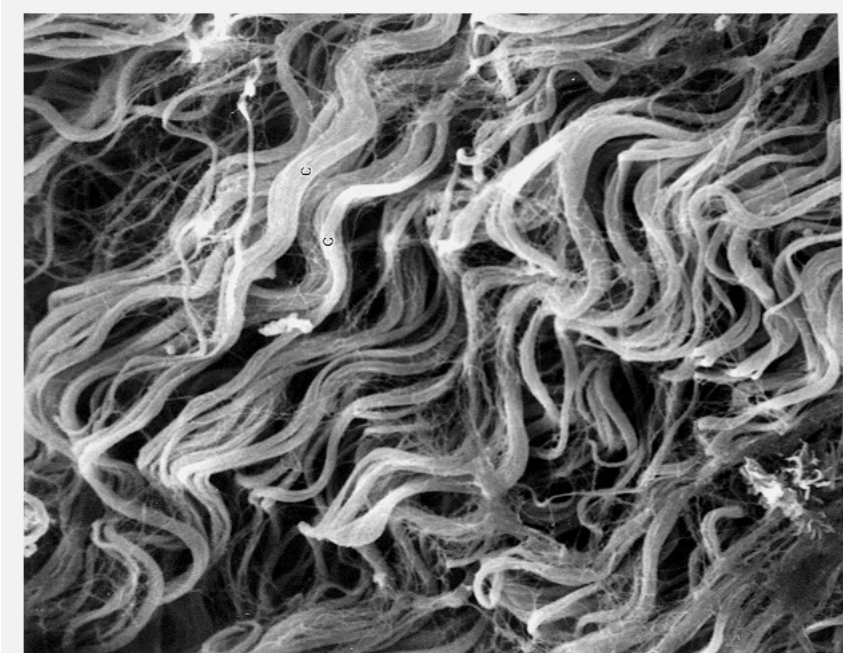
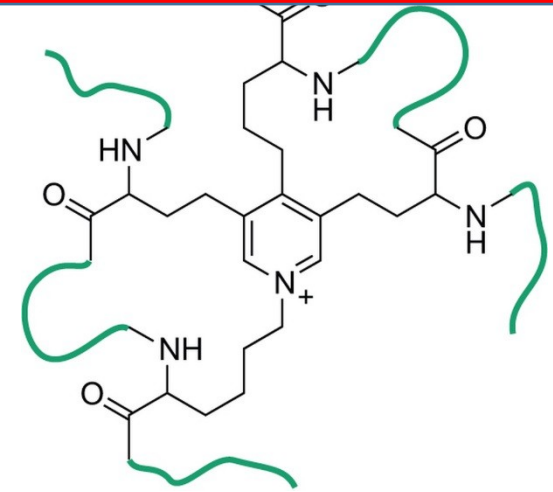

- acidofilní elastická vlákna v matrix
- izogenetické skupiny nejsou vytvořeny
- auricula, meatus, larynx, epiglottis

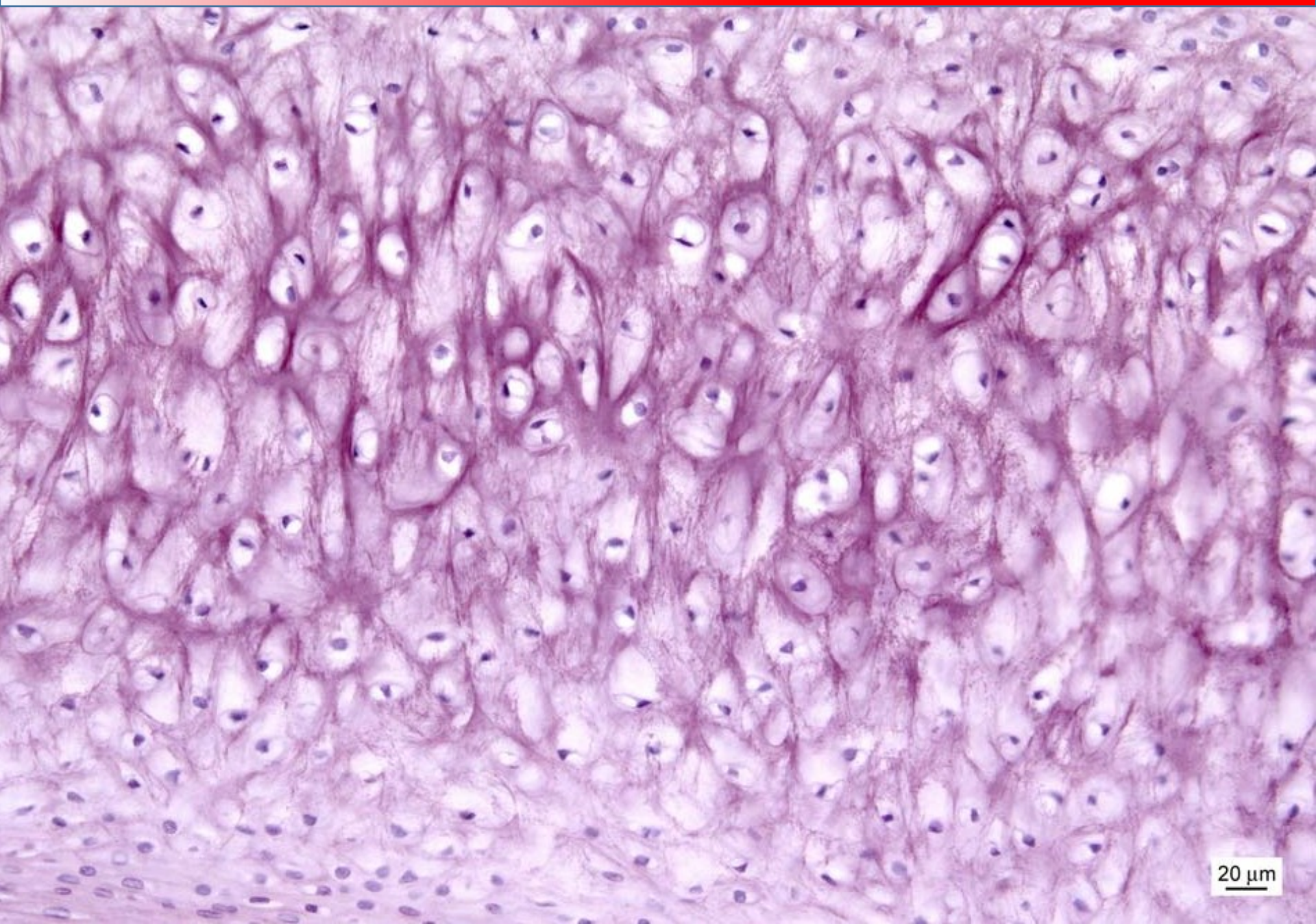
ELASTICKÁ VLÁKNA

- méně početná než vlákna kolagenní
- polymer – tropoelastin
- desmosin, isodesmosin
- minimální tahová pevnost, při přetažení ztráta pružnosti
- redukuje hysterizi vaziva = díky své pružnosti usnadňují návrat vaziva do původního stavu po mechanické změně

ELASTICKÁ CHRUPAVKA

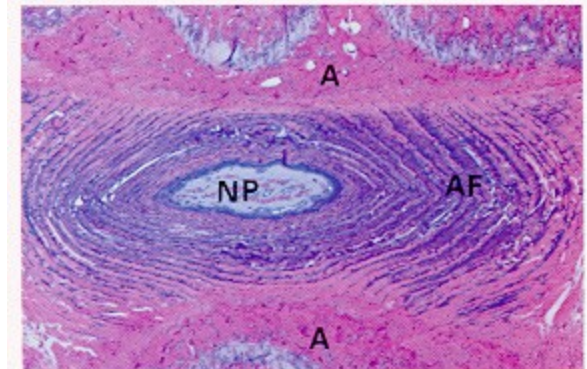
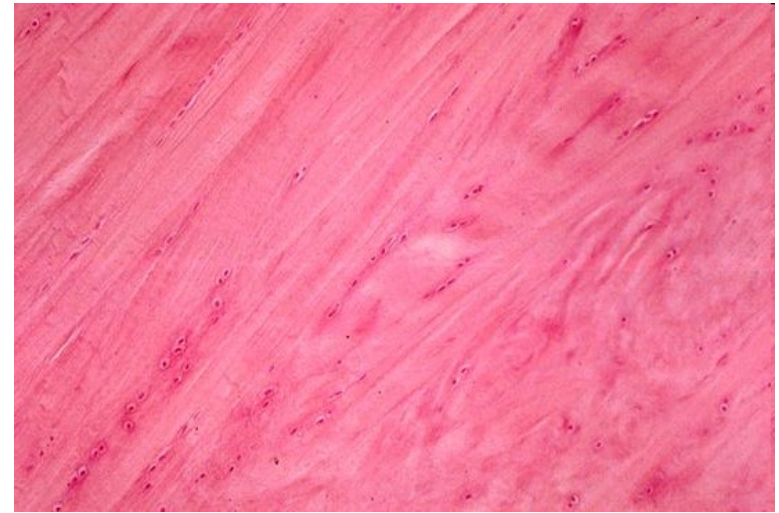
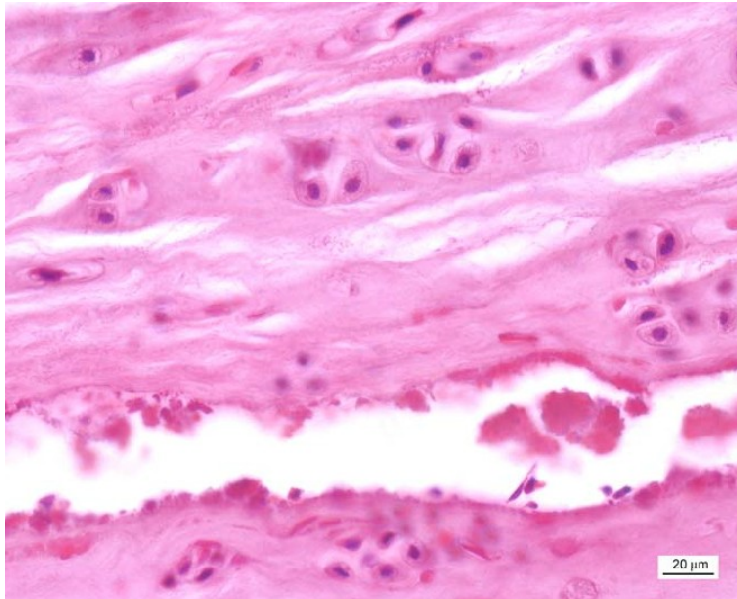

20 μm

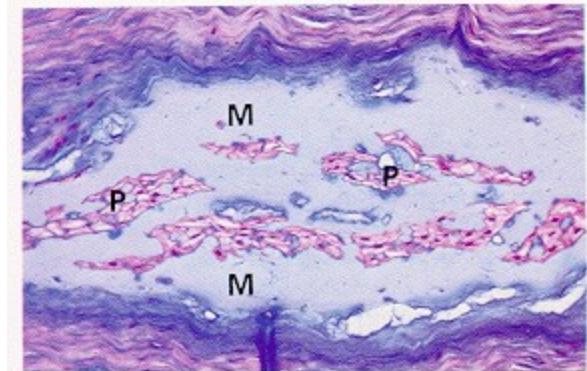

VLÁKNITÁ CHRUPAVKA

- dominantní vláknitá složka – kolagen I a II
- mechanická odolnost
- minimum amorfní ECM – vlákna jsou viditelná
- podobná hustému kolagennímu vazivu
- meziobratlové ploténky, symphysis pubis, meniscus

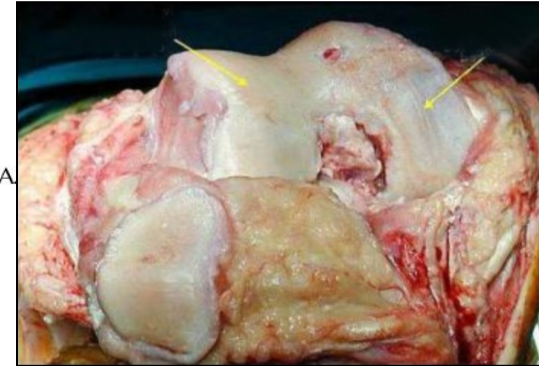
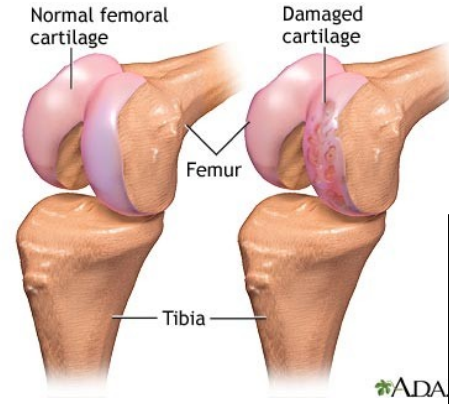
(a)

(b)

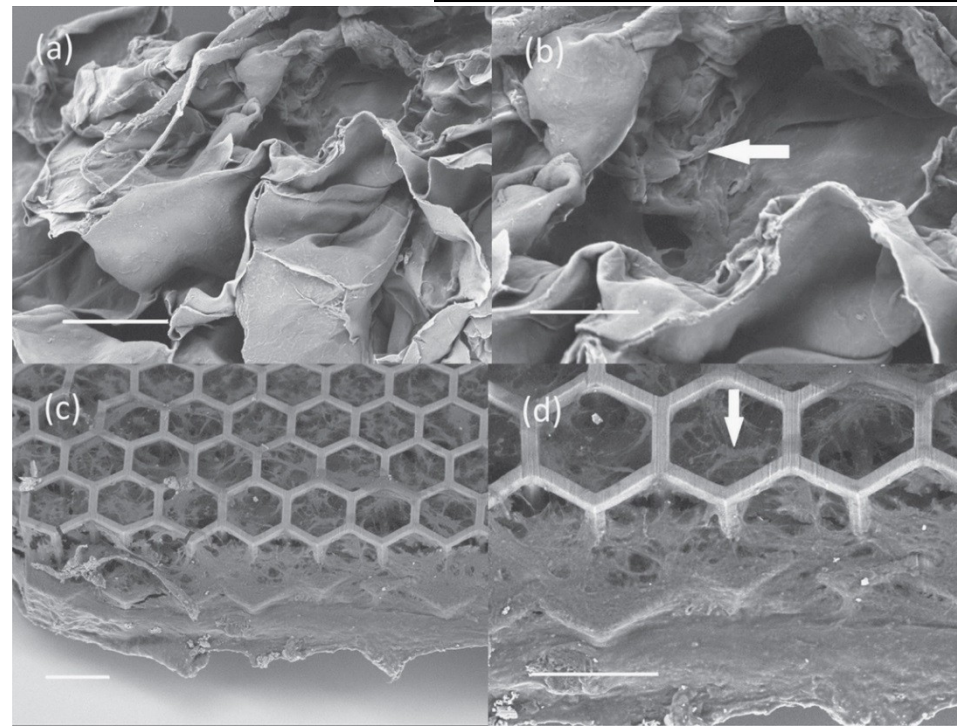
KLINICKÉ KORELACE

- Chrupavka – bez inervace, bez vaskularizace – spontánně prakticky neregeneruje
- Chondrocyty nemigrují do místa poranění
- Eroze chrupavky v důsledku dalších degenerativních změn

Cíl:

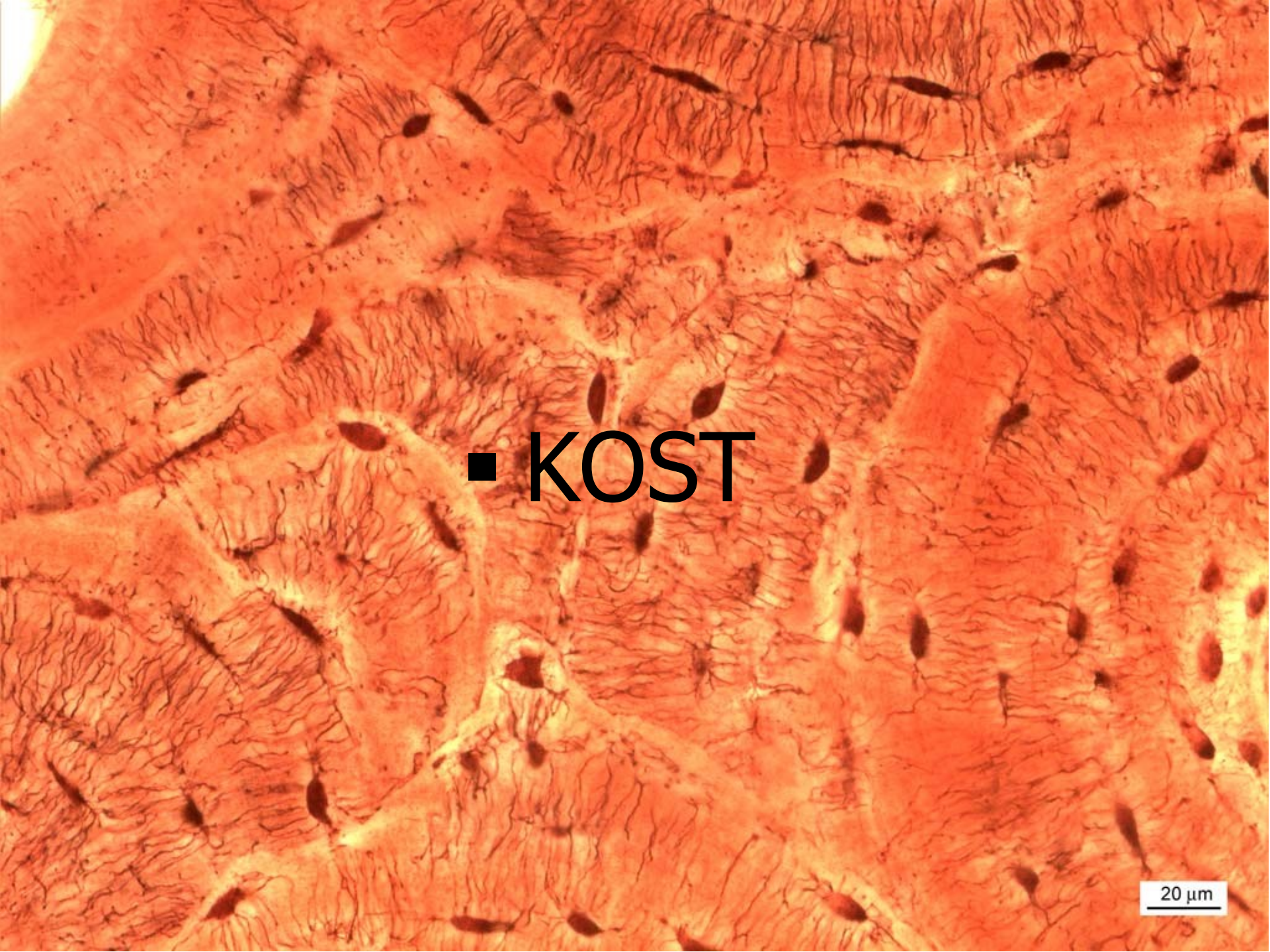
- kloubní pohyblivost
- obnova biochemických a biofyzikálních parameterů chrupavky
- autologní transplantace, MSCs na biokompatibilních scaffoldech

SHRNUTÍ

	HYALINNÍ	ELASTICKÁ	VAZIVOVÁ
Složení ECM	Col II, agrekan	Col II, elastin, agrekan	Col II + Col I
Buňky	Chondrocyty/blasty	Chondrocyty/blasty	Chondrocyty/blasty, fibroblasty
Uspořádání	Izogenetické skupiny	Jednotlivě, občas ve shlucích	Jednotlivě nebo podélně vmezežené mezi kolagenní vlákna
Typické perichondrium	Ano (kromě kloubů) a epifýz)	Ano	Ne
Příklad výskytu	Velké chrupavky laryngu, trachea a DCD, klouby, epifýzy, fetální skelet	Aurikula, meatus, Eustachova trubice, epiglottis, malé chrupavky laryngu	IVD, meniskus

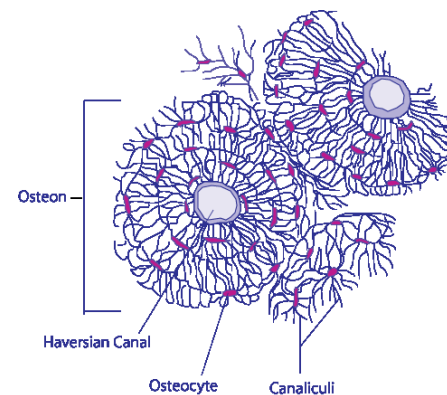
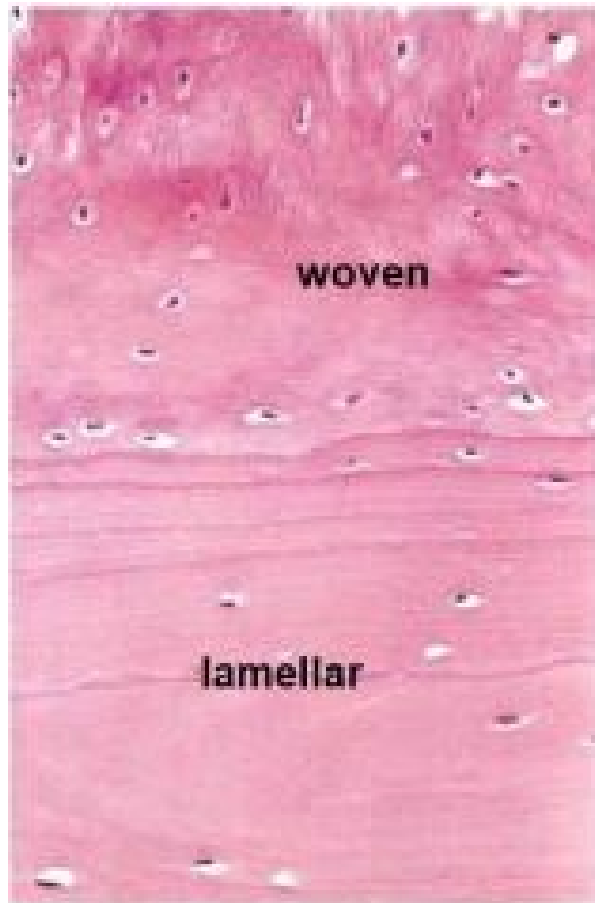

■ KOST

20 μ m

HISTOLOGICKÁ KLASIFIKACE KOSTÍ

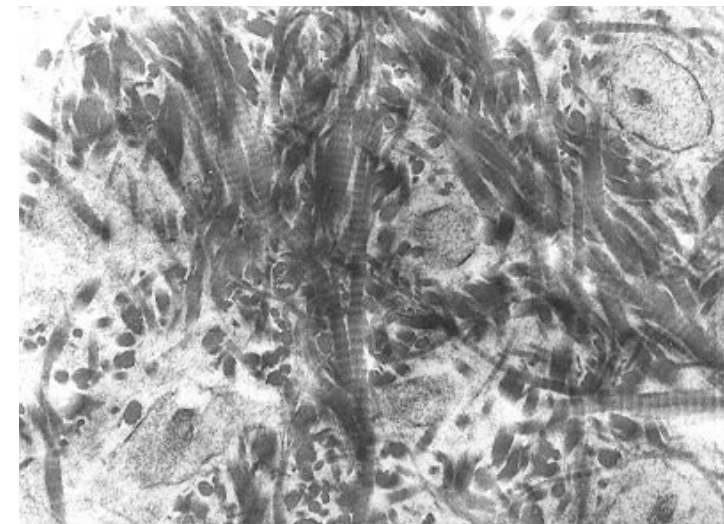
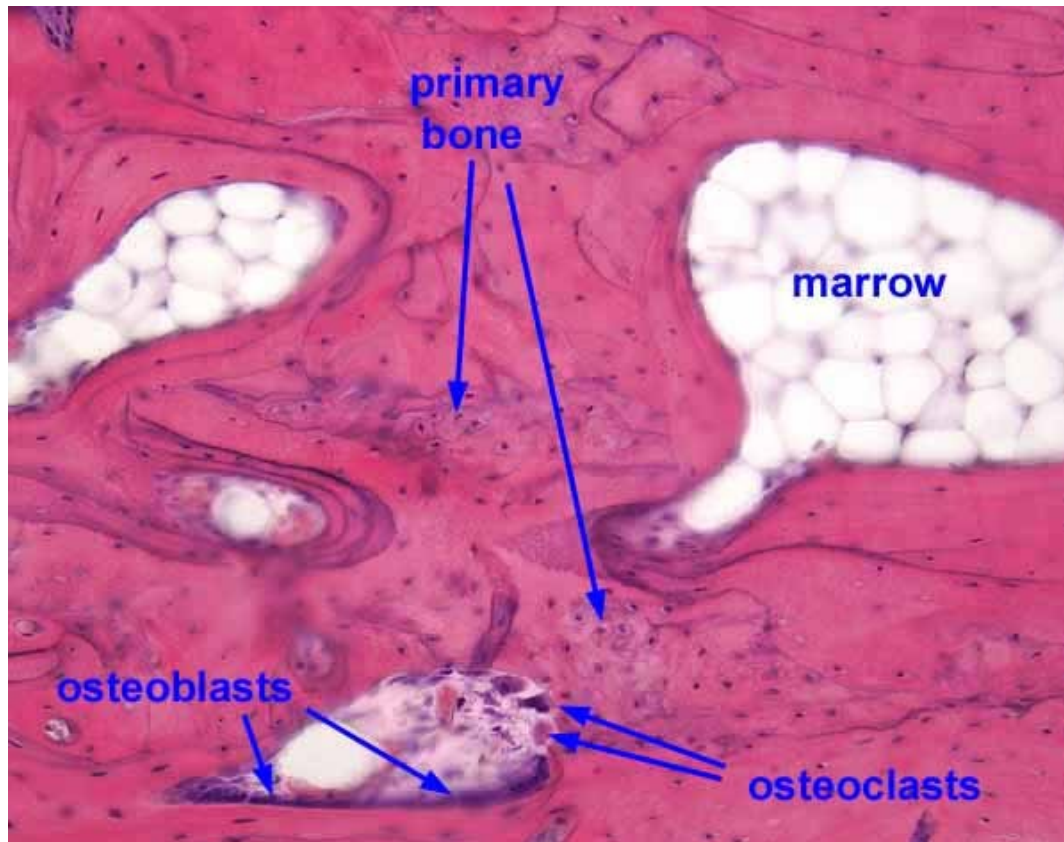
- **Primární** (nezralá, vláknitá)
- **Sekundární** (zralá, lamelózní)
  - Lamely – kolagenní vlákna uspořádána do koncentrických vrstev (3-7 μ m) obklopující kanálek s cévami = Haversův systém (osteon)

STAVBA PRIMÁRNÍ (VLÁKNITÉ) KOSTI

- Dočasná, vzniká při růstu a regeneraci kostí; kolagenní fibrily plst'ovitě uspořádané
- Nahrazuje ji později **sekundární kost**
- Přetrvává pouze v některých oblastech - ploché švy lebky, výčnělky kostí (*tuberositas ossium*), zubní cement

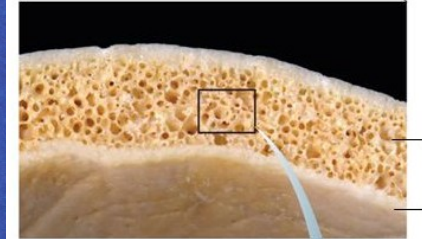
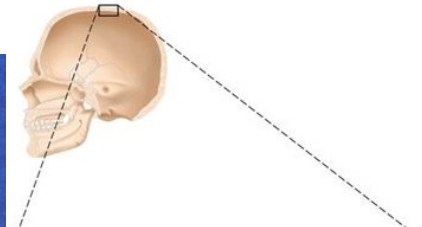
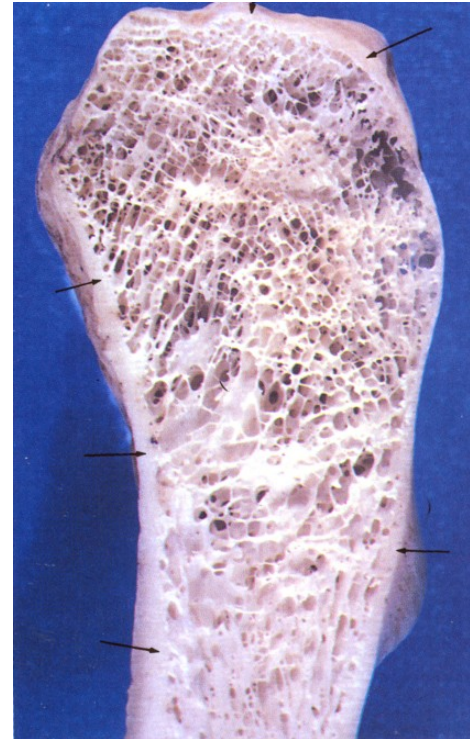
STAVBA SEKUNDÁRNÍ (LAMELÓZNÍ) KOSTI

Spongiózní kost

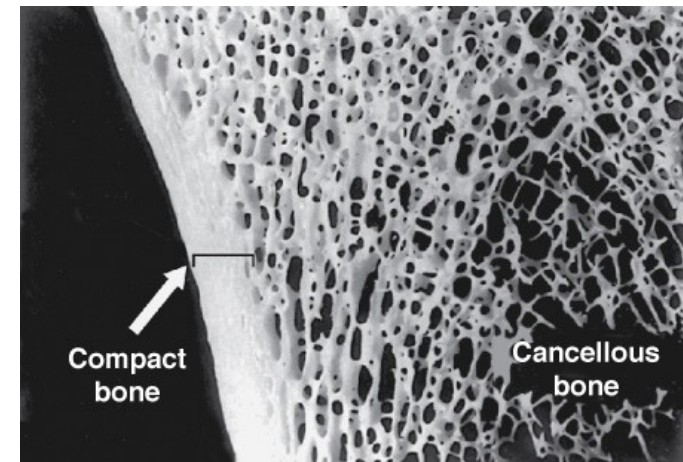
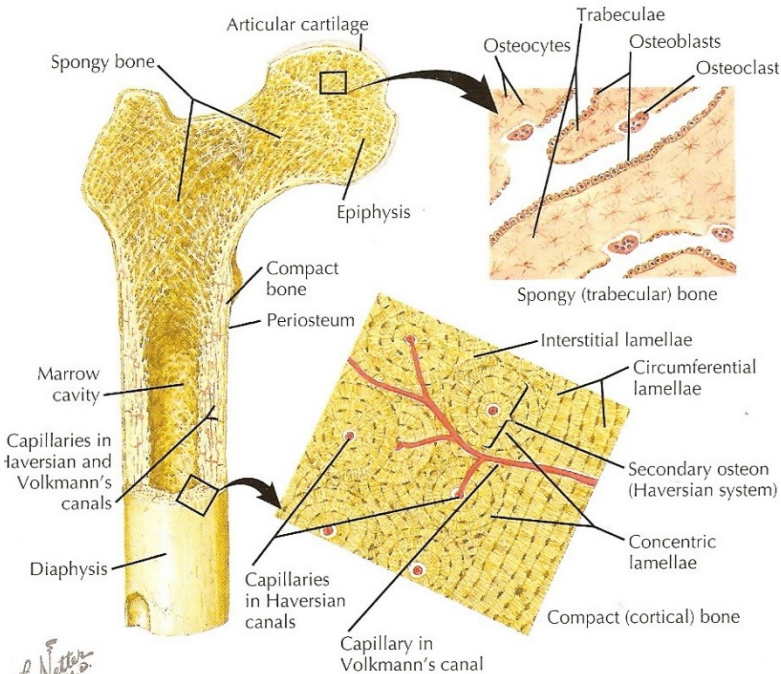
- Lamely tvoří trámce, se strukturou podobnou kompaktní kosti
- Konce kostí (epifýzy), krátké kosti, střední vrstva plochých kostí lebky (*diploe*)

Kompaktní kost

- Zevní a vnitřní plášťové lamely, typické Haversovy kanálky
- Volkmannovy kanálky
- Intersticiální kanálky

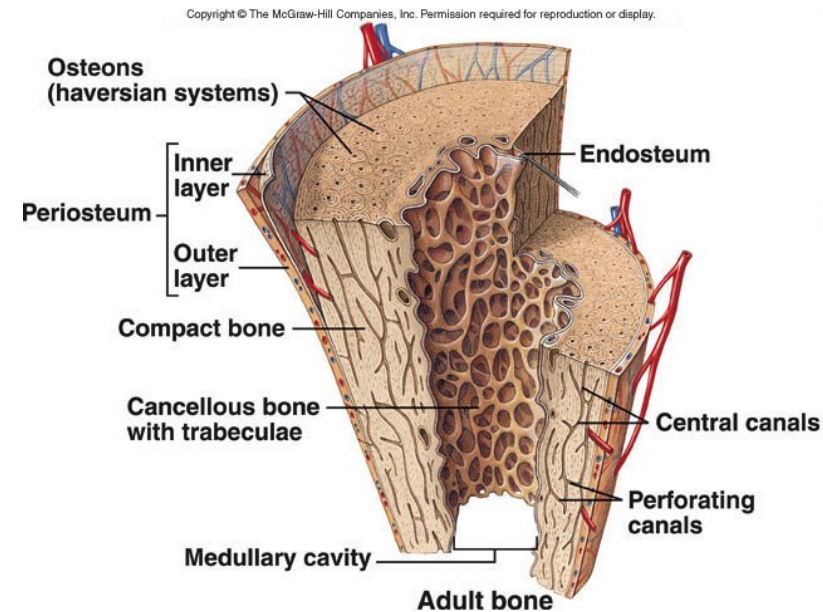
▼ Structure of bone.

F. Netter M.D.

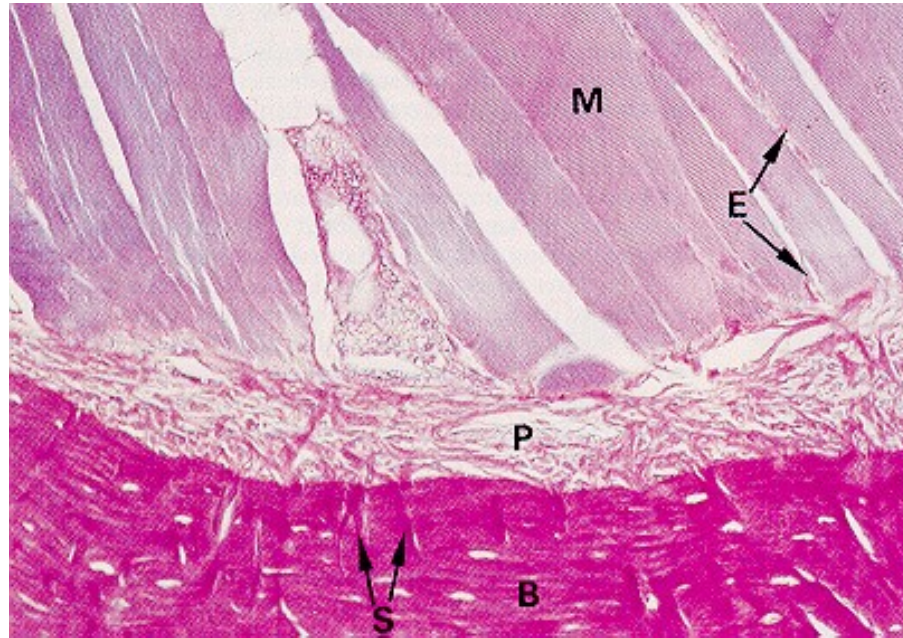
VNĚJŠÍ KOSTNÍ POVRCH

- **Synoviální kloub** – hyalinní chrupavka
- **Periost** – obal z husté pojivové tkáně
  - Vnitřní vrstva buněk (osteoblasty), vnější – husté kolagenní vazivo
  - Fibrilární složka je dominantní u metabolicky neaktivní kosti
  - Kolagenní vlákna periostu paralelně s povrchem kosti
- **Sharpeyova vlákna** fixují periost k vlastní kosti

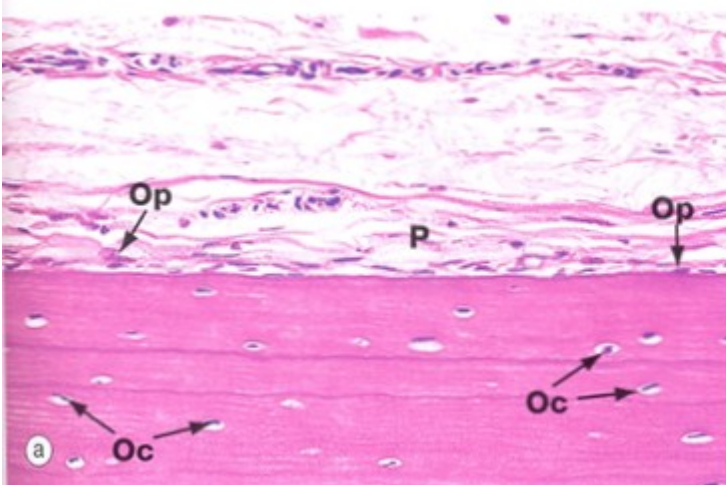

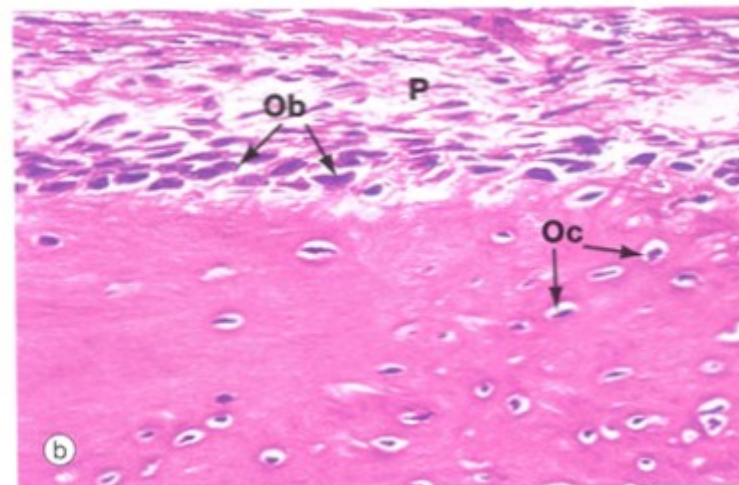
VNĚJŠÍ KOSTNÍ POVRCH - PERIOST

Neaktivní

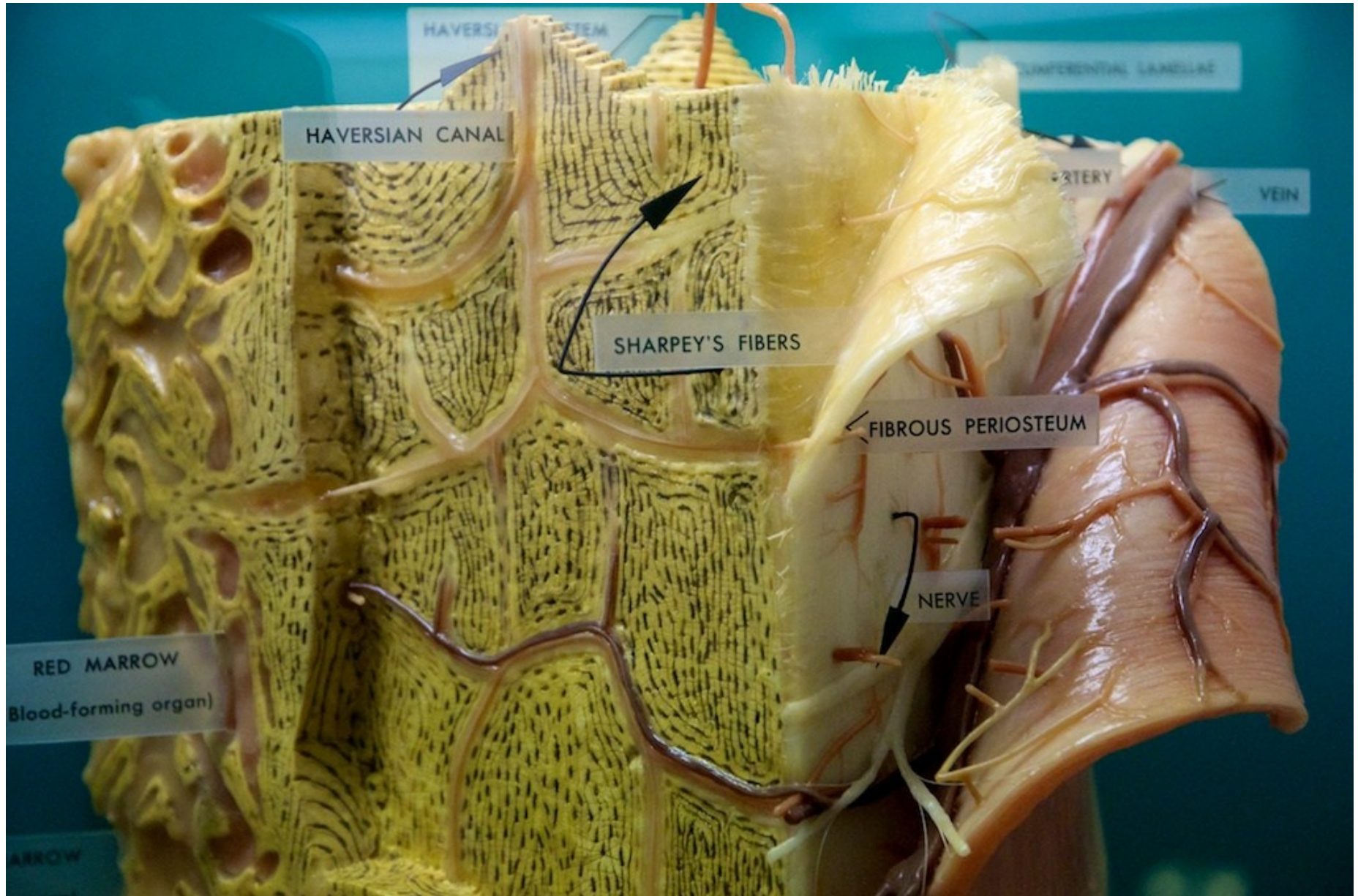

Aktivní

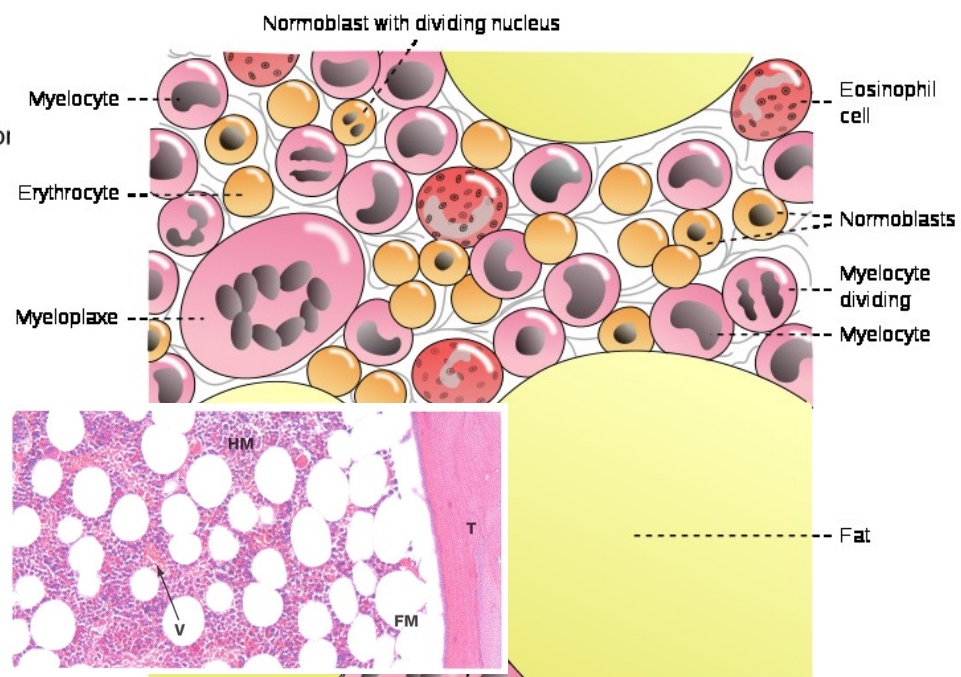
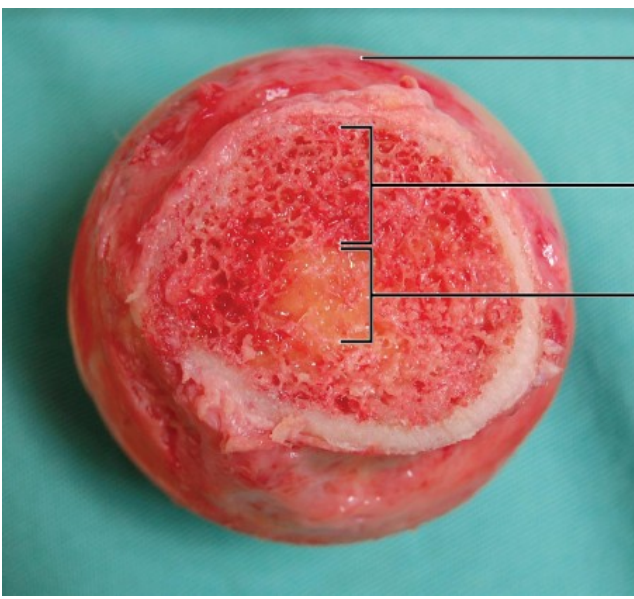
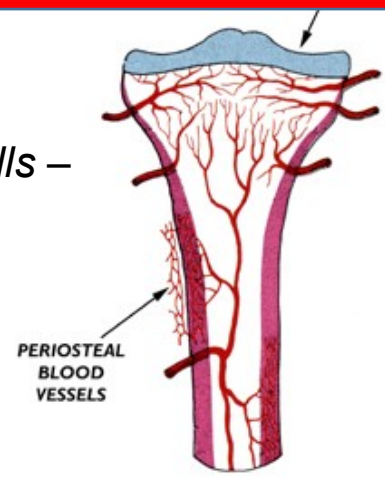

PERIOST

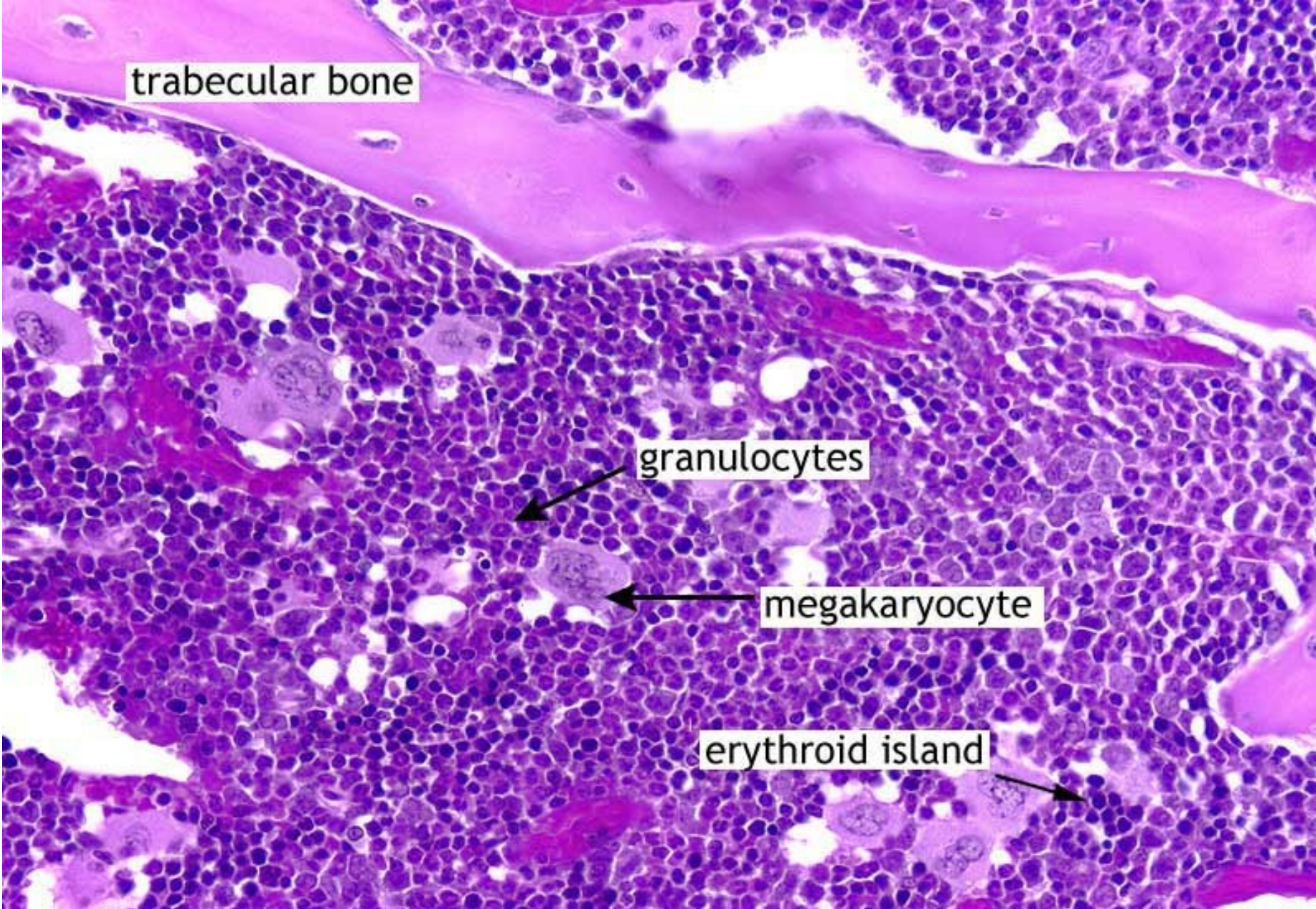
VNITŘNÍ KOSTNÍ POVRCH

- Dřeňová dutina
- Endost – často jediná vrstva plochých nebo kubických buněk tzv. *lining cells* – prekurzory osteoblastů
- Červená, žlutá nebo šedá kostní dřeň
- Bohatá vaskularizace

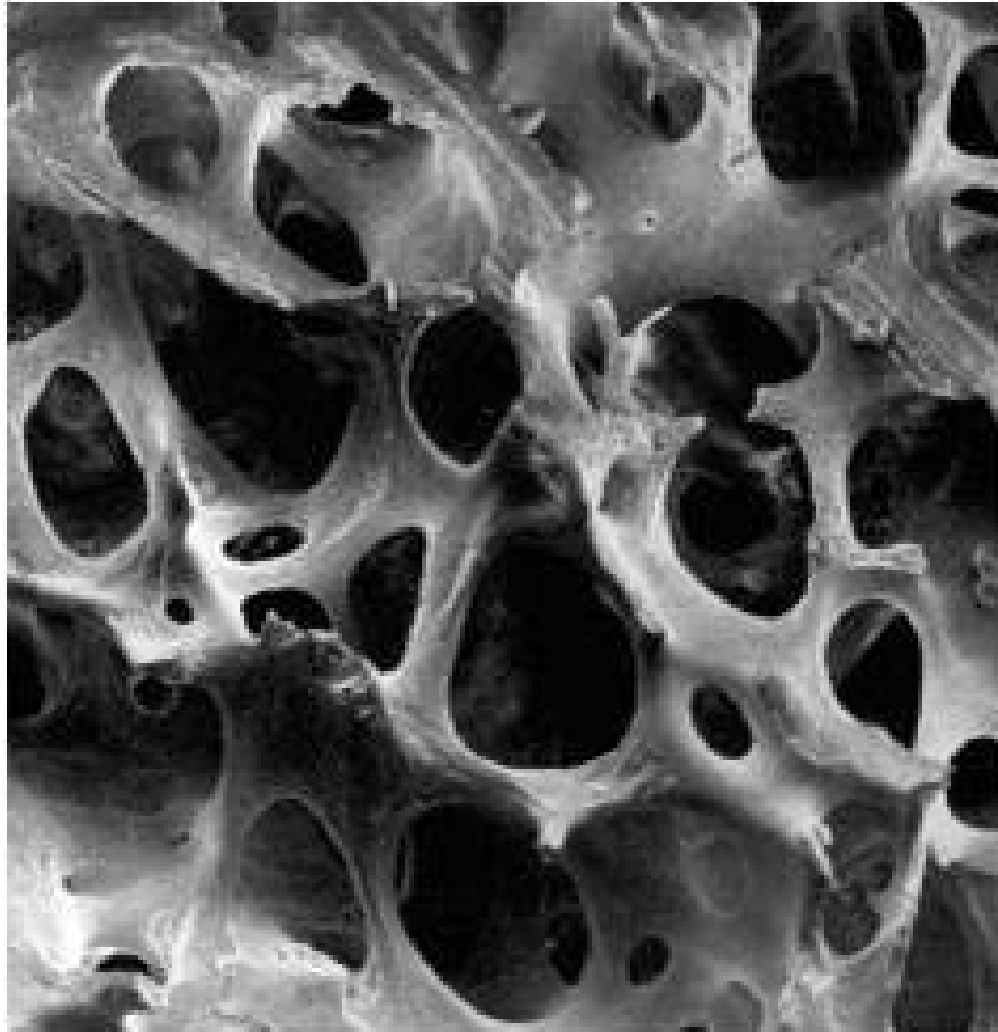
VNITŘNÍ KOSTNÍ POVRCH JE VÝZNAMNOU NICHE

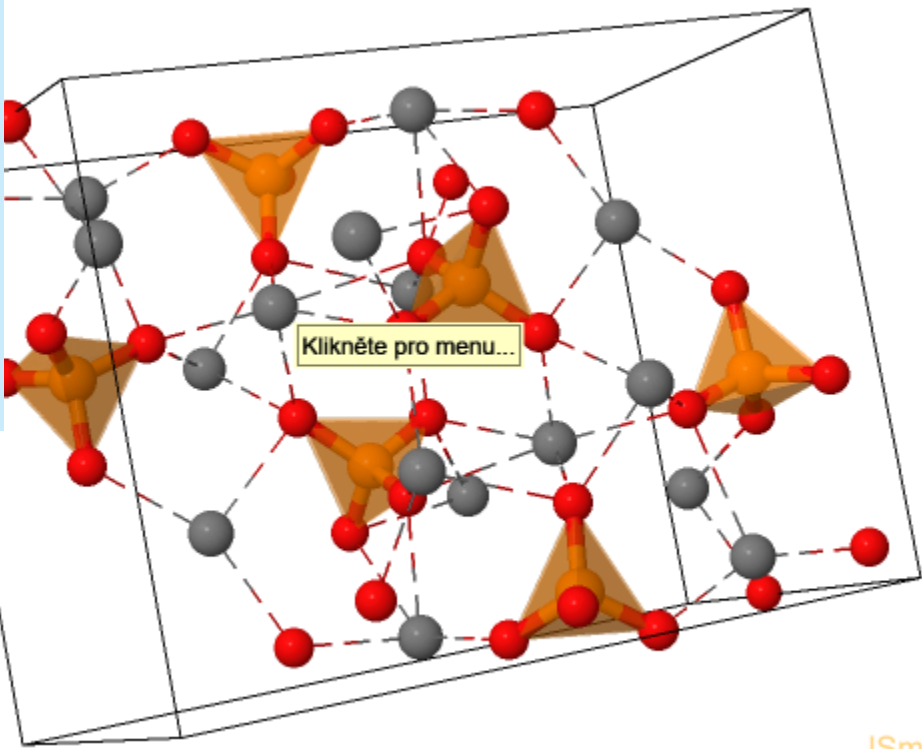
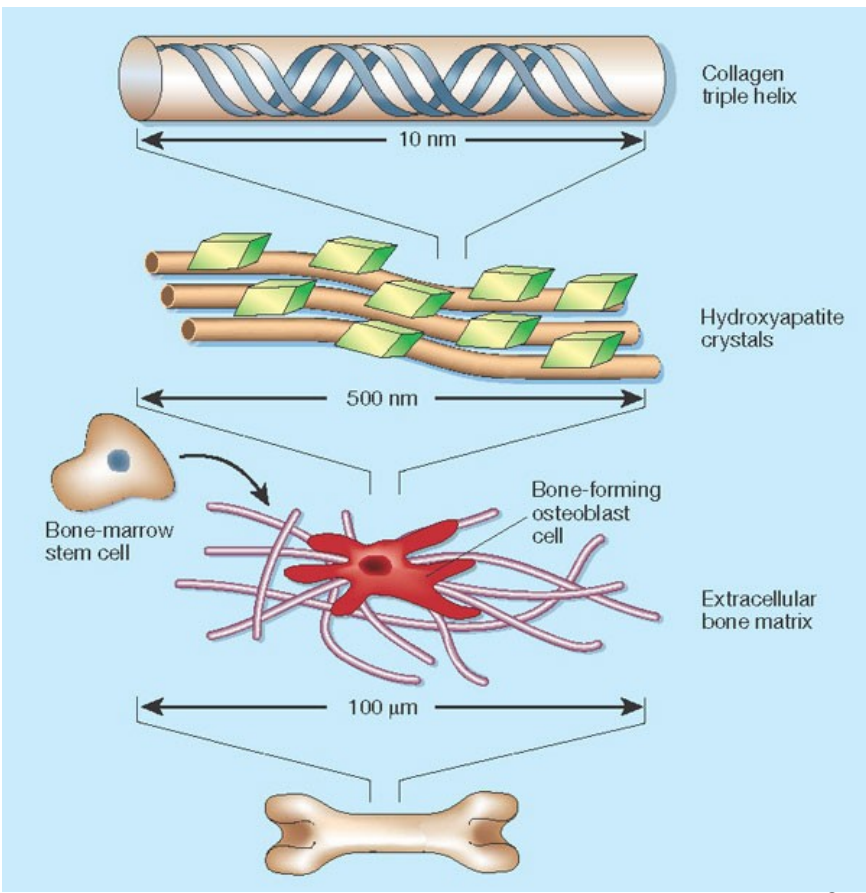

SLOŽENÍ KOSTNÍ MATRIX

- 60% minerální složka, 24% organická složka (osteoid) 12% H₂O, 4% tuk
- Ca₃(PO₄)₂ , Ca₁₀(PO₄)₆(OH)₂ (hydroxyapatit)

SLOŽENÍ KOSTNÍ MATRIX

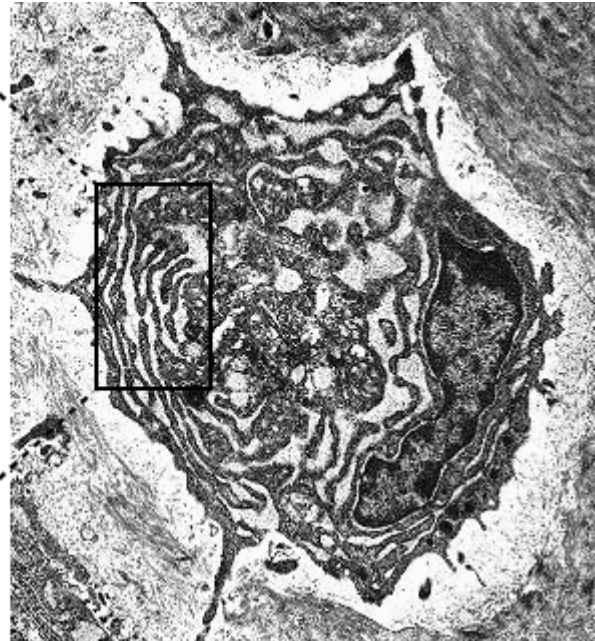

KOSTNÍ BUŇKY - OSTEOBLASTY

- Produkce ECM – kolagen (I) a nekolagenní proteiny a proteoglycany/glykoproteinů

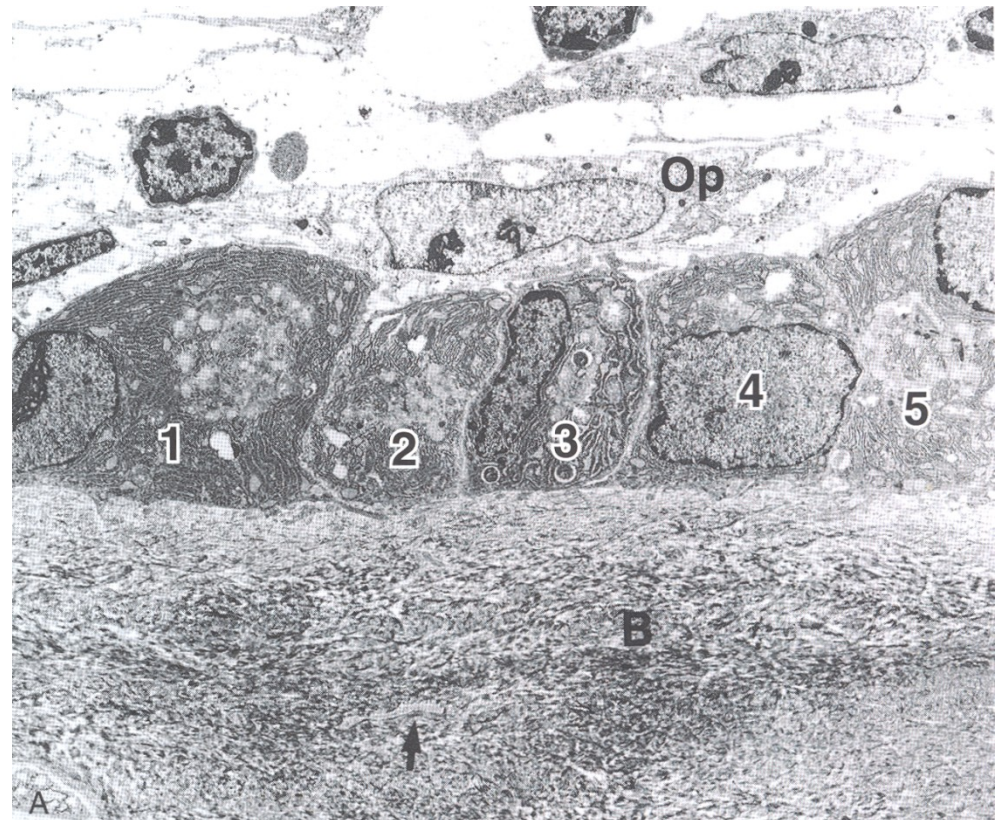
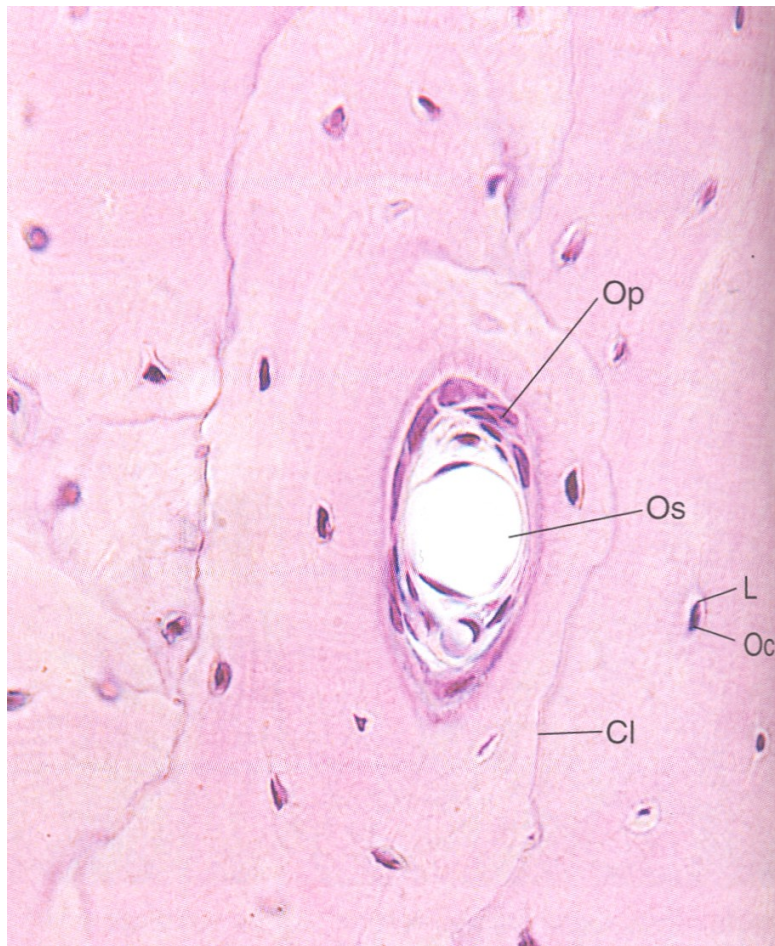
RER
-rough
endoplasmic
reticulum

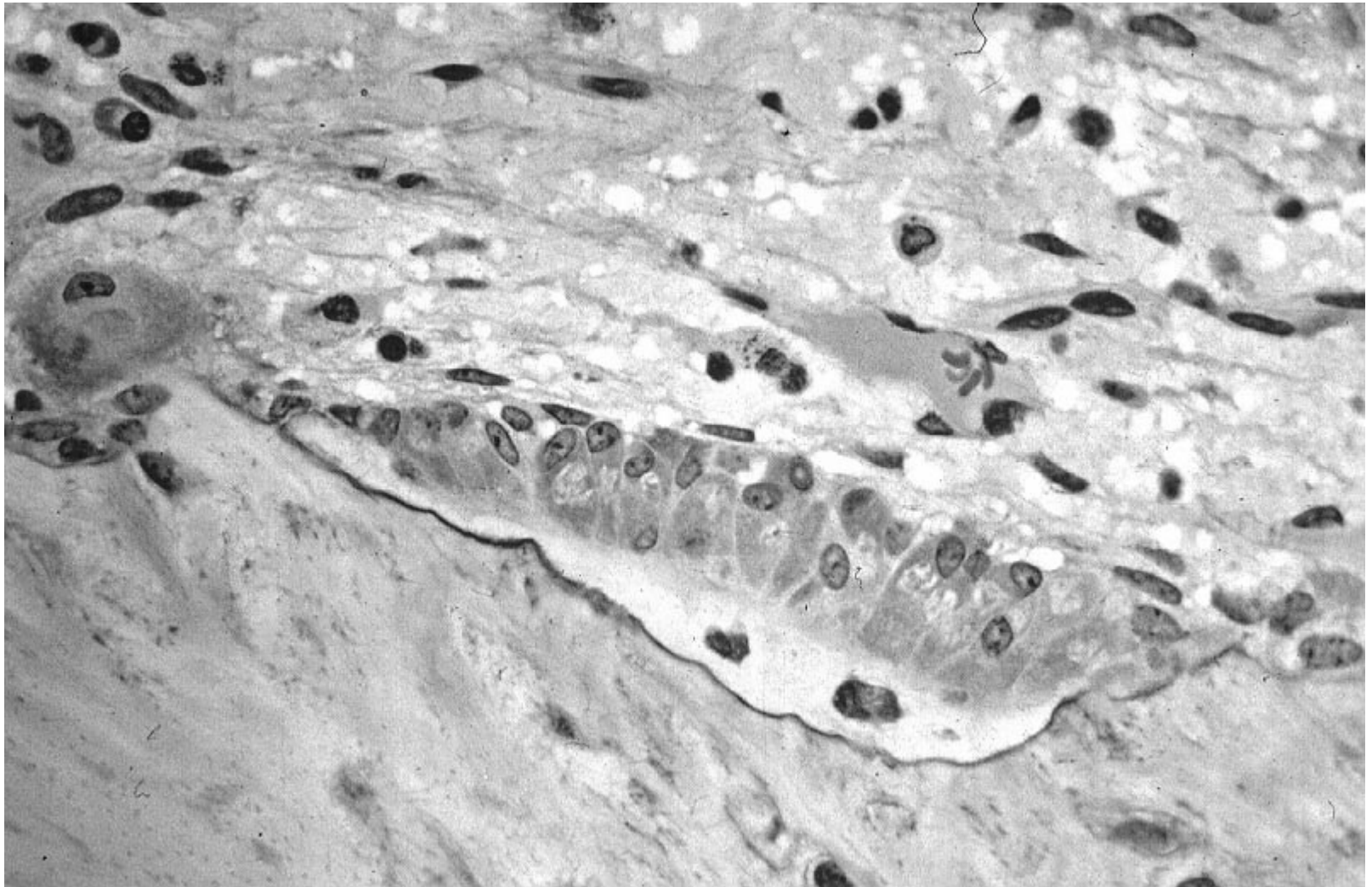
KOSTNÍ BUŇKY - OSTEOGENITORY

- vnitřní buněčná vrstva periostu, Havesových kanálků a endost
- odvozeny z embryonálního mesenchymu
- mitotické dělení a diferenciace do osteoblastů
- za určitých zvláštních podmínek mohou diferencovat do chondroblastů

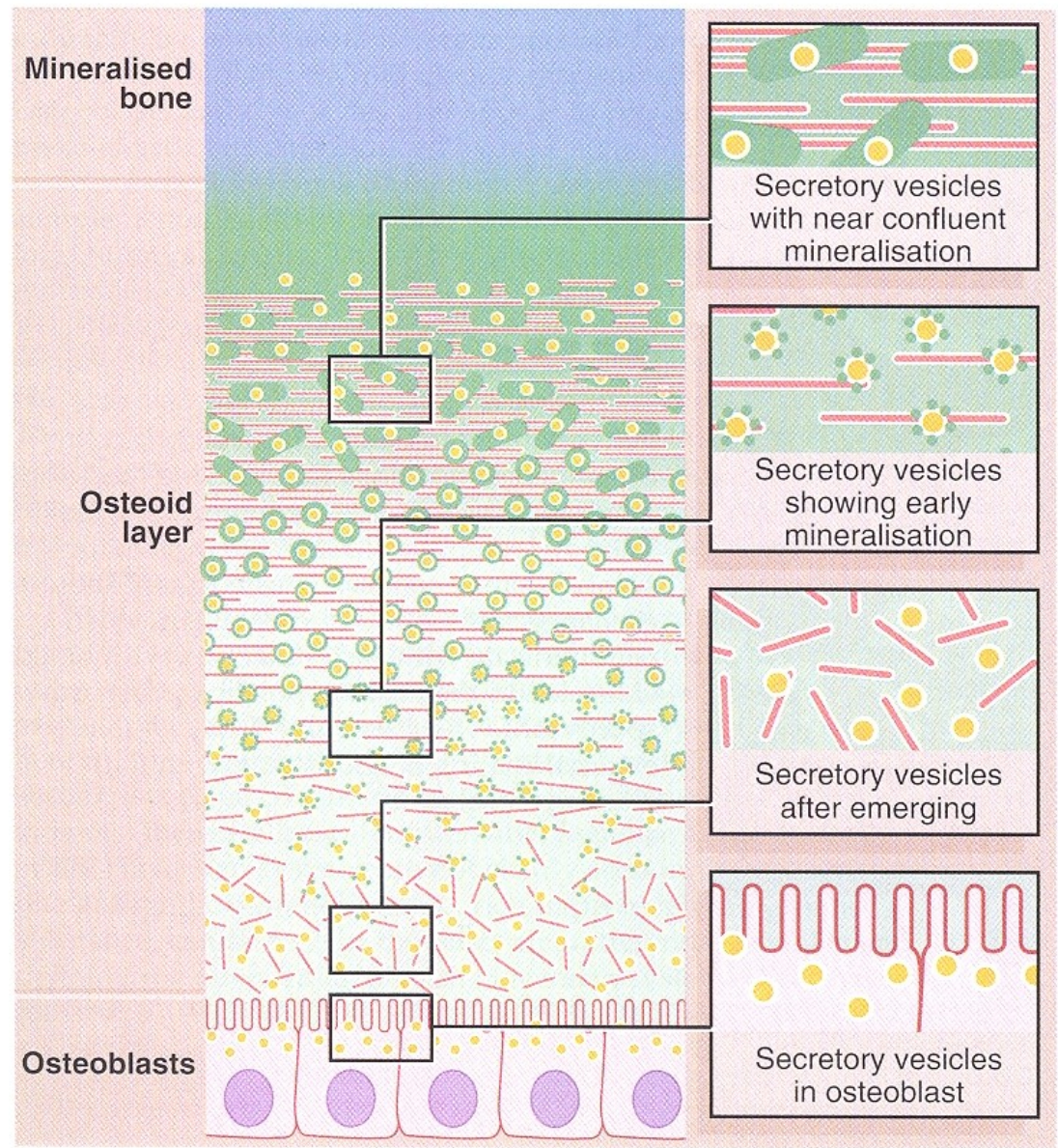

KOSTNÍ BUŇKY - OSTEOBLASTY

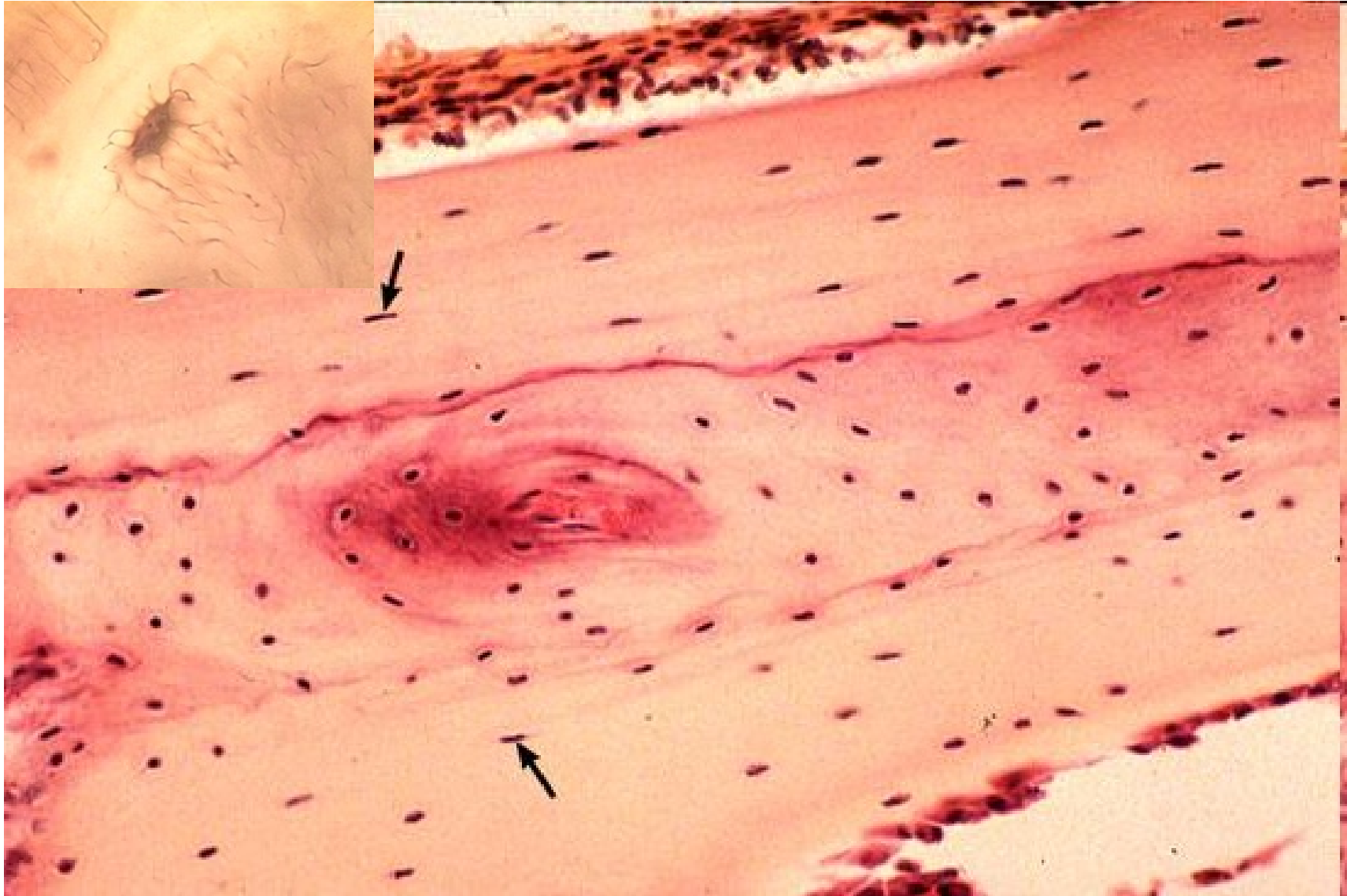
MINERALIZACE KOSTNÍ TKÁŇĚ

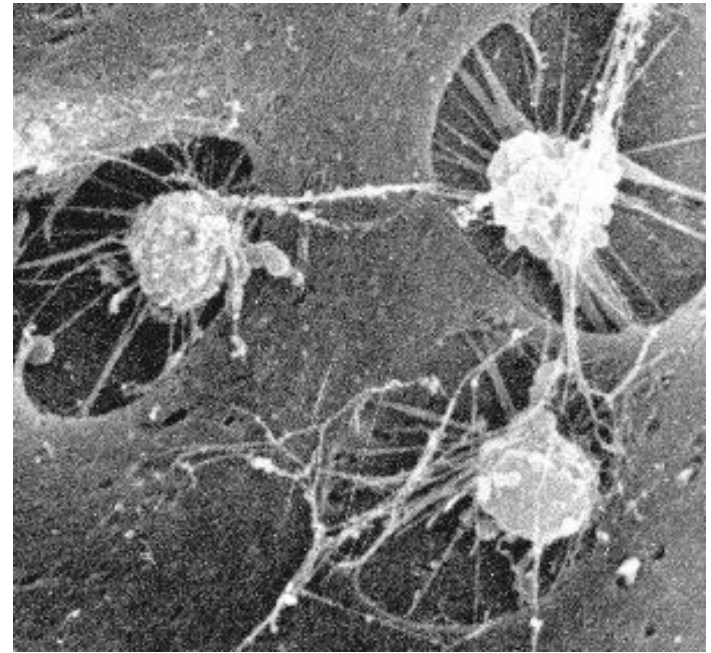
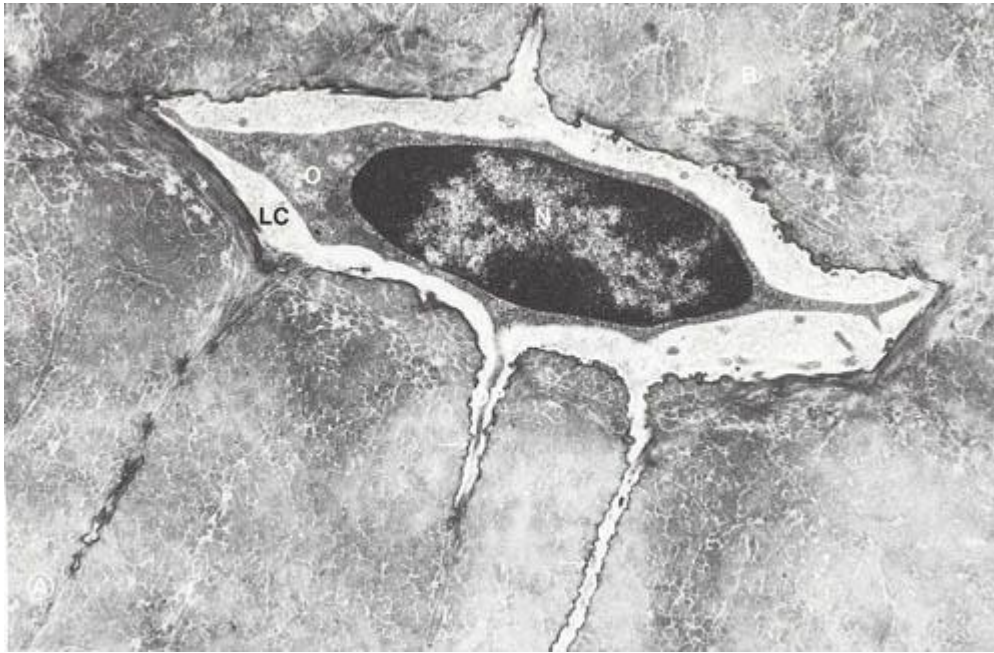

■ Kostní buňky – osteocyty

- propojeny cytoplazmatickými výběžky - tvoří komunikující síť

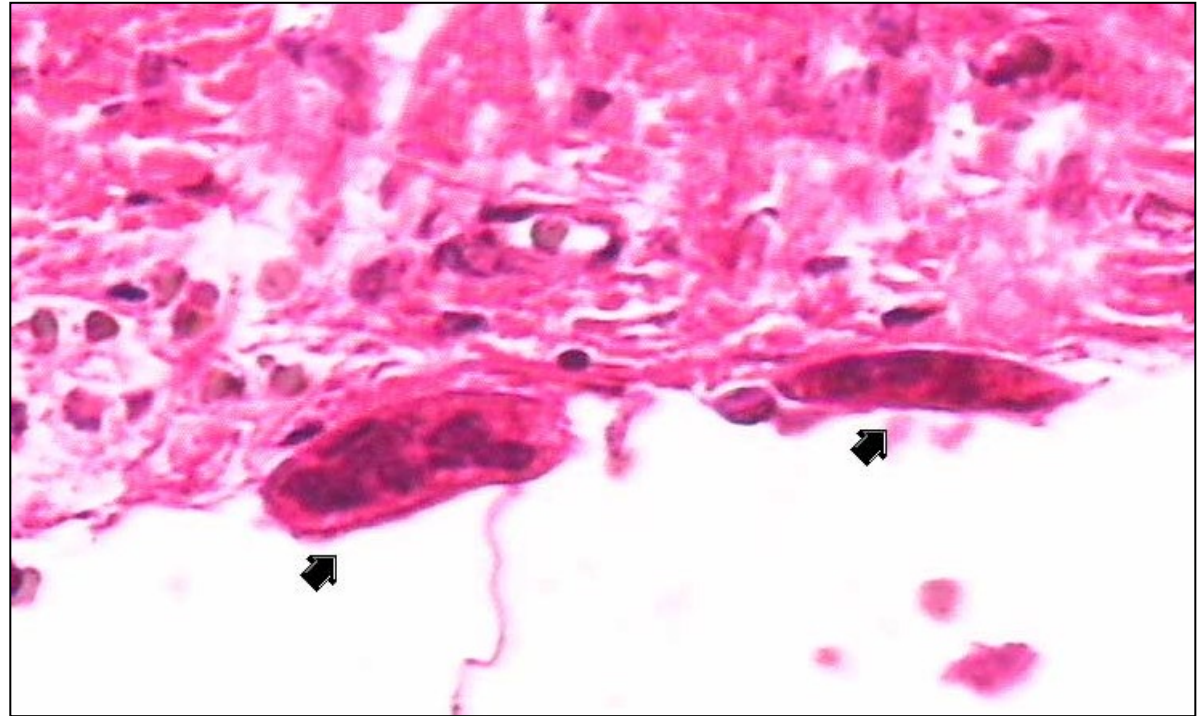
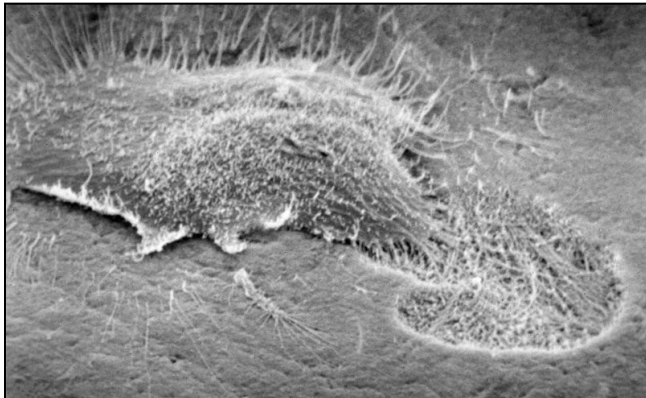
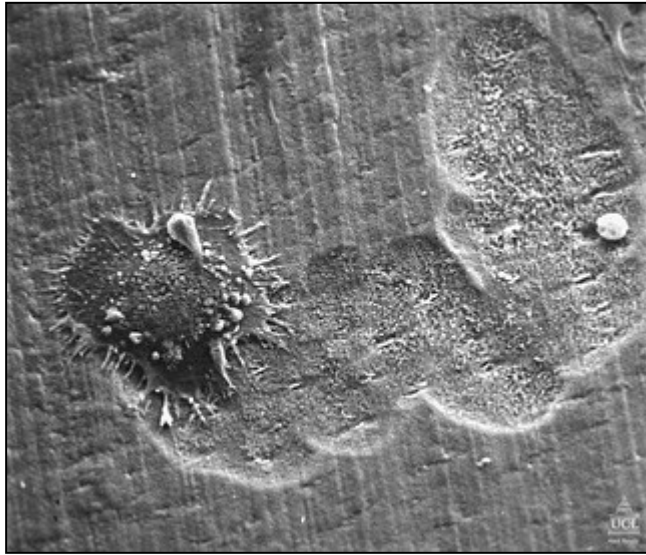

KOSTNÍ BUŇKY - OSTEOCYTY

KOSTNÍ BUŇKY - OSTEOKLASTY

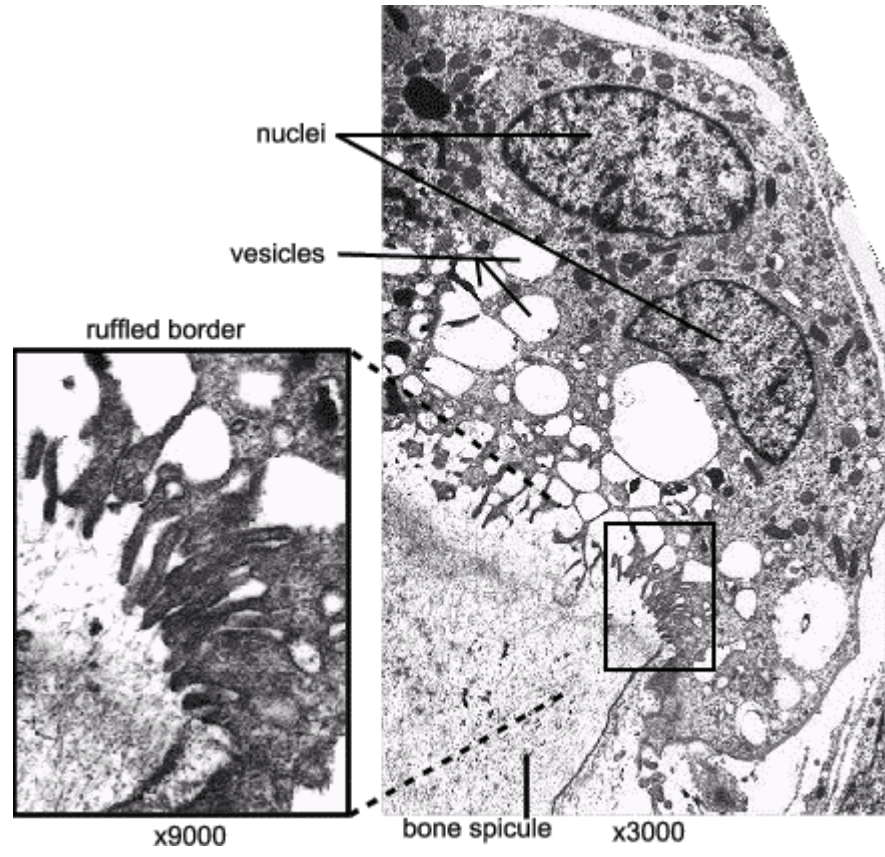
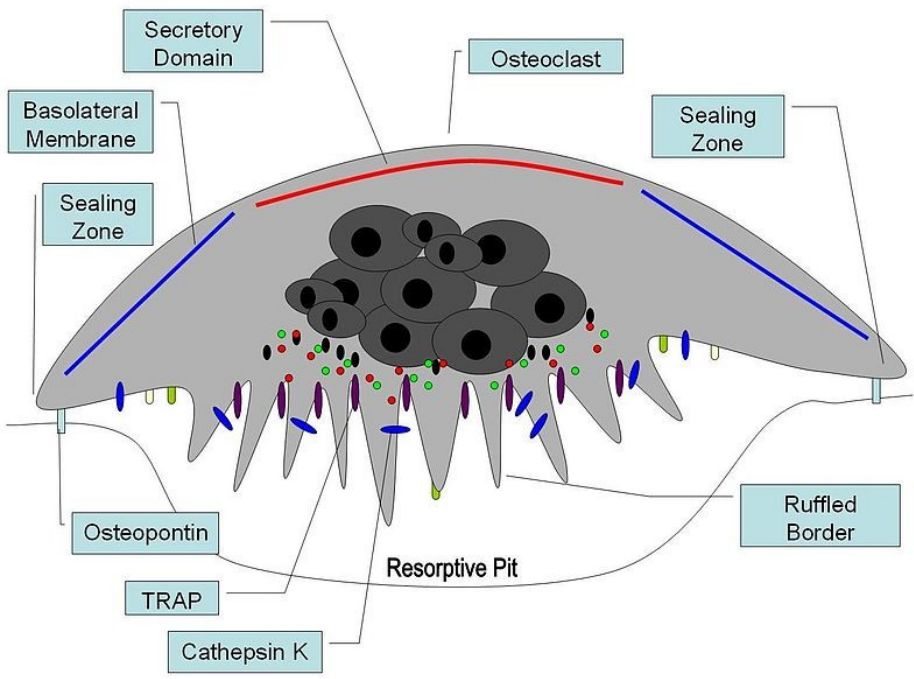
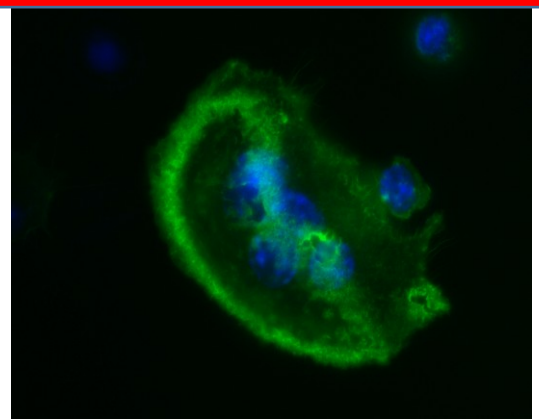
- Vysoce specializované buňky hematopoetického původu
- Vždy na povrchu kostní hmoty
- Resorpce kostní matrix

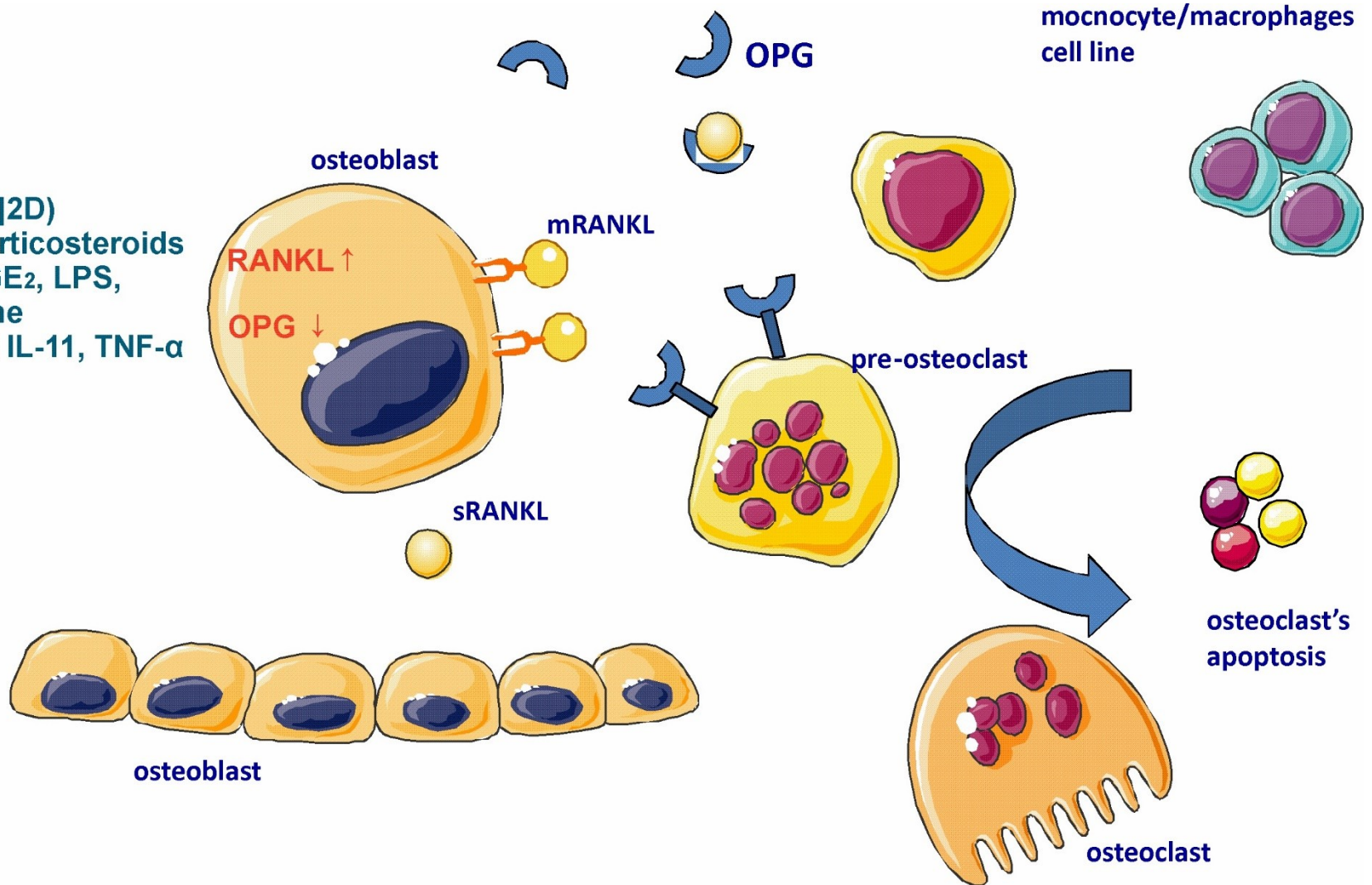
KOSTNÍ BUŇKY - OSTEOCYTY

- Složitá cytoarchitektura
- Enzymy rozkládající organickou matrix (osteoid)
- H^+Cl^-

OSTEOKLASTY MAJÍ HODNĚ SPOLEČNÉHO S MAKROFÁGY

1,25[OH]2D)
glucocorticosteroids
PTH, PGE₂, LPS,
histamine
IL-1 and IL-11, TNF- α

OSIFIKACE PRIMÁRNÍ KOSTI

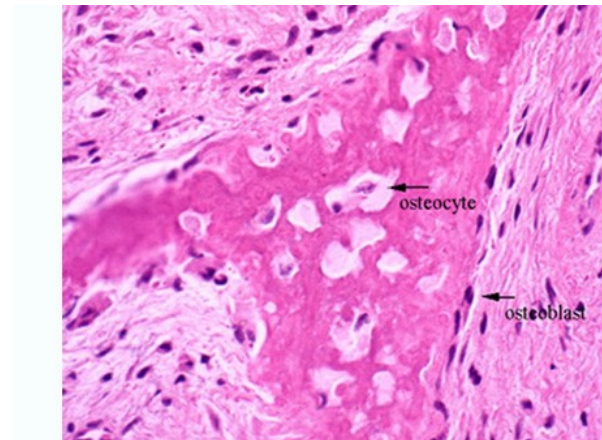
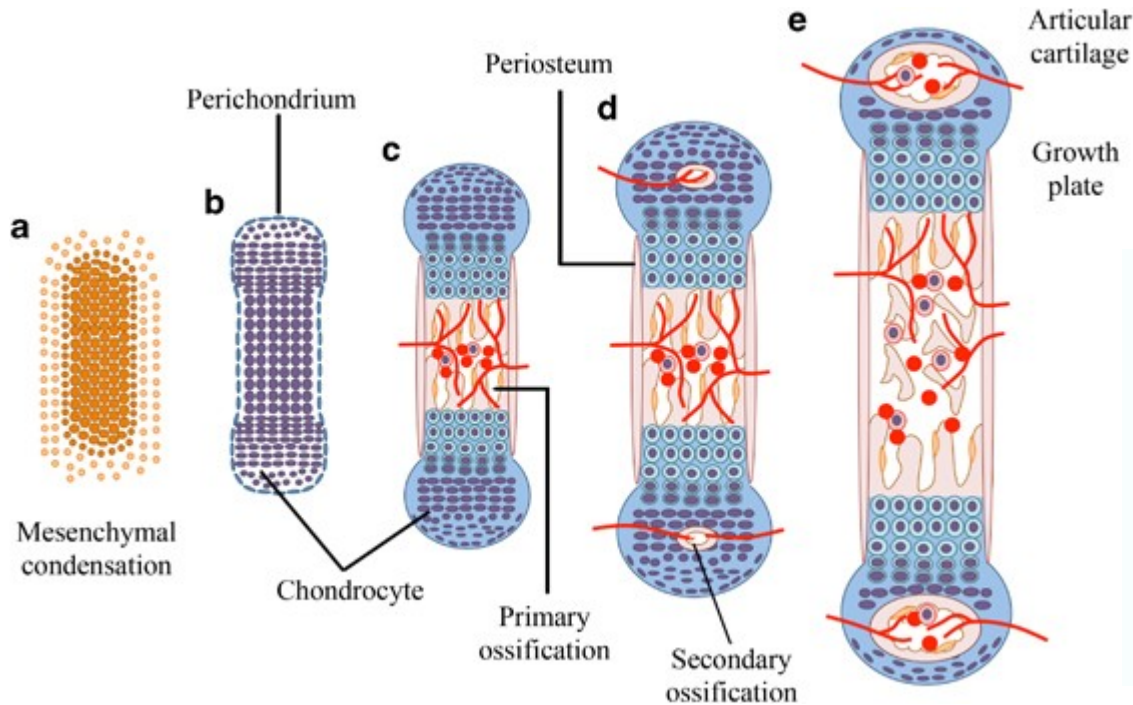
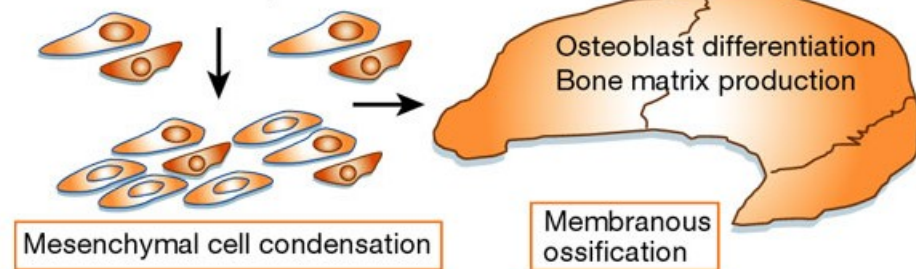
Desmogenní

- Uvnitř membránových kondenzací mesenchymu
- Zejména ploché kosti

Chondrogenní

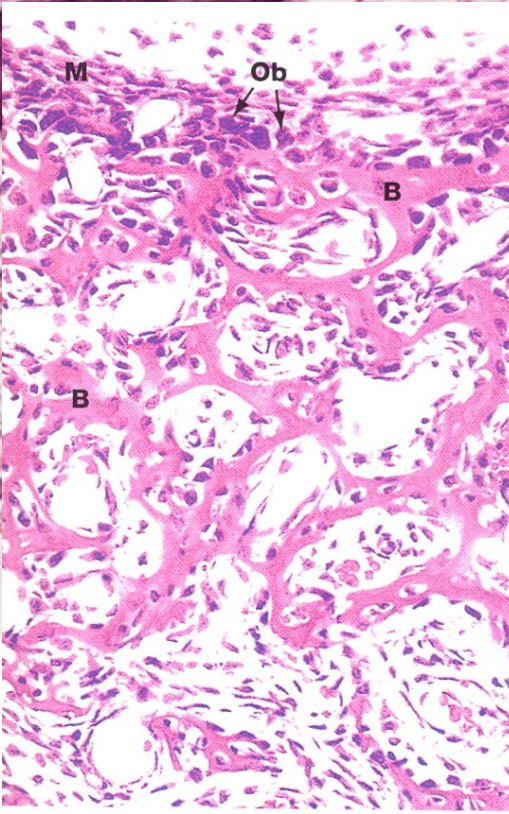
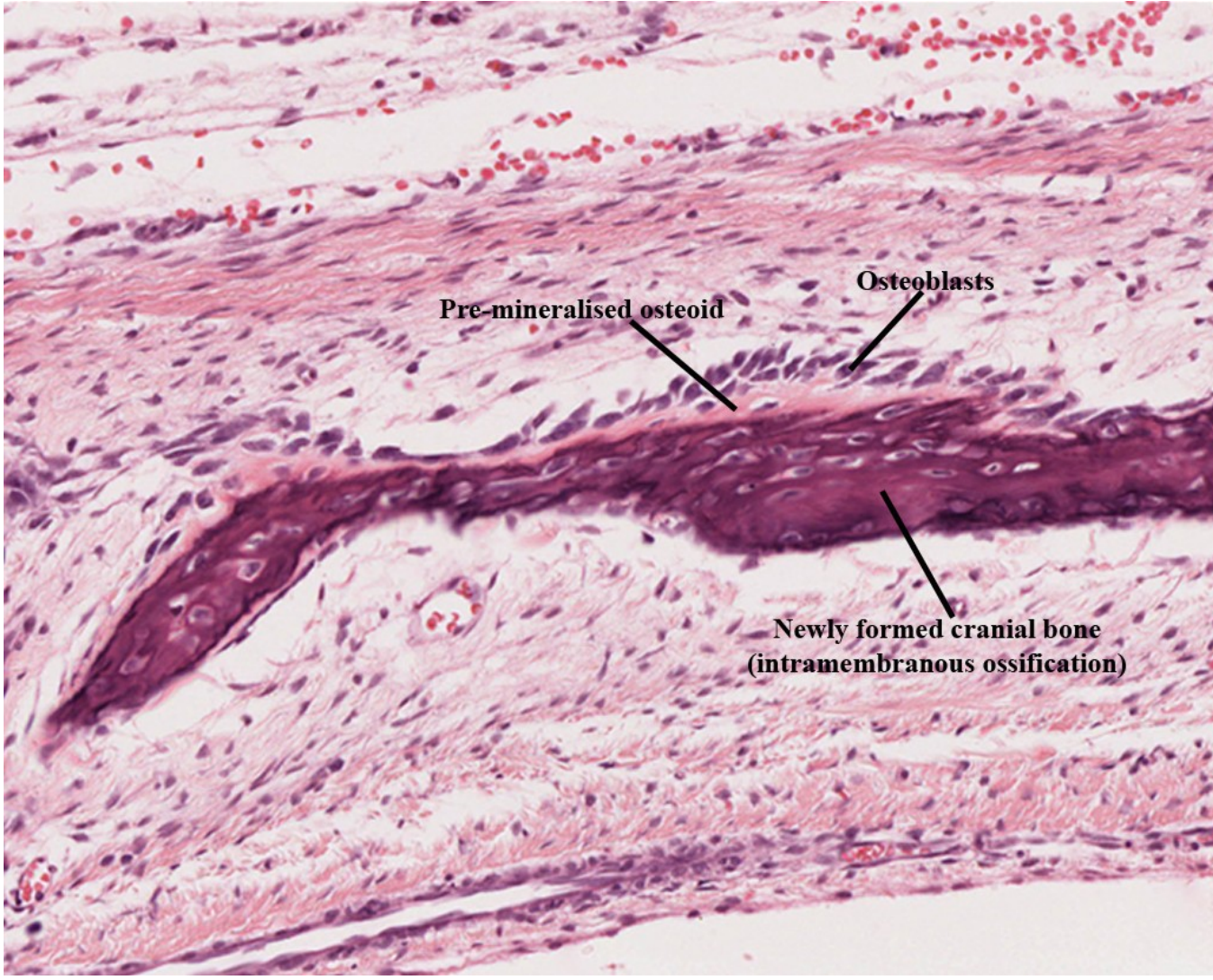
- Náhrada hyalinní chrupavky kostí

Cells from cranial neural crest, somites and lateral plate mesoderm

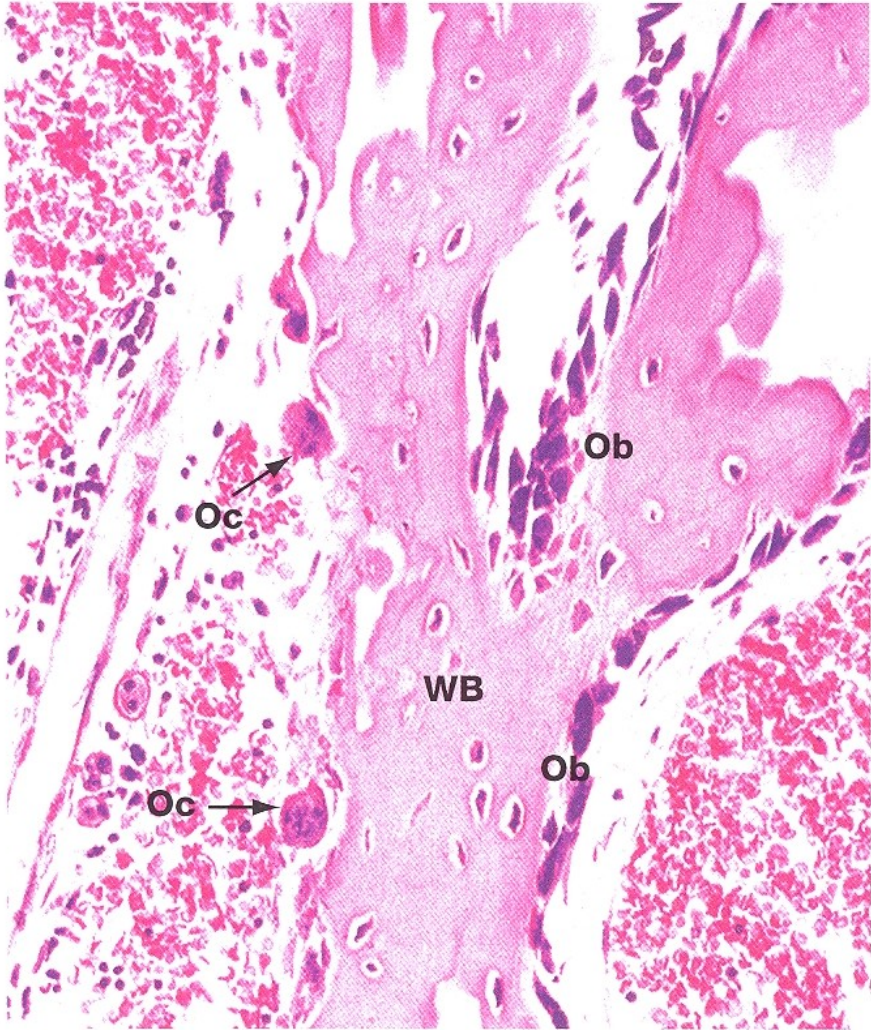
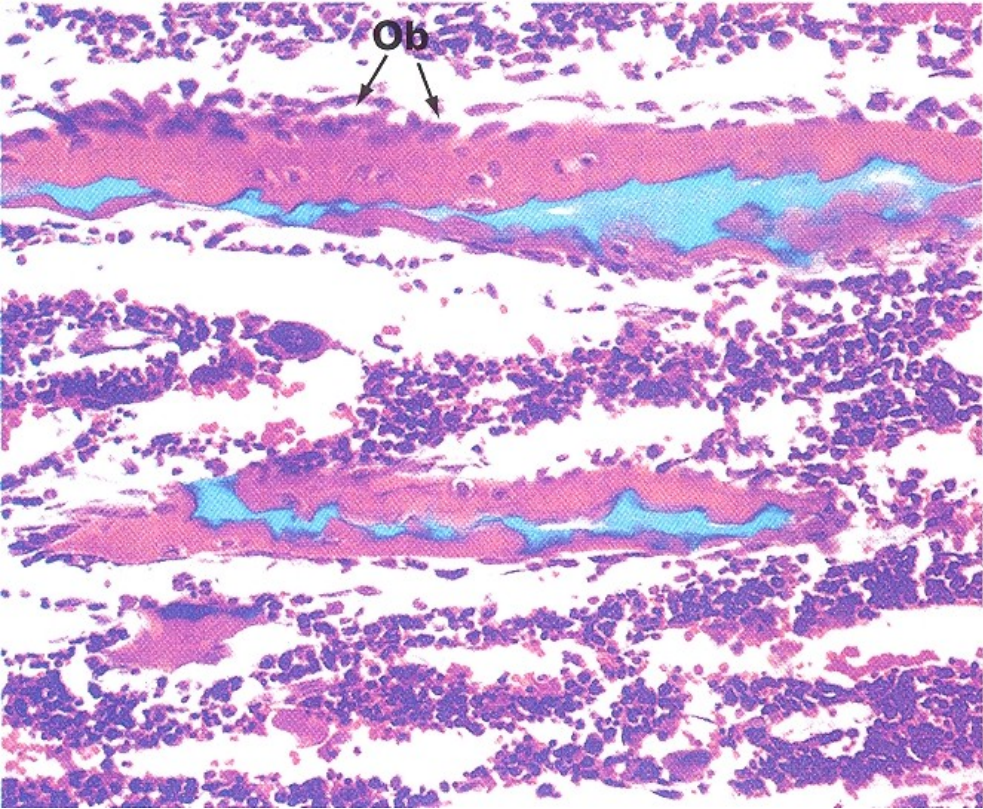

DESMOGENNÍ OSIFIKACE

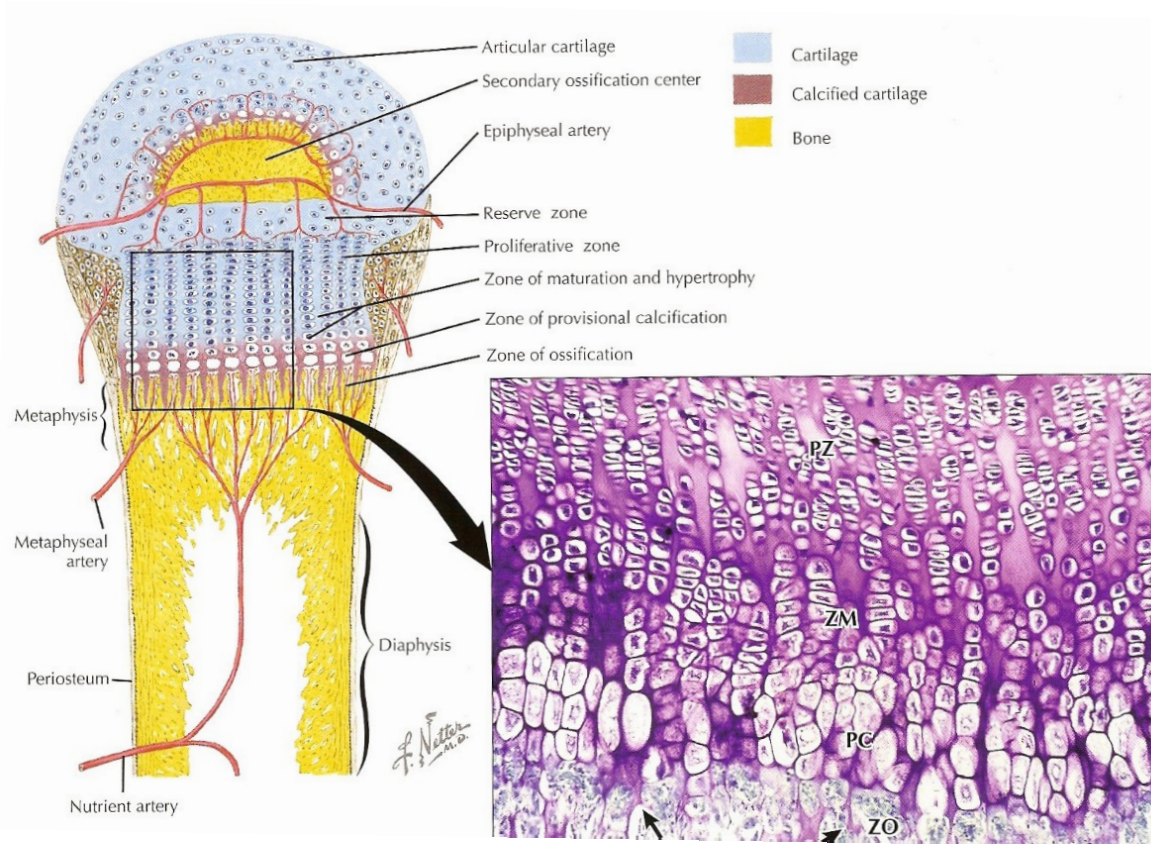

CHONDROGENNÍ OSIFIKACE

CHONDROGENNÍ OSIFIKACE – RŮSTOVÁ PLOTÉNKA

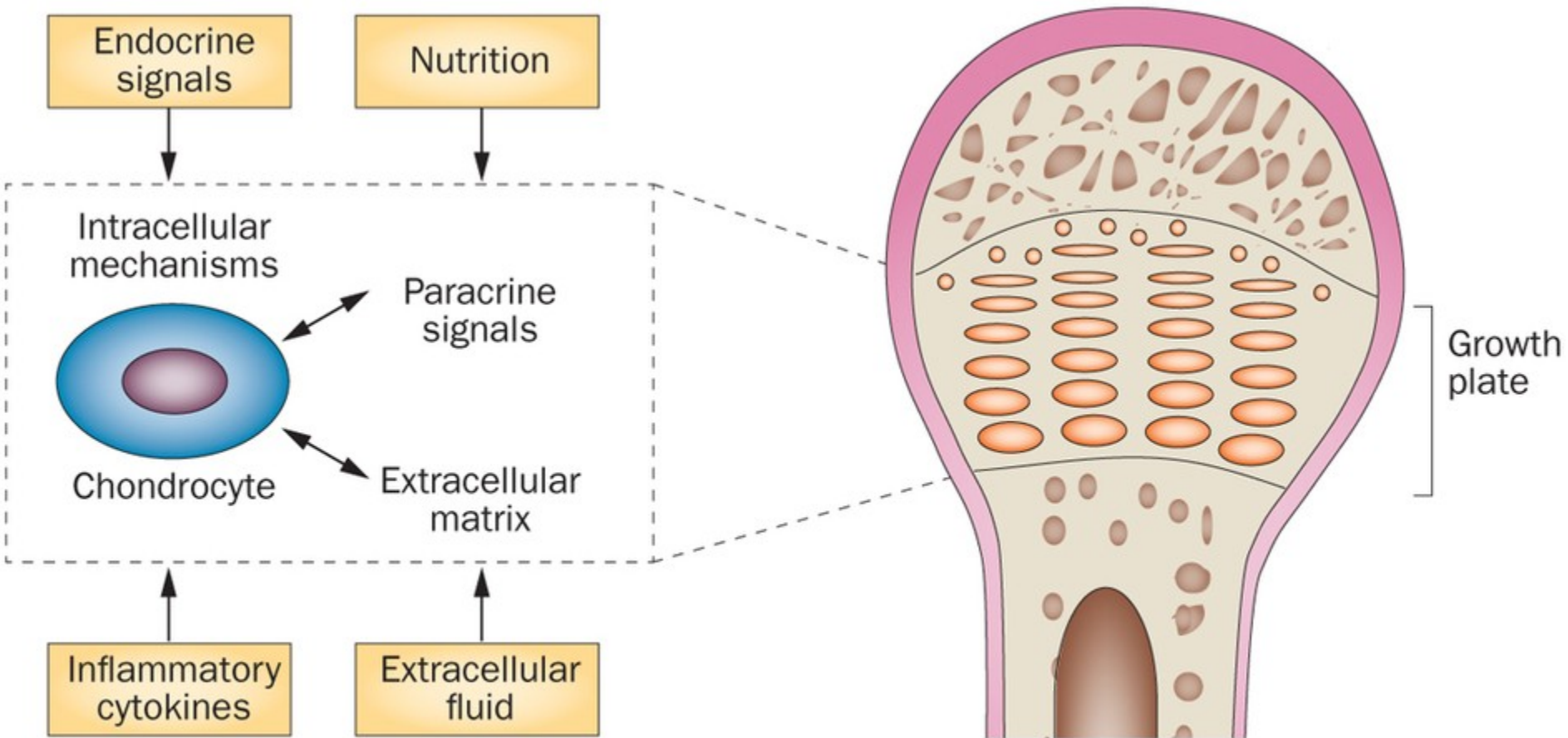

- zóna proliferace
- zóna hypertrofické chrupavky
- zóna kalcifikace
- linie eroze
- zóna osifikace

- Chrupavčitý model
- Periostální kostní límec
- Proliferace a hypertrofie chondroblastů
- Kalcifikace
- Vznik primární dřevné dutiny
- Tvorba periostálního pupenu
- Osifikace

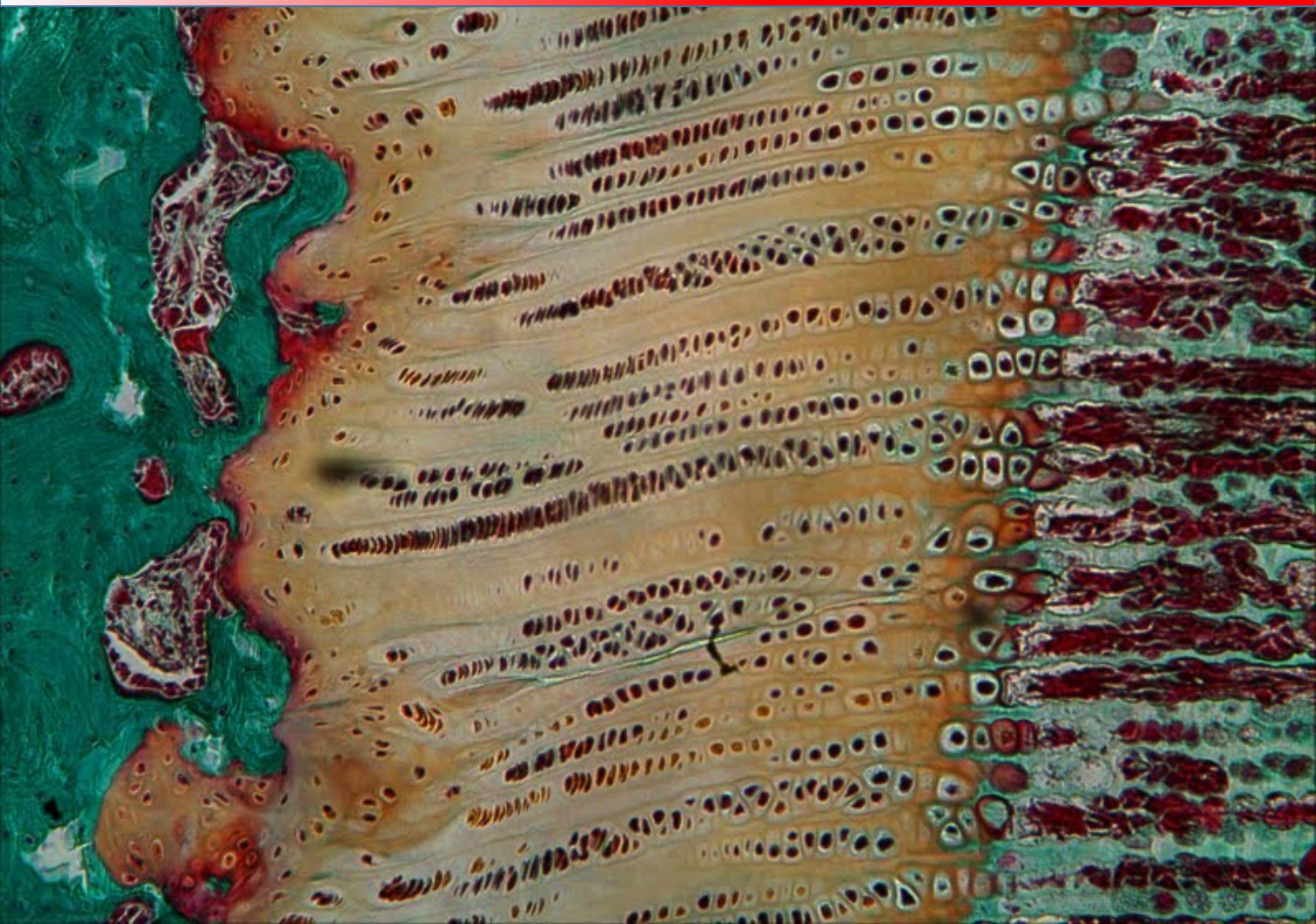
CHONDROGENNÍ OSIFIKACE – RŮSTOVÁ PLOTÉNKA

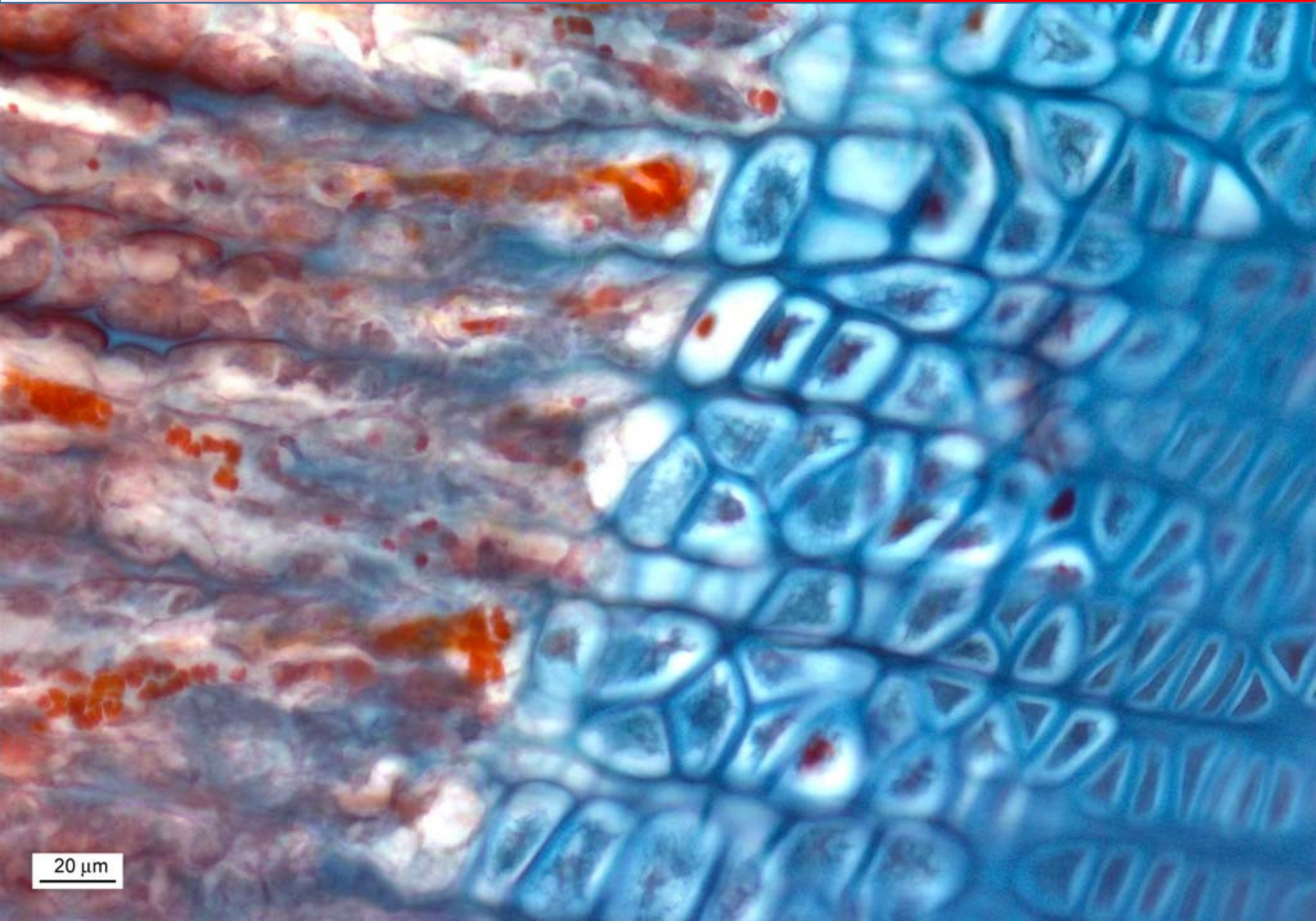

CHONDROGENNÍ OSIFIKACE – RŮSTOVÁ PLOTÉNKA

CHONDROGENNÍ OSIFIKACE – RŮSTOVÁ PLOTÉNKA

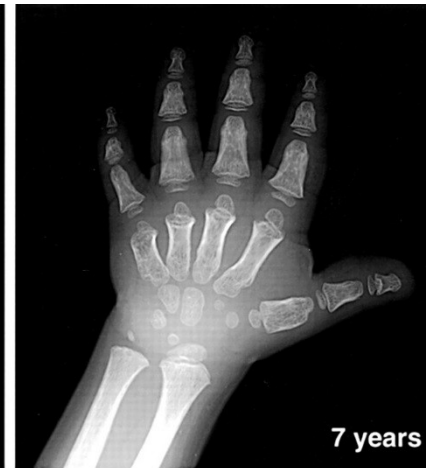
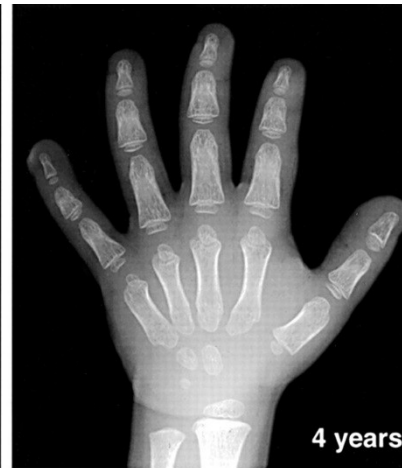

20 μm

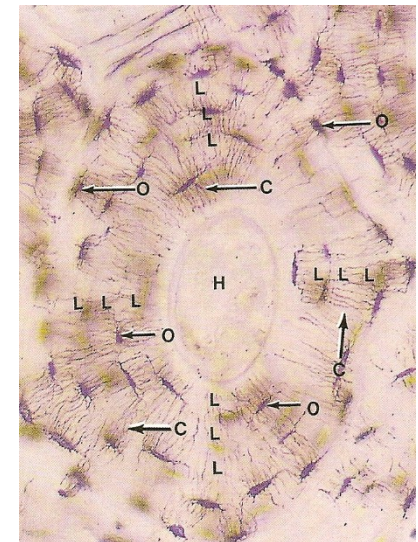
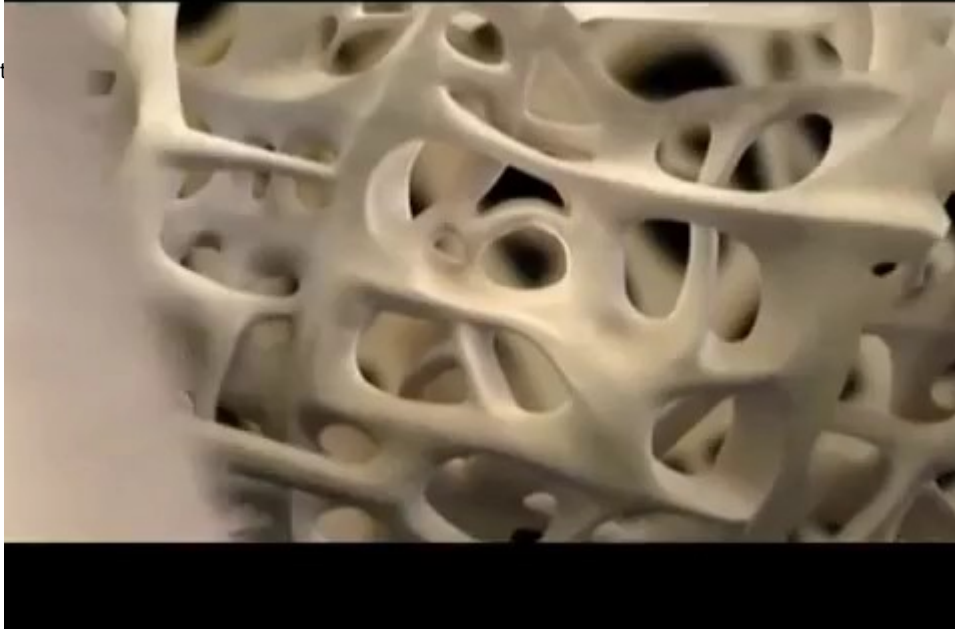
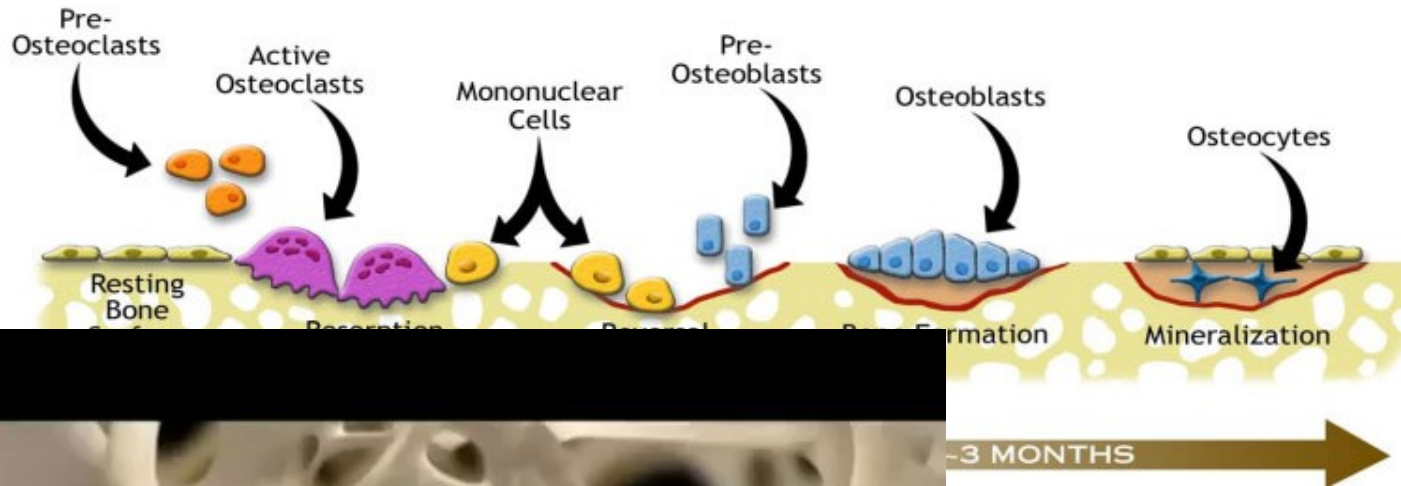
KOSTNÍ VĚK

- vztah mezi biologickým věkem jedince a stupněm osifikace jeho kostí
- osifikační jádra, rozsah osifikace, šířka epifyzárních štěrbin
- pediatrie (endokrinologie, výživa, metabolické poruchy)
- sportovní lékařství
- forenzní lékařství

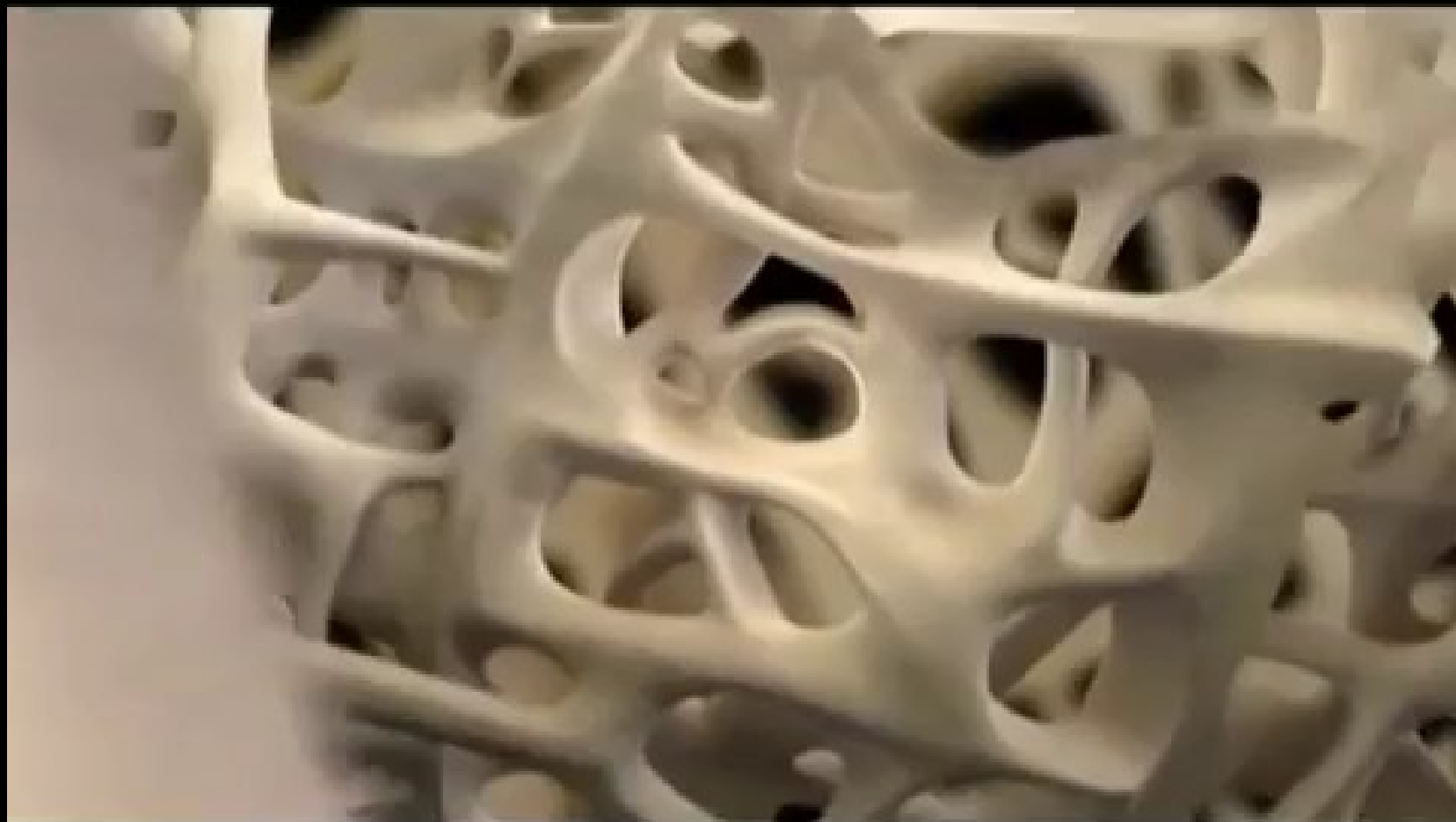

OSIFIKACE SEKUNDÁRNÍ KOSTI – REMODELACE

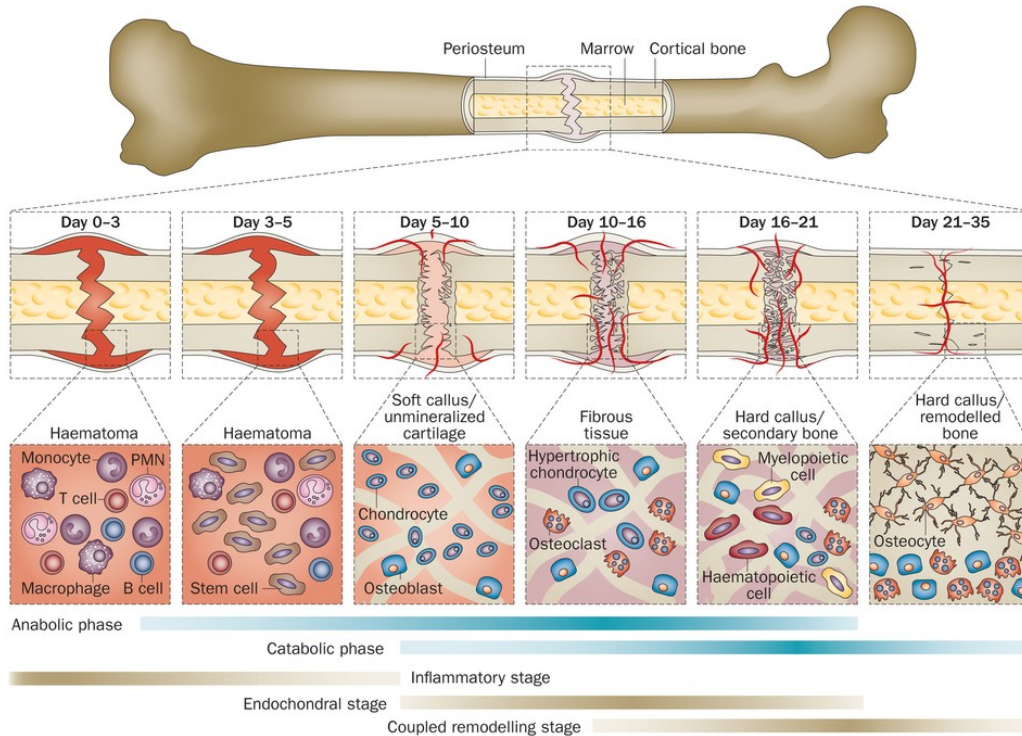
- Remodelace primární nebo stávající sekundární kosti

HOJENÍ ZLOMENIN

Reaktivní fáze

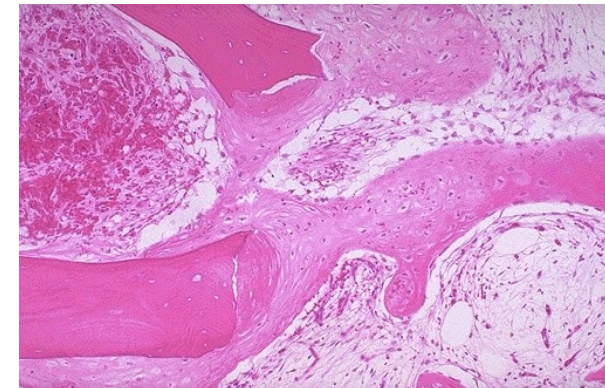
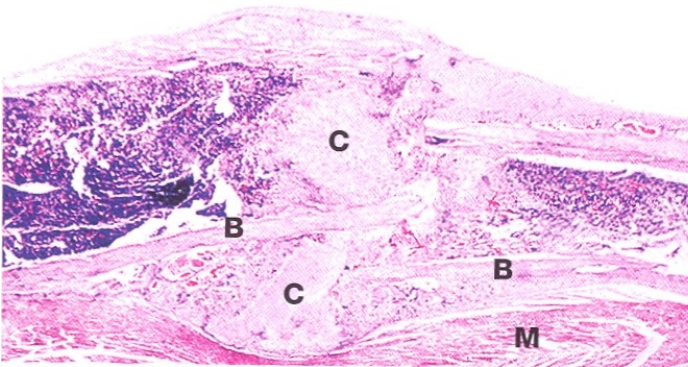
- Hematom, zánětlivá reakce
- Granulační tkáň

Reparační fáze

- Vazivový/chrupavčitý svalek
- Depozice primární kosti

Remodelační fáze

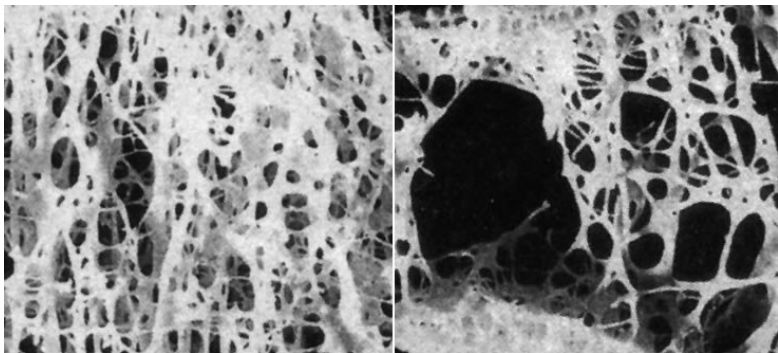
- Remodelace kostní tkáně

NEROVNOVÁHA MEZI OSTEOSYNTÉZOU A OSTEORESORPCÍ

- OSTEOPORÓZA

- OSTEOPETRÓZA

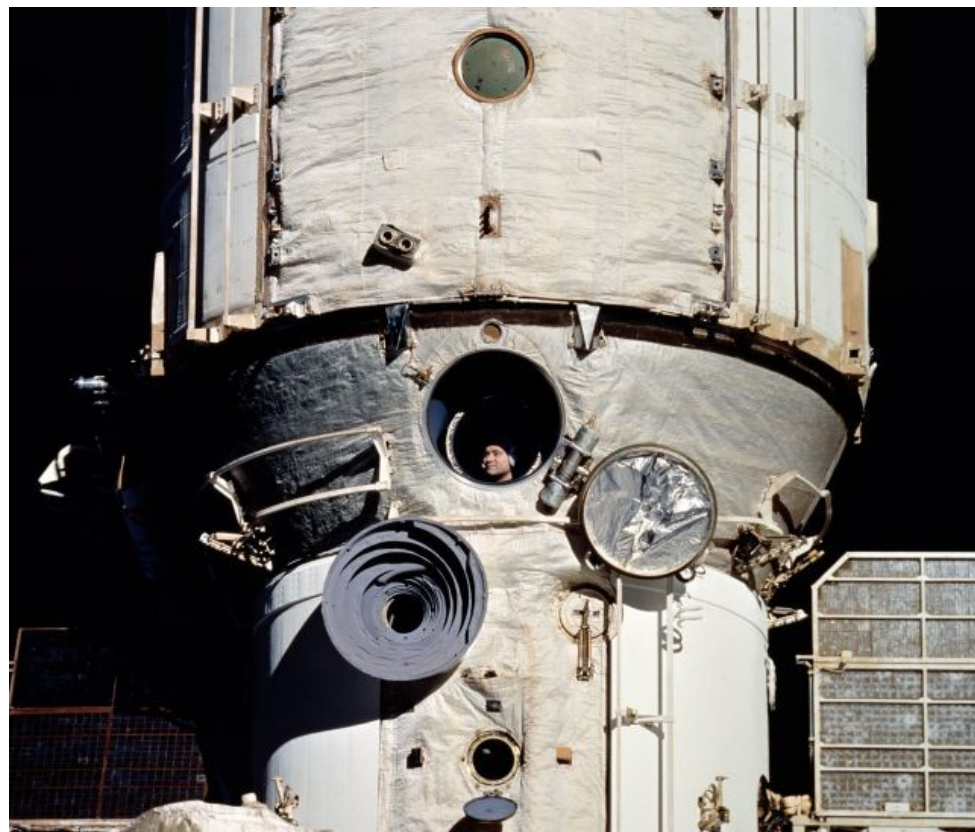
- REVMATOIDNÍ ARTHRITIDA

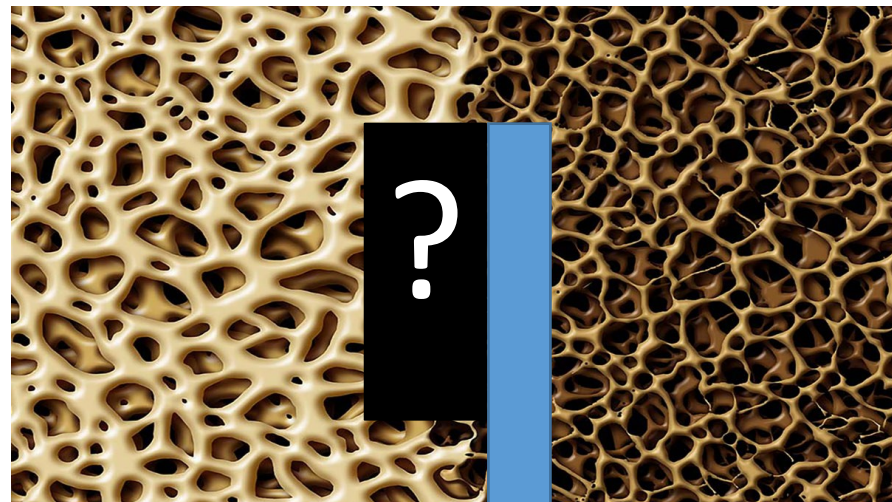
- PAGETOVA CHOROBA

NEROVNOVÁHA MEZI OSTEOSYNTÉZOU A OSTEORESORPCÍ

Valerij Poljakov
438 dní ve vesmíru
MIR

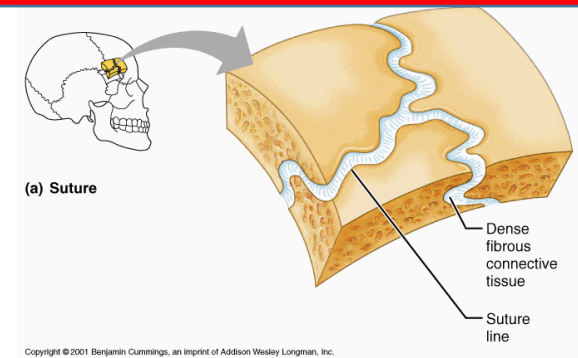

KOSTROVÉ SPOJE

Synartrózy

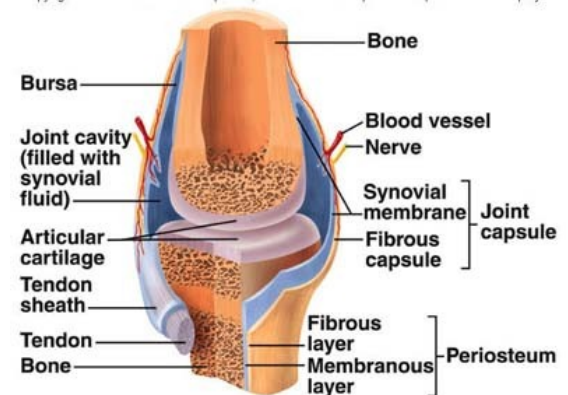
- Spojení vloženou tkání (chrupavka, kost nebo vazivo)
  - **Synostózy** – spojení kostní tkání – os coxae, os sacrum
  - **Synchondrózy** – spojení hyalinní chrupavkou – vývojové stádium osifikace synostóz
  - **Symfýza** – spojení vazivovou chrupavkou – os pubis, meziobratlové ploténky
  - **Syndesmózy** – husté kolagenní uspořádané vazivo – sutury lebky, spojení zubu a kostního lůžka (gomphosis)

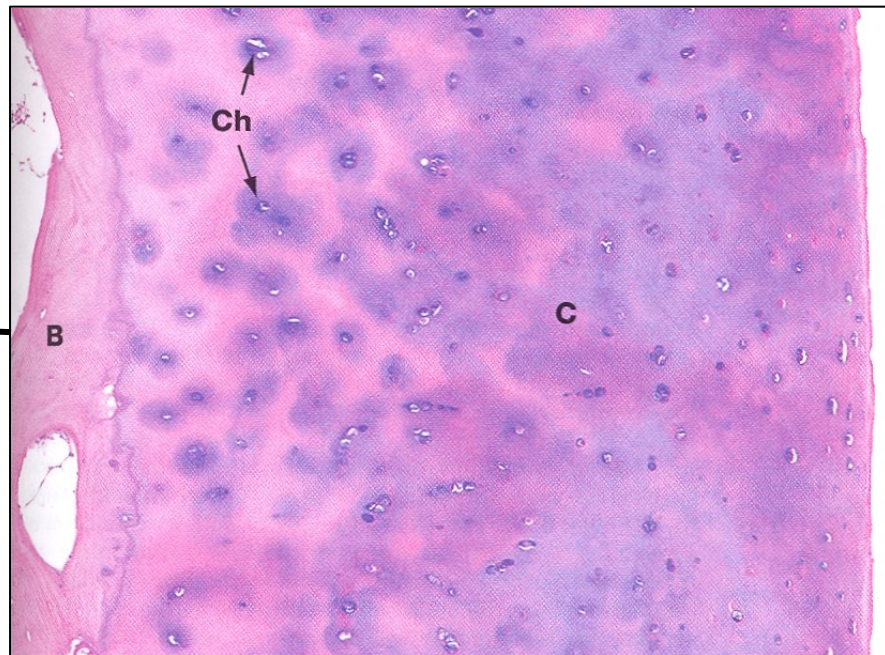
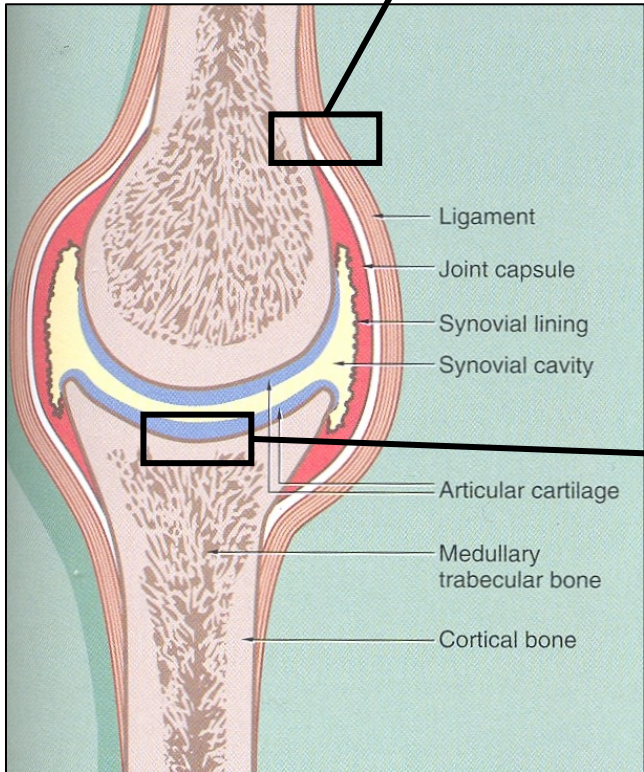
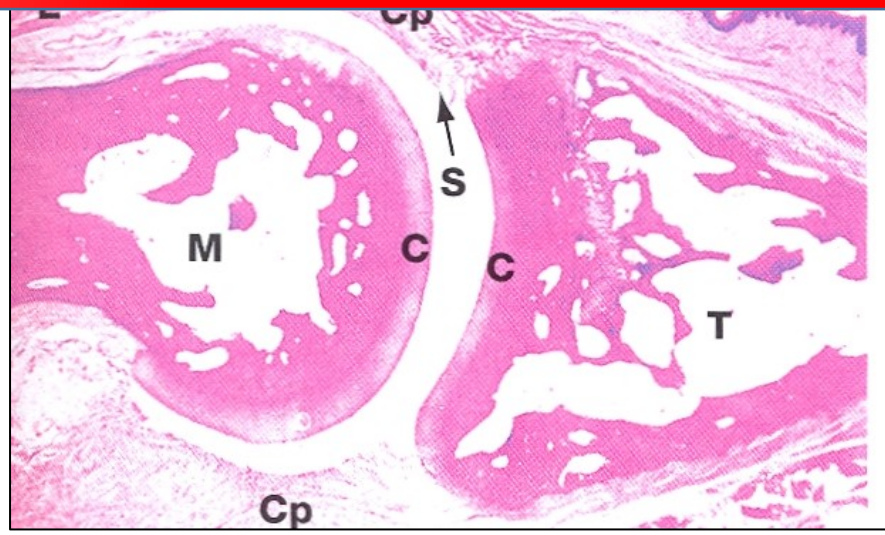
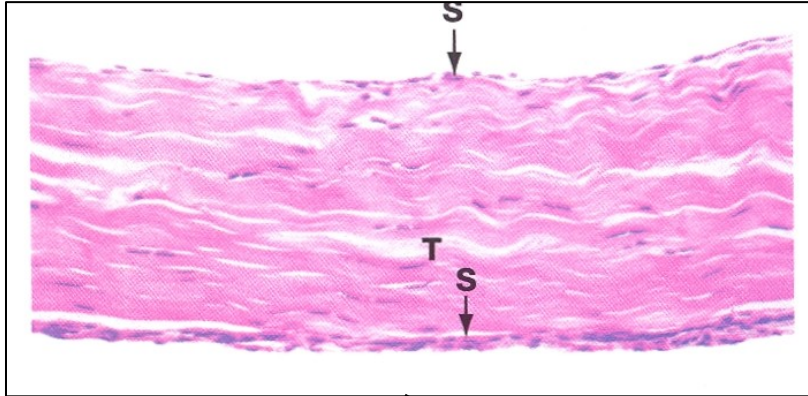
Diartrózy

- Kloubní spojení
  - Hyalinní chrupavka bez perichondria
  - Architektura chrupavky – uspořádání vláken i chondrocytů
  - Kalcifikace chrupavky v oblasti připojení ke kosti
  - Kloubní pouzdro
    - *Stratum fibrosum*
    - *Stratum synoviale*
  - Meniskus – vazivová chrupavka, avaskulární, bez inervace
  - Kloubní vazy – husté kolagenní uspořádané vazivo, elastická vlákna
  - Šlachové pochvy a tíhové váčky – stavba kloubního pouzdra

Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. Permission required for reproduction or display.

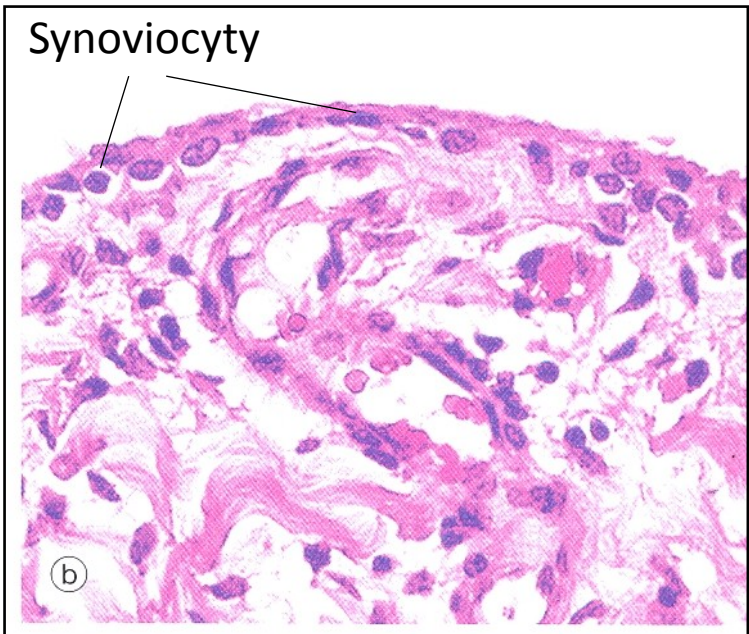
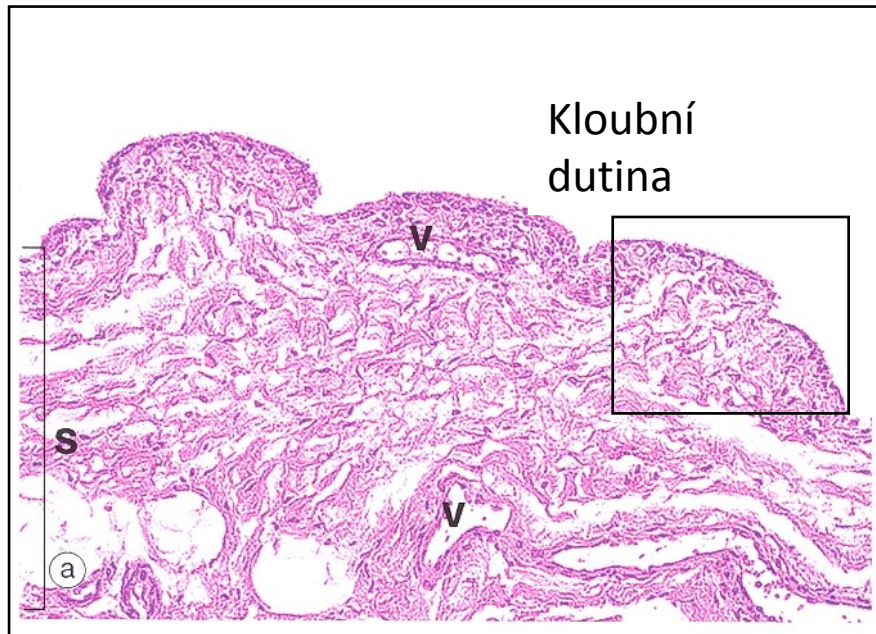
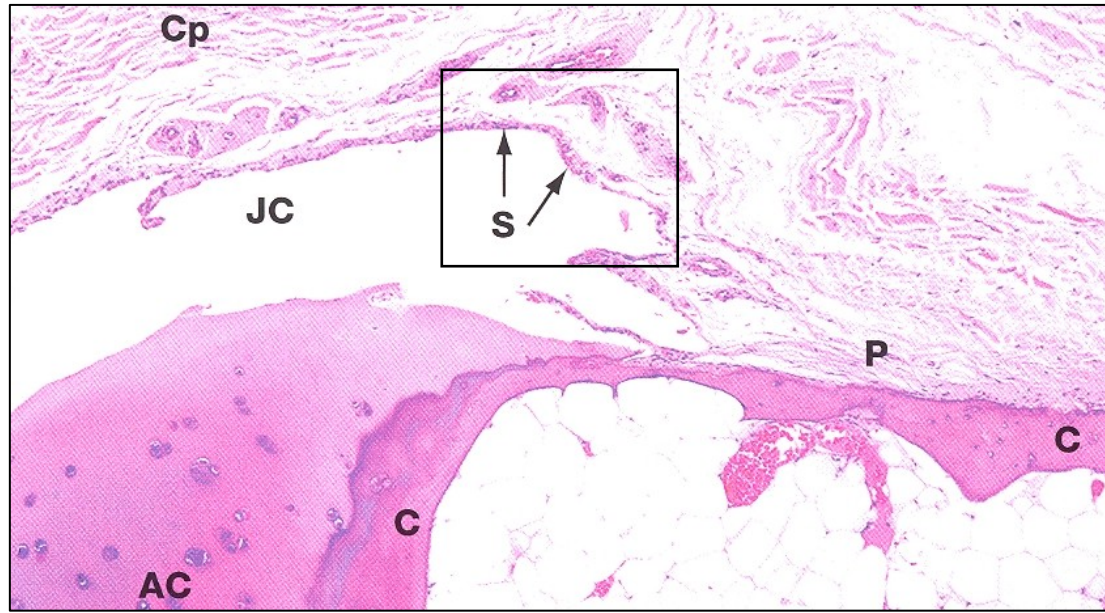

KLOUB

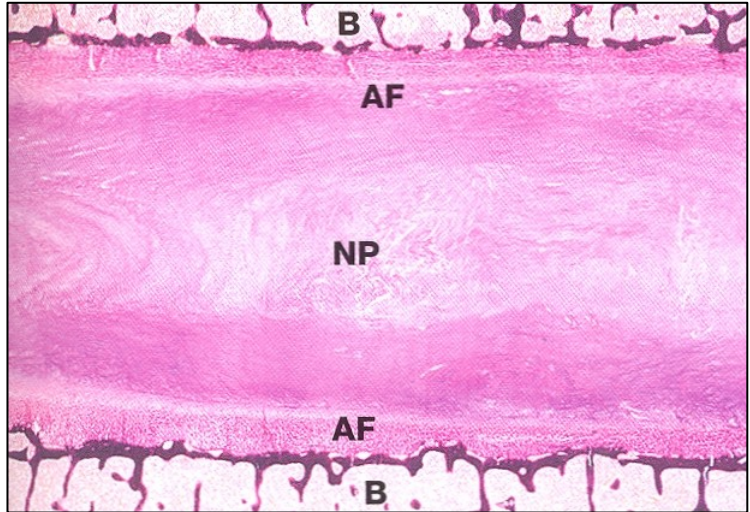
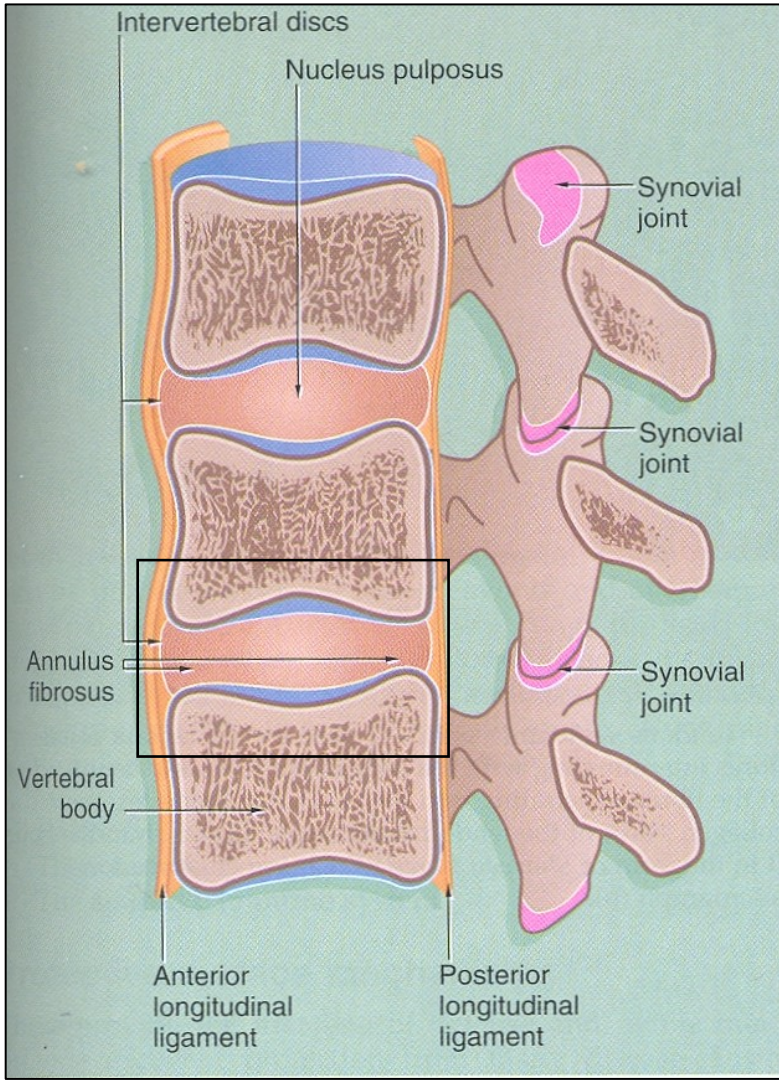

SYNOVIUM

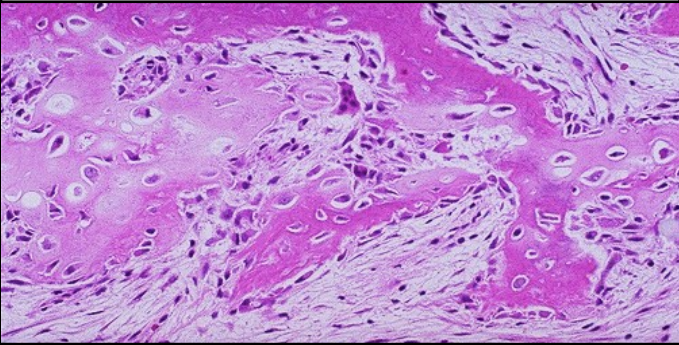

MEZIOBRATLOVÁ SPOJENÍ

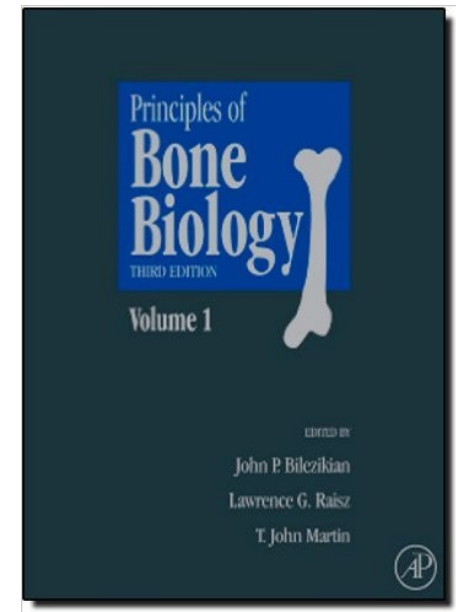
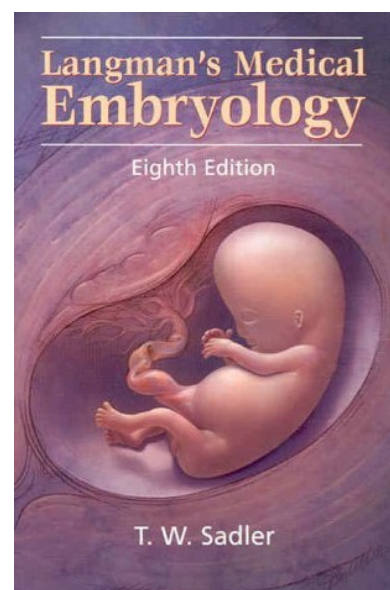
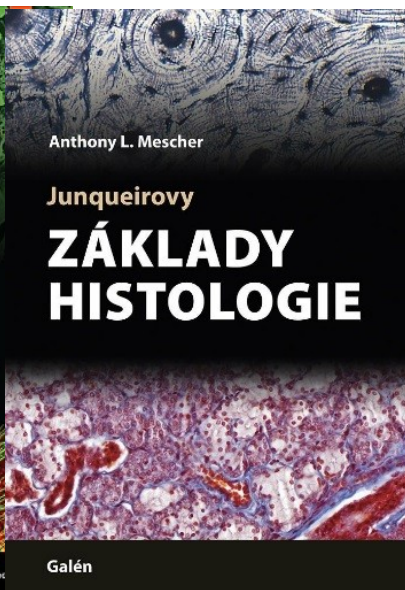
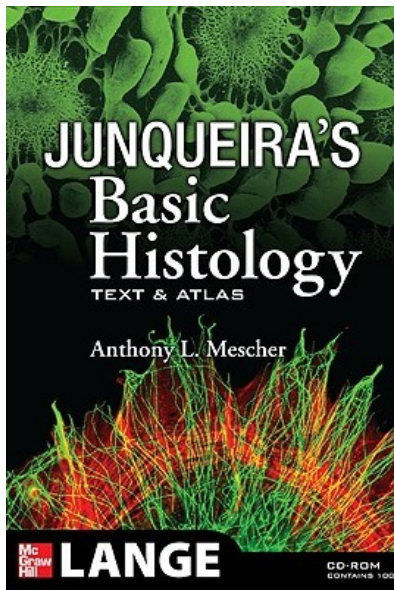
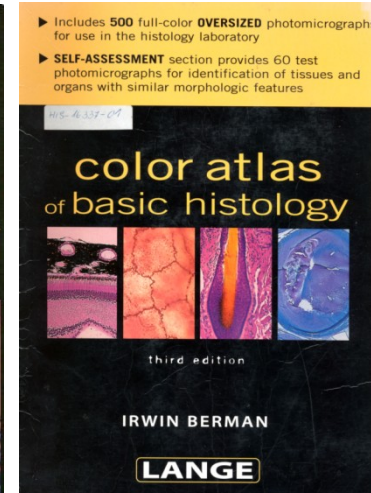
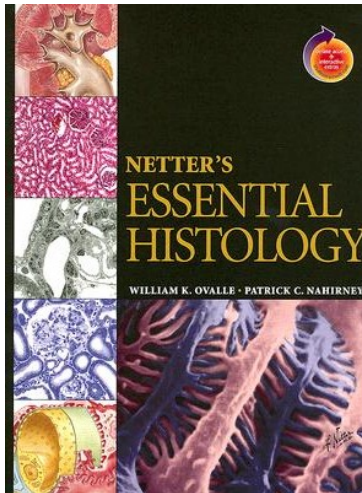
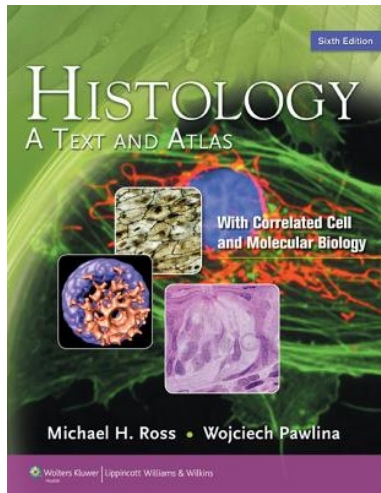
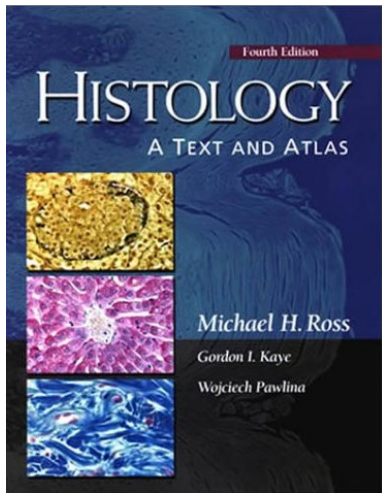

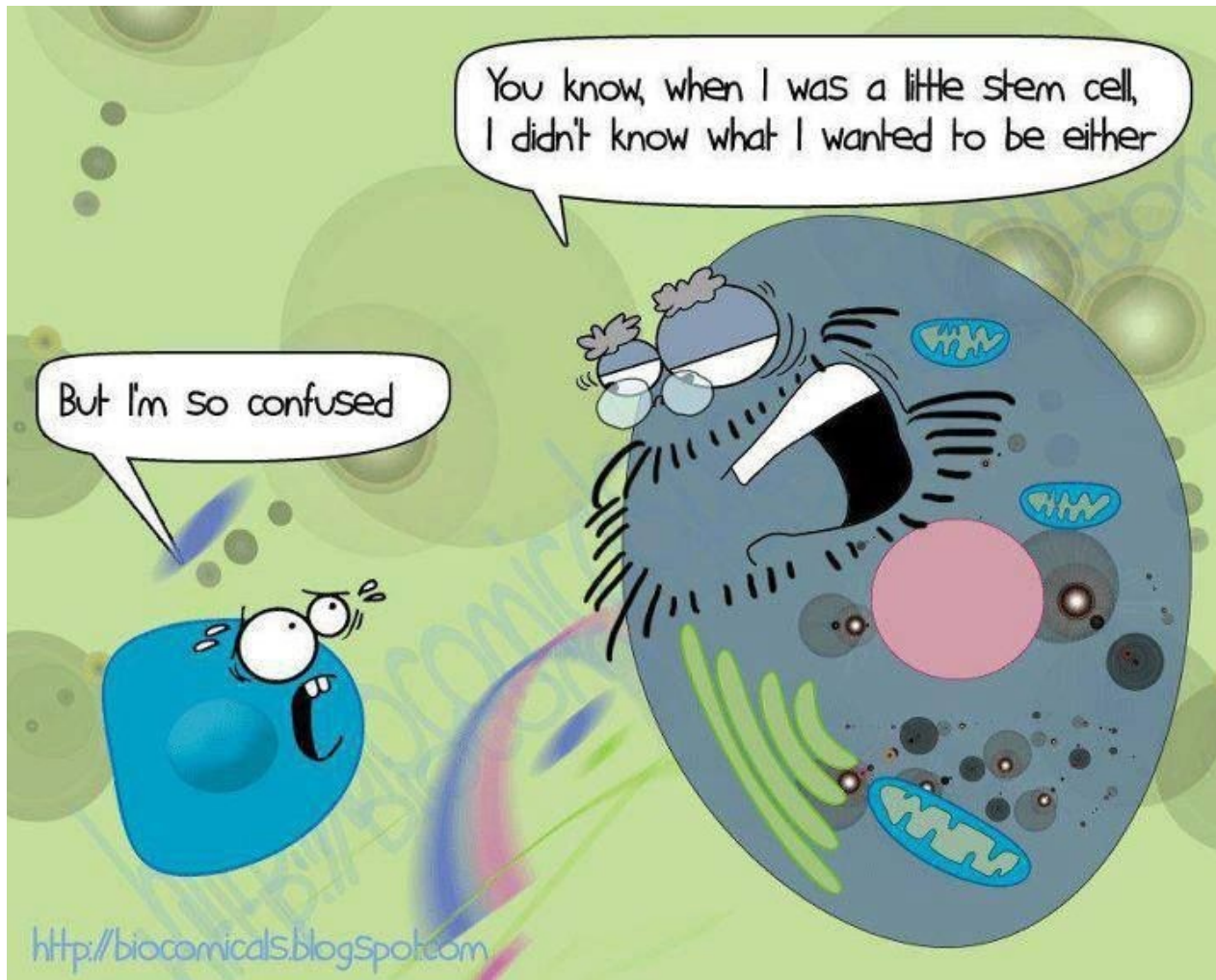
SHRNUTÍ

VLÁKNITÁ (primární)	LAMELÁRNÍ (sekundární)	
<ul style="list-style-type: none"> • Slabě mineralizovaná • Buňky a kolagenní vlákna náhodně uspořádané	<ul style="list-style-type: none"> • Paralelní lamely s pravidelně uspořádanými buňkami • Silně mineralizovaná	
	SPONGIÓZNÍ	KOMPAKTNÍ
		
<ul style="list-style-type: none"> • Rostoucí kost • Tvrdý kalus	<ul style="list-style-type: none"> • Vnitřní struktura kostí, dřeňová dutina	<ul style="list-style-type: none"> • Kompaktní povrchová vrstva pod periostem

DOPORUČENÁ LITERATURA

Děkuji za pozornost